

PROGRAMMABEGROTING 2010

Concept 1.3

11 mei 2009

Voorwoord

Met genoegen presenteren wij u hierbij de programmabegroting 2010 van Regio Twente. Een programmabegroting met dezelfde opzet als die van het jaar 2009. We hebben er vorig jaar voor gekozen om de toelichting op de te onderscheiden programma's sterk te vereenvoudigen. Die concentreert zich op de bekende 3 "W-vragen"¹ en deze vragen zijn "to the point" beantwoord. U treft geen volledige opsomming van taken meer aan, maar een uiteenzetting van de échte ambities voor het komende jaar.

In 2009 is gekozen voor een aansturing van 3 domeinen aangevuld met het bestaande programma Service en Samenwerking. De domeinen hebben in 2009 hun programma's verder uitgewerkt. In deze programmabegroting is er voor gekozen om de opzet van de ambities zoals verwoord in 2009 ook voor 2010 te hanteren. Met name het domein gezondheid heeft bij het formuleren van de ambities voor het jaar 2010 heel nauw de samenwerking gezocht met de gemeenten. Hierdoor zijn de verwachtingen van beide kanten duidelijk en wordt ook duidelijker wat er wordt bedoeld met de verschillende ambities.

Aanvullend op de scherpere ambities wordt het ook eenvoudiger rapporteren. De resultaatfocus van de organisatie wordt scherper en er kan hierdoor ook sneller inzichtelijk worden gemaakt hoe het staat met de verschillende ambities. In de aangepaste tussentijdse rapportages die sinds 2007 aan de regioraad wordt voorgelegd wordt tussentijds gerapporteerd over de verschillende ambities, zodat hier tussentijds op bij gestuurd kan worden. Ook voor het lopende jaar en aanvullend het jaar 2010 zullen de rapportages verder worden doorontwikkeld om als sturingsinformatie te dienen voor zowel de gemeenten als het management van de regio-organisatie.

Evenals vorig jaar ontkomen wij in 2010 niet aan een verhoging. De gemeentelijke bijdrage stijgt met c.a. € 1.207.000,- naar een omvang van € 29,09 mln. De verhoging hangt nauw samen met de ontwikkeling van de loonkosten in de komende periode. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen wij u naar paragraaf 7.3 van dit document.

Enschede, 11 mei 2009

Het dagelijks bestuur van Regio Twente

---

¹ 1) Wat willen we bereiken? 2) Wat doen we er voor? 3) Wat gaat het kosten? Drie vragen die verplicht zijn gesteld vanuit de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voorschriften.

Inhoudsopgave

Voorwoord

1.	Inleiding.....	7
1.1	Wat is een programmabegroting.....	7
1.2	Waarom een programmabegroting.....	7
1.3	Leeswijzer.....	7
2.	Vaststelling.....	09
3.	Regio Twente.....	10
3.1	Wie is Regio Twente	10
3.2	Wat doet Regio Twente (activiteiten).....	10
3.3	Missie en opdracht Regio Twente.....	10
3.4	Strategische doelstellingen.....	11
3.5	Maatschappelijke ontwikkelingen.....	11
3.6	Bestuurlijke ontwikkelingen.....	11
3.7	Toekomstvisie.....	12
4.	Domein Gezondheid.....	13
4.1	Inleiding.....	13
4.2	Toelichting op het programma.....	13
4.2.1	Maatschappelijk effect.....	14
4.2.2	Speerpunten.....	14
4.2.3	Projecten / activiteiten.....	17
4.2.4	Kernindicatoren.....	19
4.3	Overzicht van baten en lasten.....	22
5.	Domein Leefomgeving.....	23
5.1	Inleiding.....	23
5.2	Programma Ruimte & Vrije Tijd.....	23
5.2.1	Maatschappelijk effect.....	24
5.2.2	Speerpunten.....	24
5.2.3	Projecten / activiteiten.....	25
5.2.4	Kernindicatoren.....	25
5.2.5	Overzicht van baten en lasten.....	26
5.3	Programma Mensen.....	27
5.3.1	Maatschappelijk effect.....	27
5.3.2	Speerpunten.....	28
5.3.3	Projecten / activiteiten.....	28
5.3.4	Kernindicatoren.....	29
5.3.5	Overzicht van baten en lasten.....	30
5.4	Programma Mobiliteit.....	31
5.4.1	Maatschappelijk effect.....	31
5.4.2	Speerpunten.....	32
5.4.3	Projecten / activiteiten.....	33
5.4.4	Kernindicatoren.....	34
5.4.5	Overzicht van baten en lasten.....	35
5.5	Programma Werken.....	36
5.5.1	Maatschappelijk effect.....	36
5.5.2	Speerpunten.....	37
5.5.3	Projecten / activiteiten.....	38
5.5.4	Kernindicatoren.....	39
5.5.5	Overzicht van baten en lasten.....	39
5.5.6	Totaaloverzicht baten en lasten domein Leefomgeving.....	40

6.	Domein Veiligheid.....	41
6.1	Inleiding.....	41
6.2	Toelichting op het programma.....	42
6.2.1	Maatschappelijk effect.....	43
6.2.2	Speerpunten.....	43
6.2.3	Projecten / activiteiten.....	44
6.2.4	Kernindicatoren.....	45
6.3	Overzicht van baten en lasten.....	46
7.	Service & Samenwerking.....	47
7.1	Inleiding.....	47
7.2	Toelichting op het programma.....	47
7.2.1	Maatschappelijk effect.....	47
7.2.2	Speerpunten.....	47
7.2.3	Projecten / activiteiten.....	48
7.2.4	Kernindicatoren.....	48
7.3	Overzicht van baten en lasten.....	50
8.	Paragrafen.....	51
8.1	Weerstandsvermogen.....	51
8.1.1	Incidenteel weerstandsvermogen.....	51
8.1.2	Structureel weerstandsvermogen.....	52
8.1.3	Risico's.....	53
8.2	Onderhoud kapitaalgoederen.....	57
8.3	Bedrijfsvoering	60
8.3.1	Planning & control.....	60
8.3.2	Informatie en Communicatietechnologie (ICT).....	63
8.3.3	Personeel & Organisatie.....	64
8.4	Verbonden partijen.....	67
8.5	Financiering	69
8.6	Rechtmatigheid.....	70
9.	Financiële begroting.....	72
9.1	Overzicht van baten en lasten en de toelichting.....	72
9.2	(Financiële) uitgangspunten en de meerjarenraming	73
9.2.1	Begroting 2010.....	73
9.2.2	Meerjarenraming.....	75
9.3	Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage 2010 ten opzichte van 2009.....	76
Bijlagen.....		
1	Productmatrix	
2	Product/functiematrix.....	
3	Lijst met afkortingen.....	
4a	Gemeentelijke bijdrage 2010 (per domein).....	
4b	Gemeentelijke bijdrage 2010 (functioneel).....	
5	Overzicht baten & lasten voor resultaatbestemming.....	

1. Inleiding

1.1 Wat is een programmabegroting?

Sinds het dienstjaar 2005 legt Regio Twente een programmabegroting voor. Ze volgt hiermee de richtlijnen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dat het *Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten* (BBV) met ingang van 2005 ook voor gemeenschappelijke regelingen van toepassing heeft verklaard.

De programmabegroting omvat het geheel van taken en activiteiten van Regio Twente. Ze heeft een kaderstellende functie: ze wijst gelden toe aan programma's en autoriseert de besteding van die gelden. Op deze wijze ondersteunt ze de regioraad bij de uitvoering van zijn controlerende taak.

Zowel de begroting als de jaarstukken zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in de vier onderstaande onderdelen verdeeld:

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan 2. Paragrafen	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording 2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting. 4. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.	Jaarrekening	3. Programmarekening 4. Balans

In de programmabegroting wordt ingegaan op de beleidsbegroting en de financiële begroting.

1.2 Waarom een programmabegroting?

Aanleiding voor deze programmabegroting vormt het BBV dat begin 2003 in de plaats kwam van de Ministeriële Regeling informatie voor derden (lv3) en het Besluit comptabiliteitsvoorschriften 1995. Gemeenten en provincies moeten met ingang van het begrotingsjaar 2004 inzake begroting, meerjarenraming, jaarstukken, uitvoeringsinformatie en informatie voor derden aan het BBV voldoen. De minister van BZK heeft vervolgens bepaald dat de BBV met ingang van 2005 ook geldt voor de gemeenschappelijke regelingen. Regio Twente valt dus vanaf het begrotingsjaar 2005 onder het BBV.

1.3 Leeswijzer

Deze leeswijzer maakt u wegwijs in de programmabegroting. Deze bestaat, zoals eerder vermeld, uit een beleidsbegroting en een financiële begroting.

In de inleidende hoofdstukken 1 t/m 3 staan de inhoud en de achtergronden van de programmabegroting beschreven, aangevuld met een samenvatting en het door het DB aan de regioraad voorgelegde besluit ter vaststelling. Ook hoofdstuk 4 heeft een inleidend karakter: het schetst een beeld van Regio Twente en haar taken en ambities.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting omvat programma's, samenhangende subprogramma's en paragrafen. In de programma's en subprogramma's (hoofdstuk 5) wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de manier waarop Regio Twente die effecten wil realiseren. Dit gebeurt aan de hand van de, door BBV verplichte, volgende drie w-vragen:

1. Waar staan we en wat willen we?
2. Wat doen we er voor?
3. Wat gaat het kosten?

De eerste vraag betreft het beoogde maatschappelijke effect, dat kan worden vertaald in één of meerdere algemene beleidsdoelstellingen. Dit wordt uitgewerkt in een programma.
 De tweede vraag gaat in op activiteiten in termen van de 'output-/outcomegegevens' die nodig zijn voor het bereiken van het beoogde maatschappelijke effect. Dit wordt beschreven in de subprogramma's die bij het betreffende programma horen, of in het programma zelf als geen subprogramma's aanwezig zijn.
 De derde vraag heeft betrekking op de baten en lasten die aan het programma respectievelijk het subprogramma worden toegewezen om de gewenste effecten te bereiken.

De paragrafen van de programmabegroting geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten vanuit een bepaald perspectief. Het gaat daarbij om onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van Regio Twente. Dit betreft weerstandsvermogen, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, verbonden partijen en financiering.

Financiële begroting

De financiële begroting geeft een overzicht van baten en lasten en financiële aandachtspunten bij de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013. Door vaststelling autoriseert de regio raad het DB en de bestuurscommissies tot het doen van uitgaven voor realisatie van de programma's.

Het overzicht van baten en lasten, de financiële uitgangs- en aandachtspunten bij de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013 vormen samen het deel van de programmabegroting dat ten grondslag ligt aan de controle van de rechtmatigheid en het oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening door de accountant. Onderstaand het overzicht van lasten en baten voor het jaar 2010.

Domein	Programma	Lasten*	Baten*	Saldo	Per ** inwoner
Gezondheid	Gezondheid	€ 21.583.354	€ 4.280.885	€ 17.302.470	€ 27,85
Leefomgeving	Ruimte & Vrije Tijd	€ 6.625.465	€ 6.255.283	€ 370.181	€ 0,60
	Mensen	€ 73.552	€ -	€ 73.552	€ 0,12
	Mobiliteit	€ 32.292.502	€ 31.958.782	€ 333.720	€ 0,54
	Werken	€ 1.468.786	€ 371.000	€ 1.097.786	€ 1,77
	Recreatieve voorzieningen	€ 2.776.113	€ 993.875	€ 1.782.237	€ 2,87
	Netwerkstad	€ 745.619	€ 7.000	€ 738.619	
	totaal:	€ 43.982.036	€ 39.585.940	€ 4.396.096	€ 5,89
Veiligheid	Veiligheid	€ 9.385.910	€ 3.483.127	€ 5.902.784	€ 9,50
B&B	Service & Samenwerking	€ 2.966.985	€ 1.477.960	€ 1.489.025	€ 2,23
totaal		€ 77.918.285	€ 48.827.912	€ 29.090.373	€ 45,47

* betreft de som van alle lasten en baten op productniveau / projectniveau

** aantal inwoners per 1-1-2010 wordt geraamd op 621.267. Het bedrag per inwoner is exclusief de bijdrage aan Netwerkstad. De uitgaven verbonden aan Netwerkstadactiviteiten worden op basis van een ander inwoneraantal toegerekend..

2. Vaststelling

De regionaal, het algemeen bestuur van Regio Twente, dient de programmabegroting 2010 als geheel vast te stellen. Daarmee autoriseert de raad het dagelijks bestuur en bestuurscommissies tot het doen van de in de programmabegroting opgenomen uitgaven en investeringen, respectievelijk tot het realiseren van opbrengsten.

Tevens geeft de raad door vaststelling opdracht aan het dagelijks bestuur en de bestuurscommissies om de opgenomen programma's, het daaraan ten grondslag liggende beleid en de paragrafen uit te voeren. Door tussentijdse rapportages en de jaarstukken vindt de verantwoording plaats.

Het algemeen bestuur van Regio Twente;

Gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van 11 mei 2009;

BESLUIT

tot vaststelling van:

- a. programmabegroting 2010;
- b. het overzicht gemeentelijke bijdrage begroting 2010 (zie bijlage 4a), met dien verstande dat het totaal genoemde bedrag zoals genoemd in deze bijlage (€ 29.090.373,-) ongewijzigd zal blijven. Wel kunnen op programmaonderdelen wijzigingen ontstaan vanwege een gewijzigde kostentoekening van apparaatkosten in de productenraming 2010 die in december 2009 verschijnt.
- c. als gevolg van de integratie Jeugdgezondheidszorg 0-19 het aantal kinderen 0-19 jaar als verdeelsleutel te hanteren voor de kosten van de Jeugdgezondheidszorg in plaats van het aantal kinderen 4-19 jaar.

en neemt kennis van:

- c. de in de paragrafen genoemde risico's en de hiervoor binnen de begrotingen van deelnemende gemeenten eventueel te treffen voorzieningen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van Regio Twente van 24 juni 2009.

Het algemeen bestuur van Regio Twente,
de secretaris,

de voorzitter,

dr. J.M.E. Traag

P.E.J. den Oudsten

3. Regio Twente

3.1 Wie is Regio Twente?

Regio Twente is het samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten. Ze ontstond in 1994, ter gelegenheid van de inwerkingtreding van de Kaderwet bestuur in verandering. De vier toen bestaande samenwerkingsverbanden werden samengevoegd tot een nieuw regionaal bestuursorgaan. De Gemeentekring Almelo, de Gemeentekring Midden-Twente, het Samenwerkingsverband Enschede en het Samenwerkingsverband Twente gingen op in de nieuwe organisatie Regio Twente. Deze vorm van verlengt lokaal bestuur beweegt zich tussen provincie en gemeenten.

Sinds 1 januari 2006 hebben de taken, zoals genoemd in de Kaderwet, nagenoeg allemaal een plek gekregen in een apart hoofdstuk van de Wet gemeenschappelijke regelingen, ook wel Wgr-plus genoemd.

De samenwerking tussen de gemeenten in Twente is gestoeld op vrijwilligheid. Ook als het gaat om de samenwerking ex Wgr-plus. Weliswaar is de samenwerking door deze wet op een aantal beleidsterreinen verplicht gesteld, de reikwijdte en de mate waarin, wordt door de gemeenten in gezamenlijkheid bepaald. De gemeenten kunnen daardoor met elkaar antwoorden formuleren op samenlevingsvraagstukken die in hoog tempo gecompliceerder worden en deels ook een internationaal karakter krijgen. In die context verandert de rol van gemeenten ook. Bijna ongemerkt zijn ze onderdeel geworden van netwerken die door ragfijne draden met elkaar zijn verbonden. Vaak ook zijn ze fysiek vergroeid geraakt met buurgemeenten en delen ze daarmee voorzieningen. Daarnaast plukken de gemeenten de vruchten van de gezamenlijke aanpak in Twente.

3.2 Wat doet Regio Twente?

Regio Twente voert samen met de Twentse gemeenten werkzaamheden uit op meerdere terreinen, zoals veiligheid, gezondheid, verkeer en vervoer, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, economische zaken, recreatie en toerisme en milieu. Waar functioneel zoekt Regio Twente gerichte samenwerking met de Duitse burens. Veel (boven)gemeentelijke taken vragen een gezamenlijke en duurzame benadering. Gemeenten maken hierover afspraken met elkaar om die vervolgens in eigen huis verder vorm te geven. Ze bereiken daardoor een groter maatschappelijk en financieel rendement voor het gebied. In dit proces heeft Regio Twente vooral een ondersteunende en verbindende rol. Ze brengt gemeenten samen, initieert, maakt verbindingen, stimuleert nieuwe initiatieven en ondersteunt de uitvoering. Daartoe onderhoudt ze nauwe relaties met de rijksoverheid in Den Haag, de provinciale overheid in Zwolle en met de Europese Gemeenschap in Brussel. Dat maakt Regio Twente op diverse taakvakken tot een expertisecentrum van Twente. Al deze kennis deelt ze met de gemeenten tot voordeel van het gehele gebied.

3.3 Missie en opdracht Regio Twente

Missie

Samen werken aan een vitaal Twente; een gebied waar het gezond en veilig wonen, werken en recreëren is. Samen met de gemeente en andere partners werken we aan een duurzame en vitale samenleving. Klant- en resultaatgericht werken en innovatie en kwaliteit in onze producten en diensten kenmerken ons handelen.

Opdracht

Regio Twente levert op verzoek van de gemeenten producten en diensten op het gebied van gezondheid, veiligheid, wonen, werken, mobiliteit, recreatie en toerisme en milieu, die door een gezamenlijke aanpak een toegevoegde waarde hebben voor de inwoners van de Twentse gemeenten.

3.4 Strategische doelstellingen

Onze primaire oriëntatie is de inhoud van de activiteiten van Regio Twente. Zo willen we:

- als Regio Twente een serieuze en betrouwbare samenwerkingspartner zijn voor de gemeenten, de provincie, het maatschappelijk middenveld, bedrijfsleven en onderwijs en onderzoeksinstellingen. In dat kader blijven wij ons volop inzetten om de samenwerking met onze partners te intensiveren;
- toe groeien naar een eigen veiligheidsregio voor Twente met een goede en adequate borging van de verbindingen binnen de veiligheidsketen en met de andere terreinen van Regio Twente
- als GGD in de voorste gelederen opereren en inzetten op het bevorderen van de gezondheid van alle inwoners van Twente;
- blijven investeren in het sociaal economisch klimaat van Twente en daartoe de Agenda van Twente, inclusief de Innovatieroute (het meerjarig ontwikkelingsprogramma 2007-2017) uitvoeren;
- in het verlengde daarvan de Internationale Agenda van Twente uitvoeren om daarmee de internationale oriëntatie van Twente te versterken en de projecten uit de Agenda van Twente te faciliteren (in kennis, netwerken, geld en beleidsbeïnvloeding);
- samen met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen Twente zowel nationaal als internationaal sterker profileren en positioneren als kennis en innovatieve regio op meerdere terreinen;
- de belangen en doelstellingen van het stedelijk gebied (Netwerkstad als economische motor) en het landelijk gebied in Twente evenwichtig met elkaar in balans brengen en houden ter versterking van het sociaal economisch klimaat in Twente;
- op het terrein van bedrijfsvoering de samenwerking met de gemeenten en mogelijke andere partners intensiveren om zodoende win-win situaties te creëren voor de samenwerkende partijen.

3.5 Maatschappelijke ontwikkelingen

Twente heeft volop te maken met nationale en internationale trends en ontwikkelingen en in veel gevallen biedt een gezamenlijke aanpak de mogelijkheid om kansen te benutten en bedreigingen weg te nemen. We noemen:

- de kredietcrisis die wereldwijd speelt en de impact hiervan op de samenleving;
- de demografische ontwikkelingen (stagnerende bevolkingsgroei resp. terugloop van het inwonertal);
- de vergrijzing en verkleuring van de samenleving en de veranderende normen en waarden in de samenleving;
- de specifieke vraagstukken waarmee de steden te maken hebben;
- de toenemende vrije tijd en de grotere vraag naar aantrekkelijke voorzieningen;
- het tijdig inspelen op de veranderingen in het landelijk gebied;
- de vraag naar aantrekkelijke woonmilieus zowel in de steden als in het landelijk gebied;
- en ook de toenemende decentralisatietendens van het kabinet die de gemeenten ziet als 1^e overheid.

3.6 Bestuurlijke ontwikkelingen

Sinds medio 2007 werken we in een vernieuwde bestuurlijke constellatie. De regioraad is samengesteld uit twee leden per gemeente, waarvan een raadslid en een lid van het college van B&W. Om de gemeenteraden intensiever te betrekken bij regionale vraagstukken worden er regelmatig conferentieachtige bijeenkomsten (Twente debatten) georganiseerd.

Er zijn twee nieuwe bestuurscommissies ingesteld: een bestuurscommissie Netwerkstad en een bestuurscommissie Landelijke Gemeenten. Beide bestuurscommissies ontwikkelen programma's met projecten die een bijdrage leveren aan de versterking van respectievelijk het stedelijk en het landelijke gebied.

Door te werken met bestuurlijke duoschappen voor een beperkt aantal majeure projecten van de Agenda van Twente is de samenwerking met de provincie verstevigd en geïntensiveerd. De contacten met Den Haag en Brussel zijn verder geïntensiveerd. Zo is sinds kort een lobbyist voor Twente werkzaam in Den Haag en gehuisvest in het kantoor van Oost-Nederland. Het lobbykantoor in Brussel blijft gehandhaafd en heeft haar blikveld nadrukkelijk verbreed naar de andere gemeenten in Twente. De in gang gezette samenwerking met ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstellingen verstrekt zich de komende jaren met als gezamenlijke drive: Twente zowel nationaal als internationaal positioneren als kennis en innovatief gebied op meerdere terreinen.

3.7 Toekomstvisie

Door het realiseren van onze strategische doelstellingen willen we een bijdrage leveren aan de toekomst van Twente. Twente heeft ons inziens de wereld veel te bieden. Van technologisch kunnen tot universitaire brainpower. Van landschappelijke pracht tot een strategische en bereikbare ligging. Van een hardwerkende beroepsbevolking tot bestuurlijke daadkracht. Van ondernemende studenten tot high-tech innovatieve bedrijven. Wij blijven ons inzetten om het potentieel van Twente verder te versterken. Een gebied met een bruisend stedelijk hart in een prachtige omgeving. Een gebied waar iedereen gezond en veilig kan opgroeien en oud kan worden. Een gebied met een breed scala aan culturele en sportvoorzieningen, zowel in de stad als op het platteland. Ook een gebied dat bekend staat om haar economische dynamiek, om haar vernieuwing waar mensen van binnen en buiten Twente graag willen leren en werken. Een gebied waar bedrijven zich graag willen ontwikkelen en nieuwe bedrijven zich willen vestigen met een breed aanbod aan werkgelegenheid op alle niveaus. Wat Twente uniek maakt is het ondernemend vermogen om innovatieve en ambitieuze plannen door de mentaliteit van aanpakken van de grond te krijgen. Regio Twente blijft zich inzetten om deze ambities te kunnen verwezenlijken.

Toelichting op de programma's

4 Domein Gezondheid

Domein	: Gezondheid
Programma's	: Gezondheid
Portefeuillehouders	: drs. T.J. Schouten
Programmamanager	: drs. Th.N.J. van Rijmenam

4.1 Inleiding

Een goede gezondheid is voor mensen van groot belang. Gemeenten hebben een belangrijke taak in het beschermen, bevorderen en bewaken van de gezondheid van haar burgers. Deze taken zijn beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Ter uitvoering van de in deze wet opgedragen taken dragen de gemeenten zorg voor het in stand houden van de GGD Regio Twente.

In 2008 is een bestuursagenda "Openbare gezondheidszorg 2008-2011" vastgesteld waarin de rol en positie van de GGD en ambities worden benoemd.

De GGD heeft als missie het bewaken, beschermen en bevorderen van een gezonde Twentse samenleving. Uit onze missie blijkt dat de GGD zich richt op een gezonde Twentse samenleving en dus niet in eerste instantie op de gezondheid van de individuele burger. De GGD gaat uit van de definitie van de WHO. Een goede gezondheid en het behoud daarvan wordt bepaald door meer factoren dan enkel de afwezigheid van ziekte. Naast genetische aanleg, leefstijl en beschikbaarheid van voorzieningen hebben ook omgevingsfactoren als de woonomgeving, onderwijs, sociale samenhang of veiligheid invloed op de gezondheid. De GGD stelt zich actief op bij het zoeken naar en signaleren van gezondheidsproblemen en (nieuwe) bedreigingen (bewaken). Hij richt zich op het nemen van maatregelen om de gevolgen van deze bedreigingen te elimineren en gezondheidsproblemen terug te dringen (beschermen). Daarnaast zet de GGD zich in om gezondheid te bevorderen. Ter concretisering van het bovenstaande zijn speerpunten benoemd. Een aantal met een doorlooptijd van meerdere jaren. Jaarlijks wordt (vanzelfsprekend) de voortgang van de speerpunten via de reguliere verantwoording gedeeld. Daarnaast worden de speerpunten jaarlijks getoetst op actualiteitswaarde, en kunnen, bijvoorbeeld door maatschappelijke ontwikkelingen, andere accenten worden gelegd en/of nieuwe speerpunten worden ingevoegd.

4.2 Toelichting op het programma

De GGD Regio Twente draagt met de uitvoering van het programma gezondheid zorg voor de uitvoering van de wettelijke taken die aan gemeenten zijn opgedragen. Het programma gezondheid kent naast de afdeling Algemene gezondheidszorg (AGZ) en Jeugdgezondheidszorg (JGZ) een stafafdeling die naast ondersteuning ook (mede-)verantwoordelijk is voor bevorderingstaken.

De afdeling AGZ bevordert en beschermt de gezondheid van de bevolking door het voorkómen en bestrijden van infectieziekten, zoals (vogel)griep, seksuele overdraagbare aandoeningen (SOA) en tuberculose. Reizigers kunnen bij de afdeling AGZ terecht voor vaccinaties en advies. Ook milieu, technische hygiënezorg, en de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) vallen onder AGZ. Het onderdeel forensische dienstverlening is ondergebracht bij de afdeling AGZ. In het kader hiervan verzorgt de GGD arrestantenzorg, medisch technische onderzoeken en lijkschouwing.

Op het terrein van de Jeugdgezondheidszorg is de GGD Regio Twente verantwoordelijk voor de zorg voor 0-19-jarigen. De integrale Jeugdgezondheidszorg in Twente wil in samenwerking met ketenpartners voorzien in een professioneel gecoördineerd preventief aanbod voor een gezonde en veilige ontwikkeling van alle jeugdigen van -9 maanden tot 23 jaar.

Het bevorderen van de gezondheid van Twentse burgers krijgt vorm door de gemeente(n) te adviseren en te ondersteunen bij de uitvoering van het lokaal gezondheidsbeleid. Er worden passende preventieprogramma's ontwikkeld en uitgevoerd en de bewoners kunnen op allerlei manieren informatie krijgen over het werken aan de eigen gezondheid. Daarnaast wordt epidemiologisch onderzoek verricht waarmee het lokaal gezondheidsbeleid kan worden ondersteund.

Na de fase van beleidsvorming van “Twente kiest voor een gezond leven en werkt aan gezondheid” zitten we in de fase van het uitvoeringsprogramma, waarbij de focus ligt op 4 inhoudelijke thema’s: schadelijk alcoholgebruik, overgewicht, roken en depressie.

Deze (bovenliggende) thema’s fungeren als rode draden in de meeste speerpunten van beleid voor 2010.

Wat willen we bereiken?

4.2.1 Maatschappelijke effect

Mede op basis van de prioriteiten die de 14 Twentse gemeenten hebben geformuleerd heeft de GGD ambities voor de komende 10 jaar geformuleerd. Deze ambities sluiten aan bij de kernwaarden uit de missie van de GGD, en vanzelfsprekend bij die van de bestuursagenda:

bevorderen:

1. minimaal net zo lang gezond leven als het landelijk gemiddelde;
2. bevorderen van gelijke kansen op gezondheid in Twente;
3. bevorderen van de gezondheid van ouderen;

bewaken:

4. jeugd in staat stellen een gezond leven te leiden;
5. op basis van inzicht in de gezondheidstoestand tijdig signaleren van nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen;

beschermen:

6. beschermen van inwoners die buiten de reguliere hulpverlening vallen;
7. voorkomen en reduceren van infectieziekten en andere bedreigingen uit de omgeving.

Deze ambities wil de GGD realiseren met de hem opgedragen taken in het kader van de WPG door gemeenten en daarbij accenten aan te brengen die hieronder als speerpunten worden benoemd.

4.2.2 Speerpunten

Bij de hierna genoemde speerpunten laten wij de reguliere activiteiten van de GGD, het zogenaamde ‘going concern’, buiten beschouwing. Uiteraard kunnen de speerpunten en het behalen van de genoemde ambities daarin, qua activiteiten, verweven zijn met de reguliere activiteiten. Dat komt dan tot uitdrukking bij het benoemen van de activiteiten per speerpunt.

Speerpunt	Toelichting	Relatie met BA ²
GGD Breed		
01. Ontwikkelen kwaliteitsmanagement-systeem	Met behulp van een kwaliteitsmanagementsysteem wil de GGD systematisch werken aan de kwaliteitsverbetering van producten, diensten en activiteiten. Voor de borging van deze kwaliteitsverbetering is gekozen voor kwaliteitsbeoordeling middels HKZ. Voor 2010 gaat het deels om borging van de HKZ-certificering die in 2009 heeft plaatsgevonden. Daarnaast vindt (onder andere bij de integratie van 0-4) een doorontwikkeling plaats.	

²Betreft de relatie met de ambities, zoals geformuleerd in de bestuursagenda voor de komende periode. Deze zijn tevens opgesomd in paragraaf 4.2.1 (maatschappelijk effect)

Speerpunt	Toelichting	Relatie met BA ²
02. Signaleren van en adviseren over nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen	Dynamiek in de samenleving neemt nog steeds toe. Thema's als vergrijzing van de samenleving, verdergaande extramuralisering, mondialisering en toenemende gemeentelijke verantwoordelijkheden op het terrein van maatschappelijke vraagstukken nopen tot tijdig anticiperen, een toenemende verbinding met andere (beleids)terreinen en (ver)nieuwe(ende) interventies. Juist vanwege de toenemende complexiteit van de samenleving en consequenties voor zowel de individuele burger als overheden wil de GGD door middel van inzet op dit speerpunt van toegevoegde waarde zijn.	5
Jeugdgezondheidszorg		
03. Actief meewerken aan de totstandkoming van een (in het bijzonder voor risicokinderen) sluitende keten in de zorg voor jeugdigen	Gemeenten hebben het initiatief genomen voor de vorming van lokale zorg(netwerk)structuren zoals de Zorg Advies teams op peuterspeelzalen/ kinderdagverblijven en op scholen. Samen en in aansluiting op de vorming van Centra voor Jeugd en Gezin, wordt hiermee een sluitende keten in de zorg voor jeugdigen voorgestaan. De JGZ participeert als kernpartner in deze keten.	4
04. Participatie in Centra voor Jeugd en Gezin	De JGZ is als kernpartner zowel op regionaal als lokaal niveau betrokken bij de vormgeving van Centra voor Jeugd en Gezin. In afstemming met andere partners vervult de JGZ hierin ondermeer een rol op het terrein van zorgcoördinatie. De basis hiervoor ligt in de rol die de Inspectie Gezondheidszorg voor de JGZ hierin ziet, de landelijke handreiking van het programmaministerie Jeugd en Gezin en de wijze waarop zorgcoördinatie gestalte krijgt binnen de visie van de Twentse gemeenten hierop in het kader van de CJG-ontwikkeling. Uit oogpunt van kwaliteit en om flexibeler in te kunnen spelen op een steeds veranderende behoefte aan opvoedingsvoorlichting (groepsgericht) en opvoedcursussen is een regionaal servicebureau opgericht dat de uitvoering van op preventie gerichte cursussen en themabijeenkomsten coördineert. Het streven is om het servicebureau verder door te ontwikkelen.	4
05. Vergroten aandacht voor risicokinderen, vroegsignalering en opvoedingsondersteuning	Op basis van een herschikking maakt de JGZ binnen de bestaande formatie meer ruimte voor de extra aandacht die voor risicokinderen gevraagd wordt. Ondermeer door de wijze waarop de richtlijn Secundaire preventie kindermishandeling in de Jeugdgezondheidszorg is geïmplementeerd en door het invoeren van een vroegsignaleringsinstrument bij psychosociale problemen wordt verder geïnvesteerd in vroegsignalering.	4

Speerpunt	Toelichting	Relatie met BA ²
06. Verdergaande integratie JGZ 0-19	<p>Per 2010 is de integrale jeugdgezondheidszorg 0-19 in Twente ondergebracht bij de GGD Regio Twente. Bij één organisatie voor integrale JGZ zijn gegevens over kinderen altijd beschikbaar. Kinderen kunnen dan ook beter gedurende een langere leeftijdsperiode worden gevolgd.</p> <p>Op lokaal niveau dienen gemeenten in 2011 Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) te hebben gerealiseerd. In het basismodel voor CJG zoals die door het programmaministerie Jeugd en Gezin is vastgesteld, is de jeugdgezondheidszorg kernpartner in het CJG. Jeugdgezondheidszorg in één organisatie is een sterke partner in het CJG. Daarmee kunnen ook taken op bijvoorbeeld het terrein van zorgcoördinatie optimaal uitgevoerd worden in samenwerking met ketenpartners.</p>	
07. Systematische Signalering en analyse	<p>Signalering van problemen en behoeften is een belangrijk startpunt voor de vormgeving van (collectieve) preventieactiviteiten binnen de JGZ. De JGZ geeft uitvoering aan haar werkplan voor een planmatige en systematische signalering van gezondheidsproblemen, -risico's en ondersteuningsbehoefte bij ouders en kinderen, en legt daar waar mogelijk verbindingen met andere gegevensbronnen.</p>	5
Gezondheidsbevordering		
08. Ondersteunen uitvoering van de regionale nota Lokaal gezondheidsbeleid en lokale implementatie	<p>In Twente wordt door gemeenten samengewerkt in het kader van de nota Lokaal gezondheidsbeleid. De regionale activiteiten zijn beschreven in een regionale nota Lokaal gezondheidsbeleid. 2009 was het jaar van de lokale implementatie en bovenlokale samenwerking aan de hand van de 4 thema's. Dit loopt door in 2010, waarbij ook een start wordt gemaakt met de evaluatie.</p>	1, 2, 3 en 5
09. Ontwikkelen regionale Volksgezondheids Toekomstverkenning (VTV)	<p>De VTV is een instrument om richting te geven aan het landelijk, maar vooral ook het lokale, gezondheidsbeleid. In de VTV wordt informatie over gezondheidsproblemen, en effectiviteit van beleid bij elkaar gebracht. De vertaalslag naar lokale interventies en verbinding met andere gemeentelijke verantwoordelijkheden op het terrein van maatschappelijke ontwikkeling is leidend.</p>	1, 2 en 5
10. Beleidsadvisering, onderzoek en ondersteuning op het gebied van ouderen en preventie	<p>Effecten van vergrijzing van de samenleving nopen op korte en middellange termijn tot interventies op tal van (leef)domeinen. Dus ook op het terrein van gezondheid. Ouderen kennen relatief veel gezondheidsproblemen die met gezondheidsbevordering kunnen worden beïnvloed. In 2009 is met relevante partijen bezien welke interventies, vooral in preventief opzicht, een bijdrage leveren aan het bevorderen van gezondheid van ouderen. Tevens is de rol van de GGD hierbij bepaald. In 2010 wordt uitvoering gegeven aan deze rol, waartoe in ieder geval ook het ouderenonderzoek behoort.</p>	3

Speerpunt	Toelichting	Relatie met BA ²
11. Beleidsadviesing, onderzoek en ondersteuning op het gebied van verkleining Sociaal Economische Gezondheids Verschillen (SEGV)	De gezondheid van mensen met een lage sociaal-economische status (SES) is slechter dan van mensen met een hoge SES. Interventies bereiken vaak niet die groepen die dit het meest nodig hebben, waardoor de verschillen groter (dreigen te) worden. Deze problematiek doet zich niet alleen voor op het terrein van gezondheid, maar maakt vaak deel uit van een cumulatie van problematiek waar gemeenten een antwoord op moeten geven. De rol van de GGD ligt op het terrein van (beleids-)adviesing, onderzoek, participeren in methodiekontwikkeling bereik doelgroepen en ondersteuning.	1 en 2
Algemene Gezondheidszorg		
12. Regionale samenwerking	De samenwerking tussen de GGD, GHOR en ketenpartners op het gebied van oefenen, trainen en opleiden in het kader van calamiteiten m.b.t. infectieziektebestrijding, rampen met giftige stoffen en andersoortige calamiteiten met relaties met de publieke gezondheid, wordt ontwikkeld in samenwerking met het ROAZ (Regionaal Overleg Acute Zorg) en de andere 5 GGD'en in Overijssel en Gelderland. In 2010 zijn de in 2009 gemaakte afspraken geborgd en bekend bij betrokken partners. De GGD heeft een interne crisiscoördinatiestructuur en opschalingsmodel ontwikkeld en geborgd. Crisiscoördinatie wordt als zelfstandig product geborgd via de begroting.	7
13. Onderzoek	De AGZ neemt actief deel in (wetenschappelijke) onderzoekstrajecten. Het opleidingsbeleid AGZ richt zich meer op innovatie en ontwikkeling.	5 en 7
14. Toepassen gewijzigde Inspectiecriteria peuterspeelzalen en gastoudersbureaus	De inspecties peuterspeelzalen en gastouderbureaus zijn aangepast aan de nieuwe wettelijke eisen van de Wet Kinderopvang die met ingang van 2010 worden doorgevoerd. Voor 2010 brengt dat met zich mee dat extra inspectie worden uitgevoerd.	
15. OGGZ Meld- en coördinatiepunt	Samenwerkingsissues tussen OGGZ, JGZ en GB zijn benoemd. Het beleidsvoorstel OGGZ, dat in 2009 is opgesteld, wordt geïmplementeerd.	6

Wat doen we ervoor?

4.2.3 Projecten / activiteiten

Speerpunten		Activiteiten / projecten
GGD Breed		
01.	Ontwikkelen kwaliteitsmanagementsysteem	Het borgen van een kwaliteitsmanagementsysteem op basis van het HKZ-certificeringschema. Dit ondermeer door tussentijdse certificeringsonderzoeken uit te voeren door KIWA.

Speerpunten		Activiteiten / projecten
02.	Signaleren van en adviseren over nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen	Focus van de beschikbare capaciteit beleid en gezondheidsbevordering op het verkennen van nieuwe ontwikkelingen, de vertaling naar de (gemeentelijke) uitvoering en in het zoeken naar samenhang tussen verschillende inhoudelijke ontwikkelingen. Dit veronderstelt een meer op de omgeving gericht werken (externe oriëntatie). Participeren in landelijke netwerken waaronder die van de VNG, GGD-Nederland en VWS. Inbrengen ontwikkelingen in het AO en de BC, en aanreiken kaders ten behoeve van (beleids)ontwikkelingen in gemeenten.
Jeugdgezondheidszorg		
03.	Actief meewerken aan de totstandkoming van een (in het bijzonder voor risicokinderen) sluitende keten in de zorg voor jeugdigen	Deelname door de JGZ in lokale zorg(netwerk)structuren zoals de Zorg Advies teams op scholen.
04.	Participatie in Centra voor Jeugd en Gezin	Deelname door de JGZ in lokale projectgroepen voor de vorming van Centra voor Jeugd en Gezin en daar waar er al centra gerealiseerd zijn participatie hierin. Het leveren van een inhoudelijke bijdrage ten behoeve van de actielijnen zoals die door de regionale projectorganisatie CJG Twente worden vormgegeven. Het betreft hier ondermeer de samenwerking en afstemming met ketenpartners en zorgcoördinatie.
05.	Vergroten aandacht voor risicokinderen, vroegsignalering en opvoedingsondersteuning	Implementatie van het Elektronisch Kind Dossier, de landelijke Verwijsindex, VIS2 en TripleP. Nadere uitwerking van de wijze waarop de JGZ zorgcoördinatie uitvoert. Implementatie van de resultaten van de heroriëntatie op de uitvoering van het basistakenpakket JGZ 4-19.
06.	Verdergaande integratie JGZ 0-19	In 2010 vindt een verdere implementatie plaats van de wijze waarop de integrale JGZ 0-19 binnen de GGD Regio Twente organisatorisch is ondergebracht. Ook wordt verder vorm en inhoud gegeven aan de doorgaande lijn van (vanaf -9 maanden) kraamzorg naar JGZ 0-19. Het EKD en prenatale voorlichting zijn hierbij sleutelactiviteiten
07.	Systematische Signalering en analyse	Het op basis van de analyse van de gegevens uit de Preventieve Gezondheids Onderzoeken (PGO) opstellen van een adviesrapport voor het doen van een of meer interventies, of andersoortige adviezen, bijvoorbeeld het starten van een onderzoek of het bijstellen van manier waarop gegevens worden verzameld.
Gezondheidsbevordering		
08.	Ondersteuning uitvoering Regionale Nota Lokaal Gezondheidsbeleid en lokale implementatie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ambtelijke ondersteuning aan werkgroepen; ▪ bevorderen van inzet specifieke financiering (subsidies, bijdragen van derden); ▪ monitoren uitvoering van het beleid en de effecten; ▪ ondersteunen integraal gezondheidsbeleid; ▪ ontwikkelen en implementeren effectieve interventies; ▪ ondersteunen lokale initiatieven met kennis en vaardigheden gezondheidsbevordering, beleid en epidemiologie.

Speerpunten		Activiteiten / projecten
09.	Ontwikkelen regionale VTV	Uitvoering geven aan in 2009 met gemeenten gemaakte afspraken rond: <ul style="list-style-type: none"> - gewenste informatie; - aggregatieniveau informatie; - frequentie; - wijze van aanleveren informatie; - regiobrede samenwerking/gefaseerde opbouw en/of gemeentespecifieke wensen.
10.	Beleidsadviesing, onderzoek en ondersteuning op het gebied van ouderen en preventie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ondersteunen en adviseren preventieactiviteiten voor ouderen in het algemeen en consultatiefunctie voor ouderen in het bijzonder; ▪ uitvoeren ouderenonderzoek; ▪ adviseren, (mede)ontwikkelen en implementeren interventies op in ieder geval gebied van eenzaamheid, depressie en overgewicht.
11.	Beleidsadviesing, onderzoek en ondersteuning op het gebied van verkleining SEGV	Ondersteuning gemeenten op het terrein van (beleids-)adviesing, onderzoek, participeren in methodieontwikkeling bereik doelgroepen.
Algemene Gezondheidszorg		
12.	Regionale samenwerking	Vaststellen en implementeren van: <ul style="list-style-type: none"> - een Generiek Draaiboek infectieziekten, - een Generiek Draaiboek MMK en het GROOP (GGD Rampen Opvang Plan) Opleiden trainen en oefenen (OTO) op basis van de vastgestelde draaiboeken, i.s.m. het Regionaal Overleg Acute Zorg. Crisiscoördinatie opnemen als zelfstandig product in de begroting 2010 en verder.
13.	Onderzoek	Structurele samenwerking met HBO-instellingen en universiteiten concretiseren.
14.	Toepassen gewijzigde Inspectiecriteria peuterspeelzalen en gastoudersbureaus	Uitvoeren van nieuwe inspecties bij peuterspeelzalen en gastoudersbureaus n.a.v. de gewijzigde Wet op de Kinderopvang
15.	OGGZ Meld- en coördinatiepunt	Samenwerkingsmogelijkheden met JGZ en GB worden nader uitgewerkt. Preventieactiviteiten ontwikkelen en uitvoeren, op basis van het in 2009 vastgestelde beleidsvoorstel.

4.2.4 Kernindicatoren

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)	
GGD Breed				
01.	Ontwikkelen kwaliteitsmanagementsysteem	certificering	niet gecertificeerd	gecertificeerd
0 2.	Signaleren en adviseren over nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen	Minimaal 3 keer per jaar een rapportage gekoppeld aan BERAP en jaarverantwoording. Daarnaast vanzelfsprekend indien er een actuele aanleiding is.	Gebeurt wel, niet gestructureerd	gerealiseerd

Speerpunt		Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
Jeugdgezondheidszorg				
03.	Actief meewerken aan de totstandkoming van een (in het bijzonder voor risicokinderen) sluitende keten in de zorg voor jeugdigen	deelname in ZAT's en andere zorgstructuren binnen de 14 Twentse gemeenten	n.v.t.	volgend op het ambitieniveau van gemeenten
04.	Participatie in Centra voor Jeugd en Gezin	deelname in de te ontwikkelen CJG's binnen de 14 Twentse gemeenten	n.v.t.	volgend op het ambitieniveau van gemeenten
05.	Vergroten aandacht voor risicokinderen, vroegsignalering en opvoedingsondersteuning	implementatie van het Elektronisch Kind Dossier, de landelijke Verwijsindex, VIS2 en TripleP	n.v.t.	implementatie
06.	Verdergaande integratie JGZ 0-19	één organisatie voor JGZ 0-19 binnen GGD Regio Twente	n.v.t.	implementatie
07.	Systematische Signalering en analyse	uitbrengen adviesrapport	n.v.t.	advies per individuele gemeente welke gezondheidsproblemen die zich bij de jeugd voordoen om aandacht vragen
Gezondheidsbevordering				
08.	Ondersteunen uitvoering van de regionale nota Lokaal gezondheidsbeleid en lokale implementatie	evaluatie uitvoeringsprogramma LGB 2008-2009 uitvoeringsprogramma LGB 2010-2011 tevredenheidsonderzoek bij gemeenten	vaststelling regionale nota uitvoeringsprogramma 2008-2009 niet aanwezig	gerealiseerd gerealiseerd uitgevoerd
09.	Ontwikkelen regionale Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV)	beschikbaarheid regionale VTV overeenkomstig met gemeenten gemaakte afspraken	geen regionale VTV	regionale VTV beschikbaar
10.	Beleidsadvisering, onderzoek en ondersteuning op het gebied van ouderen en preventie	ouderenonderzoek regionaal beleidskader ouderen portfolio interventies tevredenheidsonderzoek bij gemeenten	Ouderenonderzoek 2005 niet aanwezig in ontwikkeling niet aanwezig	uitgevoerd gerealiseerd gerealiseerd uitgevoerd
11.	Beleidsadvisering, onderzoek en ondersteuning op het gebied van verkleining SEGV	portfolio interventies tevredenheidsonderzoek bij gemeenten	in ontwikkeling niet aanwezig	gerealiseerd uitgevoerd

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
Algemene Gezondheidszorg			
12.	Regionale samenwerking	Implementatie GGD RampenOpvangplan (GROP) en Generiek Draaiboek Infectieziekten crisis en giftige stoffen. Opleiding, training en Oefenen (OTO) v.w.b. infectieziekten structureel ingebed	Actiecentrum GGD is in opbouw
			Het GROOP is geïmplementeerd. OTO-traject in gang gezet. Crisiscoördinatie is een zelfstandig product in de begroting 2010
13.	Onderzoek	Jaarlijks worden 2 onderzoekstrajecten afgerond.	N=0
			N=2
14.	Toepassen gewijzigde Inspectiecriteria peuterspeelzalen en gastoudersbureaus	Alle peuterspeelzalen en gastoudersbureaus worden geïnspecteerd volgens nieuwe wettelijke normen (Wet Kinderopvang)	adviseren
			inspecteren N=135
15.	OGGZ Meld- en coördinatiepunt	Worden nader vastgesteld na besluitvorming	nader te bepalen i.o.m. gemeente
			afhankelijk van besluitvorming in 2009

Wat gaat het kosten?

4.3 Overzicht van lasten en baten

Programma Gezondheid	2010	2009	Vershil
Totaal lasten	€ 21.583.354,-	€ 18.966.064,-	€ 2.617.290,-
Totaal baten	€ 4.280.885,-	€ 2.554.062,-	€ 1.726.823,-
Saldo	€ 17.302.470,-	€ 16.412.001,-	€ 890.469,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau waarbij de ophoging (zowel baten als lasten) t.o.v. 2009 met name wordt veroorzaakt doordat alle, op dit moment, bekende projecten kostendekkend (zowel hogere baten als lasten) zijn geraamd. Dit als uitvloeisel van de begrotingsscan 2009.

5 Domein Leefomgeving

5.1 Inleiding

Het domein Leefomgeving richt zich op de sociaaleconomische versterking van Twente. De 14 Twentse gemeenten hebben langs vier inhoudelijke lijnen doelstellingen voor Twente geformuleerd. Deze doelstellingen worden in 10 jaar tijd gerealiseerd. De doelstellingen zijn verdeeld in 4 inhoudelijke programma's, te weten: Mensen in Twente (richt zich op sport, cultuur en welzijn), Werken in Twente (richt zich op arbeidsmarkt, bedrijventerreinen en economische ontwikkelingen), Mobiliteit (richt zich o.a. op infrastructuur, openbaar vervoer en verkeersveiligheid) en Ruimte & vrije tijd Twente (richt zich op recreatie & toerisme, milieu en ruimtelijke ontwikkeling en volkshuisvesting). Naast deze 4 inhoudelijke programma's bestaat het domein uit een team Recreatieve Voorzieningen. Dit team houdt zich bezig met het beheer en onderhoud van de toeristische infrastructuur en de 4 recreatieparken in Twente.

Om de doelstellingen voor Twente te realiseren wordt een groot aantal projecten uitgevoerd. Zowel door individuele gemeenten, als door Netwerkstad gemeenten, als door landelijke gemeenten of in in regionaal verband. Om een extra impuls te geven aan de projecten die bijdragen aan de Twentse doelstellingen is door de Twentse gemeenten gezamenlijk 80 miljoen beschikbaar gesteld verdeeld over 10 jaar (50 miljoen voor de Innovatieroute en 30 miljoen voor de Agenda van Twente).

Het is telkens weer zaak balans te vinden tussen de ontwikkelingen in de steden en de ontwikkelingen in het landelijk gebied.

Om op een goede wijze in te kunnen spelen op de inhoudelijke ontwikkelingen en de gemeenten adequaat te kunnen faciliteren bij beleids- en projectkeuzes richt het domein Leefomgeving zich ook nadrukkelijk op onderwerpen als demografische ontwikkeling en monitoring. Hierbij wordt zoveel mogelijk samenwerking gezocht met partijen als provincie Overijssel (Trendbureau), UT, Saxion e.d. Daarnaast wordt ook gezocht naar intensievere samenwerking tussen de gemeenten onderling op het gebied van Internationaal en Facilitaire samenwerking. Deze samenwerkingsprocessen worden primair vanuit de Netwerkstad opgestart en zo mogelijk verbreed naar de 14 Twentse gemeenten. Internationaal en Facilitaire samenwerking worden beschreven bij programma Service en samenwerking.

5.2 Programma Ruimte & Vrije Tijd

Domein	: Leefomgeving
Programma's	: Ruimte & Vrije Tijd
Portefeuillehouders	: drs. K. Loohuis; Mw. R. Broeze-Van der Kolk; mr. drs. B. Koelewijn;
Programmamanager	: drs. G.H.A.M. Lohuis

In de Agenda van Twente, een meerjarig programma gericht op het versterken van de sociaaleconomische structuur, hebben we aangegeven dat het benutten van de unieke landschappelijke kwaliteiten de sociaaleconomische positie van Twente versterkt. Toerisme en recreatie bieden economische kansen in combinatie met de ruimtelijke kwaliteit, het woon- en verblijfsgenot en het versterken van cultuurwaarden zoals cultuurhistorie, kunst en evenementen. Behoud en versterken van de milieukwaliteit en landschappelijke kwaliteit is daarbij uitgangspunt. Agrarische bedrijvigheid draagt in een innovatieve en sterke gedaante hier duurzaam aan bij. Toeristische ontwikkeling in Twente is daarbij een van de majeure projecten van de Agenda van Twente. Twente als vernieuwd landgoed, waarin stad en land op natuurlijke wijze met elkaar zijn verbonden. Twente: een unieke woon- en werkplek

Wat willen we bereiken?

5.2.1 Maatschappelijke effect

- behoud en versterking van de landschappelijke kwaliteit van Twente
- realiseren van een aantrekkelijk en samenhangend woningaanbod
- versterken van de sociaaleconomische positie van Twente door het ontwikkelen en vermarkten van Twente als toeristische regio
- het verder ontwikkelen van Twente als recreatiegebied voor de bewoners van Twente
- behoud en versterking van Twente als schoon en milieuvriendelijk gebied
- versterking van de economie van het landelijk gebied

5.2.2 Speerpunten

Speerpunt	Toelichting
01. Het versterken van het milieubeleid waaronder klimaat en duurzaamheid	Het ISP (informatie- en servicepunt milieu) is in 2008 geïntegreerd in het domein Leefomgeving en is daarmee in eenzelfde positie gekomen als het beleidsterrein wonen en ruimtelijke ontwikkeling. Daarmee kunnen we op een meer integrale wijze een bijdrage leveren aan het bevorderen van een sterker milieubeleid en een duurzame leefomgeving zoals dat in de Agenda van Twente als doel is aangegeven.
02. Bijdragen aan een kwantitatief en kwalitatief meer evenwichtige woningbouw	Op het beleidsterrein wonen zijn in 2005 meerjarige prestatieafspraken (2005-2009) gemaakt tussen de Twentse gemeenten, VROM en de Provincie Overijssel. Deze afspraken lopen in 2009 af. Voor de periode 2010-2020 willen we in 2010 tot uitvoering komen van de in 2009 gemaakte verstedelijkingsafspraken tussen rijk-provincie-regio-gemeenten.waaronder wonen.
03. Versterken van de ruimtelijk-economische structuur	In 2008 zijn de majeure projecten voor de Agenda van Twente vastgesteld. Een groot deel daarvan is ruimtelijk-economisch en infrastructureel. Deze projecten maken onderdeel uit van de in 2009 samen met rijk en provincie tot stand gekomen gebiedsagenda Twente 2010-2020. Deze gebiedsagenda willen we samen met gemeenten en derden de komende 10 jaar tot uitvoering brengen.
04. Vergroten van de toeristische omzet	In 2010 willen we het uitvoeringsplan vrije tijd (UVT) dat in 2009 is opgesteld, tot uitvoering brengen via een concreet actieprogramma. Het UVT heeft tot doel aan te geven hoe we de lange termijn doelstelling op het terrein van vrije tijdseconomie (in 2017 30% meer toeristische omzet dan in 2007 (Reop 2004, en Agenda van Twente 2008) vertalen in concrete projecten. Verder willen we onze eigen recreatieve voorzieningen (4 recreatieparken en toeristische infrastructuur als wandel-en fietspaden) zodanig doorontwikkelen dat deze een bijdrage leveren aan deze ambitie.

Wat doen we ervoor?

5.2.3 Projecten / activiteiten

Speerpunten		Activiteiten / projecten
01.	Het versterken van het milieubeleid waaronder klimaat en duurzaamheid	-faciliteren van gemeenten bij het ontwikkelen van een lokaal milieubeleid (w.o. klimaat/duurzaamheid) ter uitvoering van het klimaatakkoord tussen VNG en kabinet via themabijeenkomsten en workshops
02.	Bijdragen aan een kwantitatief en kwalitatief meer evenwichtige woningbouw	-uitvoeren van verstedelijkingsafspraken 2010-2020 waaronder woningbouw met gemeenten; -uitbrengen woningmarktmonitor 2010; -slotconferentie DC NOISE, waaronder de pilot innovatieve housing
03.	Versterken van de ruimtelijk-economische structuur	-doen uitvoeren van een MIRT-verkenning voor de Innovatiedriehoek Hart van Zuid/Centraal station Twente-Kennispark Twente - gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente; -mede uitwerken van A1 zone project; -mede uitwerken van Twickelvisie; -bijstellen gebiedsagenda Twente in samenwerking met programma's Mobiliteit en Werken
04.	Vergroten van de toeristische omzet	-het uitvoeringsplan vrije tijd – in 2009 opgesteld – uitwerken in een concreet actieprogramma met projecten; -opstellen visie overige recreatieparken binnen de totaalvisie van de toeristische ontwikkeling;

5.2.4 Kernindicatoren

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
01. Het versterken van het milieubeleid waaronder klimaat en duurzaamheid	-aantal themabijeenkomsten voor gemeenten dat lokaal milieubeleid (w.o. klimaat/duurzaamheid) ontwikkelt ter reductie van CO2		
02. Bijdragen aan een kwantitatief en kwalitatief meer evenwichtige woningbouw	- monitoren verstedelijkingsafspraken 2010-2020		
03. Versterken van de ruimtelijk-economische structuur	Toename van het aantal majeure Twentse ruimtelijk-economische projecten in het MIRTprojectenboek 2010-2011 van het rijk		
04. Vergroten van de toeristische omzet	-groei toeristische omzet t.o.v. nulmeting 2009		

Wat gaat het kosten?

5.2.5 Overzicht van lasten en baten

Programma Ruimte & Vrije Tijd	2010	2009 ³	Vershil
Totaal lasten	€ 6.625.465,-	€ 7.622.217,-	- € 996.752,-
Totaal baten	€ 6.255.283,-	€ 6.262.283,-	- € 6.999,-
Saldo	€ 1.359.934,-	€ 1.359.934,-	- € 989.752,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau

³ Betrof vorig jaar een opsomming van het programma Landgoed incl. Netwerkstad

5.3 Programma Mensen in Twente

Domein	: Leefomgeving
Programma's	: Mensen in Twente
Portefeuillehouders db RT	: drs K.B. Loohuis en drs F.A.M. Kerckhaert (mbt HCT)
Portefeuillehouders BC NT	: mr B. Otten
Programmamanager	: drs J. Jagers op Akkerhuis a.i.

In de Agenda van Twente is onderstreept dat de mensen het kapitaal zijn van een regio. Als zij zich goed voelen en ruimte hebben zich te ontwikkelen, gaat het goed met de regio. Mensen leven en werken steeds meer in netwerken die snel kunnen wisselen. Investeren in mensen is dan belangrijk, gericht op het zo lang mogelijk maatschappelijk kunnen participeren. Het is de kunst daarbij de goede balans te vinden: voor de ontwikkeling van de regio moet er volop ruimte zijn voor innovatie en initiatief en tegelijkertijd moet er voor gezorgd worden dat iedereen mee kan doen en aan bod komt. Aandachtspunt daarbij vormen de komende tijd de demografische ontwikkelingen die op ons afkomen. De bevolking zal op termijn gaan krimpen en de effecten daarvan worden het eerst zichtbaar in het onderwijs, de zorg en op de arbeidsmarkt. Innovatie is essentieel om met een afnemende bevolkingsomvang de welvaart op peil te kunnen houden. Een goed opgeleide beroepsbevolking versterkt het innovatiepotentieel en de concurrentiekracht.

Het programma Mensen in Twente werkt vooral op de terreinen cultuur, zorg, sport, onderwijs en jeugd. De vijf netwerkstad-gemeenten werken op deze terreinen samen in het kader van de Sociale Ontwikkelingsagenda Netwerkstad Twente. Deze is in 2008 geactualiseerd, en als input voor het programma Mensen in Twente benut. De Sociale Ontwikkelingsagenda van de Netwerkstad Twente is een dynamische agenda met een beperkt aantal projecten waarbij gemeenten samen optrekken. Bij veel projecten van deze agenda is sprake van een ontwikkeltaak voor de netwerksteden, vaak in de vorm van pilots, waarbij later een verbreding van de samenwerking naar het regionale schaalniveau wordt gezien. In dat verband kunnen bijvoorbeeld genoemd worden: 'Anpakk'n' gericht op jongeren met problemen en de Centra voor Jeugd en Gezin.

Aan het programma Mensen in Twente wordt dus op verschillende schaalniveaus gewerkt, waarbij de gemeenten van Netwerkstad Twente vaak een aanjaagfunctie vervullen. In de programmabegroting worden daarom zowel activiteiten genoemd die door de vijf netwerkstadgemeenten worden uitgevoerd, als ook activiteiten die door andere coalities van gemeenten of alle 14 gemeenten van Regio Twente worden uitgevoerd. In het programmaplan Mensen is een inhoudelijke onderbouwing en tegelijkertijd een lijst met projecten opgenomen.

5.3.1 Maatschappelijke effect

Voor het programma Mensen in Twente zijn in de Agenda van Twente de volgende te bereiken maatschappelijke effecten geformuleerd :

- een cultureel bruisende regio
- sociale cohesie
- minder sociale achterstand
- meer gelijke inkomensverdeling
- gevoel van veiligheid
- gezonde mensen
- welvarende mensen

Daarbij wordt in de Agenda van Twente het volgende aangegeven:

Een goed sociaal-cultureel leefklimaat is een voorwaarde voor het binden van mensen aan de regio. Zowel in het landelijke gebied met haar vitale kernen, alsook in de stad. Dat betekent dat er een baaierd aan sport en culturele voorzieningen beschikbaar moet zijn. Van top- tot amateursport en mogelijkheden voor professioneel theater en muziek tot voorzieningen voor allerlei soorten amateurs. Twente blijft bovendien de veiligste regio van Nederland zodat mensen zich geborgen voelen in Twente. De nu al sterke gezondheidszorg in Twente is ook in de nabije toekomst optimaal geregeld.

5.3.2 Speerpunten

Speerpunt	Toelichting
01. Programma Mensen in Twente door-ontwikkelen	In 2010 zal het programma Mensen in Twente worden door-ontwikkeld, in lijn met het in 2009 op te stellen programmaplan.
02. Een cultureel bruisende regio	Voor 2017 zijn in de Agenda van Twente twee concrete doelstellingen benoemd: 1 In 2017 kent Twente vergelijkbare culturele voorzieningen als de top drie van stedelijke regio's in Nederland. 2 In 2017 kent Twente een brede culturele programmering vergelijkbaar met de top drie van stedelijke regio's in Nederland.
03. Meer kwaliteit van leven en veiligheid	In 2017 behoort Twente tot de top drie van veiligste regio's van Nederland. In 2017 is de levensverwachting in Twente gelijk aan het landelijk gemiddelde.
04. Meer sportvoorzieningen en evenementen	In 2017 onderscheidt Twente zich landelijk met 5 topsportvoorzieningen.
05. Betere voorzieningen en meer samenwerking op het gebied van onderwijs en jeugd	Belangrijk is het mensen met een hoge opleiding aan Twente te binden. Jongeren moeten alleen van school met een startkwalificatie en de mismatch op de arbeidsmarkt moet worden bestreden.

5.3.3 Projecten / activiteiten

Speerpunten	Activiteiten / projecten
01. Programma Mensen in Twente doorontwikkelen	Regio Twente - Activiteiten uitvoeren zoals in het programmaplan voor Mensen in Twente zijn opgenomen t.b.v. de doorontwikkeling van het programma. - Internationale dimensie van Mensen in Twente verbreden naar de schaal van geheel Twente. Netwerkstad Twente - Uitvoeren en zo nodig actualiseren van de Sociale Ontwikkelingsagenda voor Netwerkstad Twente - Participatie in Social Affairs Forum van Eurocities - Ondersteuning van ambtelijke en bestuurlijke overlegstructuren.
02. Een cultureel bruisende regio	Regio Twente -Historisch Centrum Twente, definiëring project op basis van haalbaarheidsonderzoek -cultuur op www.twente.nl , voeding organiseren Netwerkstad Twente -cultuurportaal netwerkstad bouwen en beheer organiseren -manifestatie muziek en/of beeldende kunst uitvoering voorbereiden
03. Meer kwaliteit van leven en veiligheid	Regio Twente -beleidsafstemming Wmo Netwerkstad Twente -beleidsafstemming Wmo m.n. prestatievelden 7, 8 en 9
04. Meer sportvoorzieningen en evenementen	Regio Twente -invalshoek sport Twente Paardenland -gezamenlijk aanbesteden kunstgras Netwerkstad Twente -samenwerking t.a.v. evenementen en profilering

Speerpunten		Activiteiten / projecten
05.	Betere voorzieningen en meer samenwerking op het gebied van onderwijs en jeugd	Regio Twente -Internationaal Onderwijs (uitvoering 2 ^e jaar) -Samenwerking t.a.v. CJG, Triple p, passend onderwijs Netwerkstad Twente -Anpakk'n (verbreden naar regio, uitvoering 2 ^e jaar)

5.3.4 Kernindicatoren

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
01. Programma Mensen in Twente door-ontwikkelen	• Uitvoering programmaplan	0	1
	• Internationale dimensie Mensen	0	1
	• Sociale Ontwikkelings-agenda NT actualiseren (jaarlijks)	0	1
	• SAF participatie deelnemen aan 1 werkgroep	0	1
02. Een cultureel bruisende regio	• Projectdefinitie HCT	0	1
	• www.twente.nl : onderdeel cultuur	0	1
	• Cultuurportal NT	0	1
	• Manifestatie NT	0	1
03. Meer kwaliteit van leven en veiligheid	• Beleidsafstemming wmo en gezamenlijke voorzieningen	continu	continu
04. Meer sportvoorzieningen en samenwerking bij evenementen	• Twente Paardenland: invalshoek sport inbrengen in project	0	1
	• Gezamenlijk aanbesteden kunstgras	0	1
	• Samenwerking evenementen	0	Meer samenwerking
05. Betere voorzieningen en meer samenwerking op het gebied van onderwijs en jeugd	• Internationaal Onderwijs: aantal leerlingen 2 ^e jaar	0	Nnb
	• CJG, P3, Passend Onderwijs c.a. ontwikkelen	continu	continu
	• Anpakk'n jongeren begeleiden 2 ^e jaar	0	50

Wat gaat het kosten?

5.3.5 Overzicht van lasten en baten

Programma Mensen in Twente ⁴	2010	2009	Vershil
Totaal lasten	€ 73.552,-	€ 28.342,-	€ 45.210,-
Totaal baten	€ 0,-	€ 0,-	€ 0,-
Saldo	€ 73.552,-	€ 28.342,-	€ 45.210,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau

⁴ Betreft het saldo van functie 6 (arbeidsmarktaangelegenheden)

5.4 Programma Mobiliteit

Domein	: Leefomgeving
Programma's	: Mobiliteit
Portefeuillehouder	: dhr. J.H.A. Goudt
Programmamanager	: dhr. G.J. Niezink

Binnen het Programma Mobiliteit wordt nader invulling gegeven aan de (WGR+)taken die Regio Twente heeft op gebied van verkeer en vervoer. De bekende taken binnen dit programma zijn ondermeer Openbaar Vervoer, verkeersveiligheid en de regionale bereikbaarheid. Maar ook goederenvervoer, mobiliteitsmanagement en fietsbeleid zijn belangrijke onderdelen van het programma. Basis voor het regionale werken en de vertaling van de regionale verantwoordelijkheid naar concrete zaken vormt het Regionaal Mobiliteitsplan Twente (RMP) 2007-2011. Dit is tevens ook de regionale doorvertaling van de landelijke Nota Mobiliteit.

In het kader van de intensivering van de samenwerking tussen Rijk en Regio en de totstandkoming van het MIRT is in 2009 een zogenaamde Gebiedsagenda Twente 2020/2040 gemaakt. Deze Gebiedsagenda vormt in feite de basis voor nadere samenwerking op projectniveau tussen Rijk en Regio en de betrokkenheid van het Rijk bij projecten in het kader van het MIRT.

Voor de diverse thema's binnen het RMP worden deeluitwerkingen en deelplannen gemaakt. Deze monden uit in concrete acties en projecten welke in nauwe samenwerking met de deelnemende gemeenten en diverse andere relevante partijen geschieden. Tot slot - en zeker niet onbelangrijk - is dat, op grond van het zijn van de WGR+ status, Twente jaarlijks een rechtstreekse BDU-bijdrage ontvangt van het Rijk ter grootte van ca. € 34 miljoen. Voor diverse projecten of pilots worden tevens specifieke bijdragen ontvangen.

5.4.1 Maatschappelijke effect

- Het waarborgen van de huidige kwaliteit van interne en externe bereikbaarheid voor personen en goederen van sociale, economische en andere maatschappelijke activiteiten in zowel het stedelijke als het landelijk gebied, als mede het benutten van kansen voor verbetering van de bereikbaarheid;
- het verbeteren van het leefbaarheidsniveau in de hele regio door de totale hoeveelheid schadelijke effecten van het verkeer op het leefmilieu en de natuur te beperken;
- het verhogen van de verkeersveiligheid door het verminderen van het totaal aantal verkeersdoden en -gewonden.

Voor de regio Twente is een goede bereikbaarheid van groot belang. Daarom zijn zowel in het nieuwe Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2007-2011 als in de Agenda van Twente nadere doelstellingen geformuleerd die de bereikbaarheid van de regio op de lange termijn moeten waarborgen.

Om de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteiten van Twente zoveel mogelijk te behouden, wordt terughoudendheid betracht als het gaat om de realisatie van nieuwe wegen; er wordt vooral ingezet op het beter benutten en uitbouwen van bestaande wegen. De N18 (verbinding Enschede – Varseveld) is echter een nieuwe verbinding die noodzakelijk wordt geacht, mede omdat met deze nieuwe verbinding de leefbaarheids- en veiligheidsproblemen in ondermeer Usselo, Haaksbergen en Eibergen worden opgelost. Naast het belang voor de bereikbaarheid, is de totstandkoming van een nieuwe verbinding (100 km/h) van groot belang voor de regio.

Om de bereikbaarheid voor de toekomst te waarborgen zet Regio Twente in op een hoogwaardig fiets- en openbaarvervoersysteem. Belangrijke voorwaarden voor succes zijn het consistent en het continue doorwerken aan de realisatie van de projecten die aan die systemen een bijdrage leveren. De ervaringen met de sterke groei en de hoge rapportcijfers van de klant voor het OV in Twente geven aan dat de regio hiermee op de goede weg is.

5.4.2 Speerpunten

Speerpunt	Toelichting
01. Uitvoering van het Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2007-2011, inclusief de gerichte inzet van regionale middelen (m.n. BDU)	Via het tweejaarlijks uitvoeringsprogramma 2010-2011 dat op het RMP is gebaseerd, wordt de ontwikkeling van (infra)projecten, die een belangrijke bijdrage leveren aan regionale doelstellingen, gestimuleerd en gesubsidieerd (BDU). De ambities uit het RMP krijgen hun concrete vertaling in het uitvoeringsprogramma en de ontwikkeling en aanmelding van projecten door de gemeenten.
02. Handhaving en verbetering regionale bereikbaarheid	Zowel op het hoofdwegennet als ook op het onderliggend regionale wegennet doen zich knelpunten voor. Voor een deel kunnen deze knelpunten binnen de regio in samenwerking met gemeenten of provincie worden opgelost (dat gebeurt ondermeer binnen het kader van Twente Mobiel) en voor een deel vergt dit gezamenlijke aanpak van diverse partijen (bijv. Projecten Aanpak A1 en A1-zone). Ambitie is de kwetsbaarheid van de Twentse bereikbaarheid verminderen.
03. Vergroten aandeel Openbaar Vervoer in de totale mobiliteit	De verdere groei van het OV is een belangrijke ambitie van de Regio. Dit is ook een belangrijke voorwaarde om met name de stedelijke bereikbaarheid te kunnen handhaven. Om die ambitie te kunnen realiseren, moet voortdurend worden gewerkt aan verbetering van de kwaliteit van het OV in al zijn facetten en moeten nieuwe initiatieven worden genomen. Dit varieert van het realiseren van een toegankelijke bushalte, het aanpassen van de dienstregeling tot het ontwikkelen van een nieuwe busbaan in samenwerking met een gemeente of het realiseren van een nieuw treinstation.
04. Realisatie van een Hoogwaardig Openbaar Vervoerknooppunt Twente	De doorontwikkeling van station Hengelo tot het Centraal Station Twente als regionaal knooppunt met (inter)nationaal allure is een belangrijke regionale ambitie voor Twente. De ruimtelijk - economische ontwikkelingen en de mobiliteitsontwikkelingen dienen hierbij hand in hand te worden ontwikkeld. Dit project is tevens een belangrijk thema in de Gebiedsagenda Twente.
05. Doorontwikkeling Regiotaxi Twente	De ambitie van zowel regio als gemeenten is het handhaven van de rol van de Regiotaxi in het aanvullende Openbaar Vervoer. In 2008 is onderzoek uitgevoerd naar uniformeringmogelijkheden binnen het Regiotaxiconcept en voorts vindt een evaluatie plaats van de financieringssystematiek van Regiotaxi. Op basis van de uitkomsten en de besluitvorming kunnen in 2009 op de nieuwe werkwijze gebaseerde aanbestedingen plaatsvinden en kan, indien daartoe wordt besloten, een nieuwe werkwijze worden geïmplementeerd.
06. Vergroting van het aandeel fiets in de totale mobiliteit	De totstandkoming van een fietssnelweg tussen Nijverdal en Glanerbrug is een van de speerpunten van het regionale beleid. De realisatie van deze nieuwe vorm van infrastructuur voor de fiets vindt gefaseerd plaats. 2010 staat vooral in het licht van het realiseren van de eerste schakels van de Fietssnelweg.

Speerpunt	Toelichting
07. Bevordering vervoer goederen over water	Twente is voor het goederenvervoer een belangrijke regio. Met een "dichtslibbende" Rotterdamse haven en de toevoerwegen en het toenemende vrachtvervoer over de weg zal het belang van regionale afhandeling van goederen die over water worden aangevoerd verder toenemen. Voor zover Regio Twente daar invloed op kan uitoefenen, is de inzet om het vervoer van goederen over water (als milieuvriendelijk vervoer) verder te bevorderen. Oplossing van de knelpunten in het Twentekanaal en verbetering van de binnenhavens zijn de belangrijkste speerpunten voor dit thema.
08. Doorontwikkeling van de spoorlijn Zutphen-Hengelo-Oldenzaal en Almelo-Mariënberg	De positieve ontwikkeling, die deze regionale spoorlijnen doormaken, wil de Regio verder versterken en uitbouwen. Zie verder onder activiteiten.
09. Vergroting verkeersveiligheid	Vermindering van het aantal verkeersslachtoffers (verkeersdoden en -gewonden) is een belangrijke nationale en regionale doelstelling.

5.4.3 Projecten / activiteiten

Speerpunten	Activiteiten / projecten
01. Uitvoering Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2007-2011, inclusief de gerichte inzet van regionale middelen (m.n. BDU)	<ul style="list-style-type: none"> - Realisatie Uitvoeringsprogramma 2008-2009; - opstellen Uitvoeringsprogramma 2010-2011; - toepassing regionale subsidieverordening; - evaluatie nieuwe beoordelingssystematiek.
02. Handhaven en verbetering regionale bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> - Tracébesluit RW 18 en trachten te komen tot afspraken met het rijk; - start planstudie A1 en realisatie delen van het korte termijn maatregelenpakket en trachten te komen tot afspraken met het rijk voor de lange termijn; - RW 35: afstemmen en starten werkzaamheden wegdeel Wierden-Nijverdal in samenhang met de werkzaamheden voor de Combitunnel Nijverdal; - mogelijk nadere studie naar de N36; - realisatie projecten Twente Mobiel.
03. Vergroten aandeel Openbaar Vervoer in de totale mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Realisatie verdere delen van het HOV-netwerk; - regionale invoering van de OV-chipkaart; - invoering deelprojecten Agglonet Twente; - realisatie "Krakeling" (Enschede/Hengelo); - doorontwikkeling Regiotaxi (zie ook 4).
04. Realisatie van een Hoogwaardig Openbaar Vervoerknoop Twente	<ul style="list-style-type: none"> - (Financiële) ondersteuning realisatie van voetgangerspassage onder het spoor en vernieuwing stationshal; - ontwikkeling goede bereikbaarheid; - bevordering totstandkoming 2de perron (middellange termijn); - ontwikkeling nieuwe treindiensten vanuit dit station (bijv. naar Bad Bentheim).
05. Doorontwikkeling Regiotaxi Twente	<ul style="list-style-type: none"> - Invoering nieuwe werkwijze; - nieuwe aanbesteding regiotaxiprojecten. - uniformering bestekken.
06. Vergroten van het aandeel fiets in de totale mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Realisatie eerste tracédelen van de fietssnelweg; - verdere uitwerking delen fietssnelweg.

Speerpunten		Activiteiten / projecten
07.	Bevordering vervoer goederen over water	<ul style="list-style-type: none"> - Initiatieven, die eerder zijn gestart, zullen in 2010 verder worden geconcretiseerd. Ook zal worden ingezet op het verkrijgen van extra rijksmiddelen voor deelprojecten (bijv. ontwikkeling binnenhavens); - realisatie van een haven ten behoeve van het XL businesspark; - start c.q. hervatting van de werkzaamheden ter verbetering van het Twentekanaal; - het nemen van een besluit met betrekking tot OLS.
08.	Doorontwikkeling van de spoorlijnen Zutphen-Hengelo-Oldenzaal en Almelo-Mariënberg	<ul style="list-style-type: none"> - Realisatie van station Gezondheidspark Hengelo; - ontwikkeling van een concreet plan voor de verbinding Almelo-Hardenberg/Emmen; - ontwikkeling Vechtdallijnen (in samenwerking met provincies).
09.	Vergroting van de verkeersveiligheid	<ul style="list-style-type: none"> - Bevordering van een verkeersveilige inrichting van de infrastructuur; - bevordering van communicatie en educatie rond het thema verkeersveiligheid.

NB realisatie wil niet zeggen dat de feitelijke realisatie door Regio Twente zelf wordt gedaan (meest projecten worden door gemeenten en/of Andre partijen gerealiseerd)

5.4.4 Kernindicatoren

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
01.	Uitvoering Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2007-2011, inclusief de gerichte inzet van regionale middelen (m.n. BDU)	<ul style="list-style-type: none"> - Opstellen RMP uitvoeringsprogramma 2010-2011 - Uitvoeringsprogramma 2008-2009 - BDU subsidieverordening 	<ul style="list-style-type: none"> - Opstellen Uitvoeringsprogramma 2008-2009 en vaststelling van 1 subsidievordering
02.	Handhaving en verbetering regionale bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> - Handhaving van de gemiddelde reistijd uit 2004 	<ul style="list-style-type: none"> - Project reistijdmeting start in 2008
03.	Vergroten aandeel openbaar vervoer in de totale mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> - aandeel OV in de totale mobiliteit - groei aantal reizigers - rapportcijfer voor het OV 	<ul style="list-style-type: none"> - Ca. 3 % - 100 - 7,9
04.	Realisatie van een Hoogwaardig Openbaar Vervoerknoop Twente	<ul style="list-style-type: none"> - aantal treinen dat stopt dan wel vertrekt vanaf dit station - aantal in en uitstappers 	<ul style="list-style-type: none"> - 110 (index) - 110 (index)
05.	Doorontwikkeling Regiotaxi Twente	<ul style="list-style-type: none"> - aantal reizigers dat van Regiotaxi gebruik maakt - waarderingscijfer 	<ul style="list-style-type: none"> - 100 (index) - 7,2
		<ul style="list-style-type: none"> - Vergroting van het 	<ul style="list-style-type: none"> - 100 (ca. 40%) - 110

Speerpunt		Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
06.	Vergroting aandeel fiets in de totale mobiliteit	aandeel fiets in de totale mobiliteit		
07.	Bevordering vervoer goederen over water	- hoeveelheid vervoerde goederen over water c.q. bespaarde vrachtwagenkilometers over de weg	n.n.b.	n.n.b.
08.	Doorontwikkeling van de spoorlijnen Zutphen-Hengelo-Oldenzaal en Almelo-Mariënberg	- aantal plannen en stations	n.v.t.	1 station 1 concreet plan
09.	Vergroting van de regionale verkeersveiligheid	- aantal verkeersdoden - aantal verkeersgewonden	- 24 - 471	- 10% (?) - 10% (?)

Wat gaat het kosten?

5.4.5 Overzicht van lasten en baten

Programma Mobiliteit	2010	2009 ⁵	Vershil
Totaal lasten	€ 32.292.502,-	€ 32.482.275,-	- € 190.223,-
Totaal baten	€ 31.958.782,-	€ 32.062.439,-	- € 103.657,-
Saldo	€ 333.720,-	€ 419.836,-	- € 86.566,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau

⁵ Betreft het saldo van het voormalige subprogramma Mobiliteit

5.5 Programma Werken

Domein	: Leefomgeving
Programma's	: Werken
Portefeuillehouders	: drs. T. Schouten
Programmamanager	: drs. T. Windmulder

Hoogwaardige internationale groene en innovatieve kennisregio met potentie. Twente is dé kennisregio van Oost-Nederland en wil haar positie als tweede kennisregio van Nederland versterken en doorontwikkelen tot een internationaal toonaangevende kennisregio. Doel is om in 2020 tot de top vijf van Europese regio's te behoren op het gebied van innovatie en technologie en tot de top twee van Nederland. Om dit doel te bereiken zijn investeringen in innovatie, in het toepassen en vermarkten van kennis en in ruimtelijk-economische structuurversterking noodzakelijk. Ruimtelijk-economische structuurversterking betekent investeren in optimale bereikbaarheid, kwalitatief hoogwaardige woon- en werkmilieus en een goed sociaal-cultureel klimaat. Deze investeringen worden samen uitgewerkt in de Agenda van Twente.

Deze algemene doelen van de Agenda van Twente moeten leiden tot versterking van de sociale economische structuur. Deze versterking van Twente moet leiden tot structureel voldoende en adequate banen voor de gehele Twentse beroepsbevolking: duurzame werkgelegenheid is het sleutelwoord. Dat kunnen we bereiken door in te zetten op innovatie van de Twentse economie; daarmee zal de economie minder kwetsbaar worden.

Ook willen wij de discrepantie tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt oplossen en voldoende opleidingsmogelijkheden bieden. We hebben onze Universiteit Twente, een internationaal hoog gewaardeerde universiteit, de Saxion hogeschool, het ITC en verschillende hoogwaardige middelbare vakopleidingen (ROC van Twente) die in combinatie met bedrijvigheid een forse impuls kunnen geven aan de regionale ontwikkeling.

Het belangrijkste beleidsdocument is het Regionale Economisch Ontwikkelingsplan (REOP), waarvan in 2008 een evaluatie zal plaatsvinden. Daarnaast is voor Netwerkstad de Ruimtelijk Economische Ontwikkelingsagenda geactualiseerd in 2009, gericht op de ruimtelijke economische ontwikkeling van Netwerkstad en de bijbehorende investeringsprojecten. De belangrijkste investeringsprojecten zijn de 3 Innovatiedriehoek projecten, Gebiedsontwikkeling Luchthaven, Hart van Zuid en Kennispark, die in samenhang verder ontwikkeld zullen worden en Waterrijk en Groene Poort, alsmede de stationslocaties in de steden.

Kern van het programma Werken is het verbinden van activiteiten en partners (ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstituten en overheden). Deze verbinding wordt gelegd door het initiëren en uitvoeren van projecten. De projecten worden altijd 'gedragen' door de belangrijkste partners en zijn gebaseerd op een projectplan.

5.5.1 Maatschappelijke effect

- Twente is één van de vijf snelst groeiende kenniseconomieën van Europa
- Acceptabele werkloosheid
- Meer hoogopgeleiden in de beroepsbevolking
- Aantrekkelijk ondernemersklimaat.
- Aantrekkelijk startersklimaat.
- Het bijdragen aan een goede match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in Twente

5.5.2 Speerpunten

Speerpunt	Toelichting
01. REOP: Kennis en innovatie Twente wil de mogelijkheden van het regionale kennisklimaat optimaal benutten en tot de twee beste kennisregio's van Nederland worden	Versterking innovatievermogen industrie, kennisintensief startersbeleid, stimuleren samenwerking kennispartners en vermarkten van kennis
02. REOP: Nieuw ondernemerschap Twente wil alle mogelijkheden aanwenden voor het stimuleren van nieuw ondernemerschap.	Het aantal starters is in de periode 2004 - 2010 jaarlijks met 5% gestegen, het aantal succesvolle starters is in deze periode jaarlijks met 4% gestegen.
03. REOP: Toerisme Twente wil haar potenties benutten om van toerisme een belangrijke economische sector te maken.	In de periode 2004 - 2010 neemt de toeristische omzet in Twente toe met gemiddeld 3% per jaar.
04. REOP: Bedrijfsomgeving Twente wil de juiste voorwaarden creëren voor ontwikkeling en vestiging van bedrijvigheid. Daarnaast gaan we inzetten op een slagvaardige en versterkte uitvoering van het bestaande beleid.	Optimale beschikbaarheid bedrijventerreinen, ook informatie daarover Ontwikkeling fysieke en ICT infrastructuur Versterking economisch imago Twente Ontwikkeling van een krachtig stedelijk economisch milieu Vitalisering van het landelijk gebied Versterking van de samenwerking met Duitse partners.
05. Verbeteren van relatie tussen vraag en aanbod op de Twentse arbeidsmarkt	De mismatch op de arbeidsmarkt is er zowel kwalitatief alsmede kwantitatief. Kwalitatief omdat er onvoldoende afstemming is tussen (toekomstige) vraag vanuit het bedrijfsleven. Kwantitatief is er minder sprake van een dalend aantal schoolverlaters.
06. Monitoring cijfers arbeidsmarkt en economische zaken	Jaarlijks wordt er vanuit arbeidsmarkt een POWI monitor gemaakt die expliciet over arbeidsmarkt zaken gaat. Daarnaast geeft Regio Twente elk jaar de cijfers uit waaruit duidelijk wordt hoeveel hectares bedrijventerreinen worden uitgegeven.

5.5.3 Projecten / activiteiten

Speerpunten		Activiteiten / projecten
01.	REOP: Kennis en innovatie Twente wil de mogelijkheden van het regionale kennisklimaat optimaal benutten en tot de twee beste kennisregio's van Nederland worden	Samenwerking innovatieroute Initiëren regionale innovatie projecten Stimuleren lokale innovatie aanpak Kennispark Hoogwaardige technologie als speerpunt (nano) Evaluatie/actualisatie REOP
02.	REOP: Nieuw ondernemerschap Twente wil alle mogelijkheden aanwenden voor het stimuleren van nieuw ondernemerschap.	Huisvesting Startersdagen in de regio Wegnemen van belemmeringen in regelgeving en publieke dienstverlening (vereenvoudiging vergunningen) Monitoring van starters Subregionale netwerken voor jonge ondernemers Creëren van een samenhangend stimuleringsbeleid voor starters (ondersteuning, ook op financieel vlak)
03.	REOP: Toerisme Twente wil haar potenties benutten om van toerisme een belangrijke economische sector te maken.	Ontwikkelingsprogramma toerisme opstellen, waaronder projecten zoals kanalenvisie, hippisch centrum Toeristisch-economische hoofdstructuur Verlenging KITO regeling Twents Bureau voor Toerisme doet veel werkzaamheden
04.	REOP: Bedrijfsomgeving Twente wil de juiste voorwaarden creëren voor ontwikkeling en vestiging van bedrijvigheid. Daarnaast gaan we inzetten op een slagvaardige en versterkte uitvoering van het bestaande beleid.	Uitvoeren regionaal programmeringsoverleg voor bedrijventerreinen in Twente Regionale samenwerking voor ontwikkeling, exploitatie, beheer, acquisitie en promotie van regionale bedrijventerreinen. Ook gezamenlijk beursbezoek. Investeren in verbindingen met andere economische centra: A1, A 35, A18, N36 Versterken van de functie van het Twentekanaal in relatie tot verdere uitbouw van de waterterminal Behoud van een Twentse luchthavenfaciliteit Verder ontwikkelen van een Twents breedbandnetwerk. Opstellen Twente positioneringsprogramma (gebruik twente.nl) Uitvoeren strategische visie Netwerkstad met Hart van Zuid, Kennispark, Regionaal bedrijventerrein en Agglolijn Benadrukken economische component bij reconstructieplannen Stimuleren regionale landbouwproducten Bevorderen van een verdergaande en doelgerichte samenwerking met Duitse grenspartners Streven naar hoger maatschappelijk rendement bij inzet Interreg-middelen. Samen met Duitse partners uitvoering geven aan ligging aan Oost-West corridor.
05.	Verbeteren van relatie tussen vraag en aanbod op de Twentse arbeidsmarkt	Projecten ten aanzien van vraag kant en aanbodskant van de arbeidsmarkt. Zowel richting hoger alsmede langer opgeleiden. Regio Twente doet niet alles zelf, vaak samen met anderen.
06.	Monitoring cijfers arbeidsmarkt en economische zaken	POWI monitor Cijfers bedrijventerreinen Relatie met demografische ontwikkelingen

5.5.4 Kernindicatoren

Speerpunt		Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
01.	REOP: Kennis en innovatie Twente wil de mogelijkheden van het regionale kennisklimaat optimaal benutten en tot de twee beste kennisregio's van Nederland worden	Innovatieve bijdrage aan Regio Twente	Beperkt	Minimaal 5 innovatieve projecten (innovatieroute)
02.	REOP: Nieuw ondernemerschap Twente wil alle mogelijkheden aanwenden voor het stimuleren van nieuw ondernemerschap.	Het aantal starters in Twente	Het aantal starters is in 2007 ...	Groei van minimaal 5%
03.	REOP: Toerisme Twente wil haar potenties benutten om van toerisme een belangrijke economische sector te maken.	Toeristische omzet	2007	Stijging van 3% per jaar
04.	REOP: Bedrijfsomgeving Twente wil de juiste voorwaarden creëren voor ontwikkeling en vestiging van bedrijvigheid. Daarnaast gaan we inzetten op een slagvaardige en versterkte uitvoering van het bestaande beleid.	Voorwaarden voor vestiging aanwezig op Twentse schaal	Voldoende voorwaarden aanwezig	Gelijkblijvend
05.	Verbeteren van relatie tussen vraag en aanbod op de Twentse arbeidsmarkt	Aantal projecten die deze relatie moeten verbeteren	2	5
06.	Monitoring cijfers arbeidsmarkt en economische zaken	Integraal overzicht cijfers arbeidsmarkt en EZ	Separate info	Een document met integrale cijfers in 2009

Wat gaat het kosten?

5.5.5 Overzicht van lasten en baten

Programma Werken	2010	2009	Vershil
Totaal lasten	€ 1.468.786,-	€ 373.616,-	€ 1.095.170,-
Totaal baten	€ 371.000,-	€ 0,-	€ 371.000,-
Saldo	€ 1.097.786,-	€ 373.616,-	€ 724.170,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau

Wat gaat het kosten?

5.4.6 Totaal overzicht van lasten en baten domein Leefomgeving

Programma Werken	Lasten	Baten	Saldo
Ruimte & Vrije Tijd	€ 6.625.465,-	€ 6.255.283,-	€ 370.181,-
Mensen	€ 73.552,-	€ 0,-	€ 73.552,-
Mobiliteit	€ 32.292.502,-	€ 31.958.782,-	€ 333.720,-
Werken	€ 1.468.768,-	€ 371.000,-	€ 1.097.768,-
Recreatieve Voorzieningen	€ 2.776.113,-	€ 993.875,-	€ 1.782.237,-
Netwerkstad	€ 745.619,-	€ 7.000,-	€ 738.619,-
Totaal	€ 43.982.036,-	€ 39.585.940,-	€ 4.396.096,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau

6 Domein Veiligheid

Domein	: Veiligheid
Programma's	: Veiligheid
Portefeuillehouders	: P.E.J. Den Oudsten
Programmamanager	: ing. A. Groos

6.1 Inleiding

Veiligheid zal ook de komende jaren een belangrijk thema blijven in het beleid van de nationale en lokale overheden. Gemeenten hebben onderlinge samenwerking gezocht om beter voorbereid en toegerust te zijn ingeval van grootschalige incidenten. Dit omdat de schaal van de meeste gemeenten te klein is om zich goed te kunnen voorbereiden op alle typen rampen en crises. Het beleid van het rijk is erop gericht waar nodig reeds ontstane spontane samenwerking tussen gemeenten te stimuleren en te uniformeren. Het voorstel van de Wet Veiligheidsregio's beoogt deze ontwikkelingen te codificeren, onder meer door de veiligheidsregio's wettelijk te verankeren.

In een veiligheidsregio werken de brandweer, de geneeskundige diensten en de politie samen ten behoeve van de hulpverlening aan de burger. Ook het optreden van gemeentelijke en andere diensten in samenwerking met de hulpverleningsdiensten in geval van een ramp of crisis wordt geregeld. De veiligheidsregio moet over de middelen beschikken om zware ongevallen, branden, rampen en crises waar mogelijk te voorkomen. Mochten deze zich onverhoopt toch voordoen dan moet de veiligheidsregio professioneel en slagvaardig kunnen optreden en burgers een goede nazorg kunnen garanderen. Hiertoe werken de hulpverleningsdiensten en andere betrokken organisaties nauw samen en worden de krachten gebundeld op regionaal niveau. Binnen de veiligheidsregio worden de bestuurlijke afwegingen gemaakt en beslissingen genomen ten aanzien van de voorbereiding op en de bestrijding van zware ongevallen, branden, rampen en crises.

De rampen in de achter ons liggende jaren hebben in brede kring de bewustwording gebracht dat we risico's die tot een ramp kunnen leiden, zichtbaar moeten maken. Alleen dan kunnen we ze voorkomen of beperken. Bovendien hebben de gebeurtenissen de noodzaak van een perfecte samenwerking tussen de hulpverlenende operationele diensten op het 'uur U' laten zien. Alleen zo kunnen we het belang van de bevolking dienen: die moet weten dat een goed geoliede, op haar taak berekende hulpverleningsorganisatie 24 uur per dag paraat is. Het gevoel van veiligheid bepaalt in grote mate de leefbaarheid.

Twente is één van de 25 veiligheidsregio's in Nederland die het kader vormen voor de optimalisering van de samenwerking tussen de operationele diensten.

In oktober 2008 is door de bestuurscommissie Veiligheid een convenant getekend met de minister van BZK over de ontwikkeling van de veiligheidsregio Twente. In dit convenant zijn wederzijds afspraken gemaakt om, vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Wet Veiligheidsregio's, stappen te zetten om toe te groeien naar het niveau van eisen dat in het wetsvoorstel wordt gesteld. De bestuurscommissie heeft besloten dat verdere regionalisering van de brandweer een goede ontwikkeling kan zijn. In het convenant is dit onder meer vertaald in het uitspreken van de intentie om te komen tot een volledig geregionaliseerde brandweer. In 2009 wordt de bestuurlijke keuze gemaakt inzake het al dan niet regionaliseren van de brandweer in Twente. Tevens zal de nieuwe gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente worden opgesteld en door alle gemeenten worden vastgesteld. De integrale gemeenschappelijke regeling Regio Twente waarin "veiligheid" als taakveld was opgenomen, zal op dat onderdeel worden gewijzigd en eveneens door alle gemeenten worden geaccordeerd.

De implementatie van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente – waaronder de vorming van dagelijks bestuur en het opzetten van de organisatie en ontvlechting van de Hulpverleningsdienst uit de Regio Twente – zal in 2010 worden afgerond conform hetgeen daarover in het gesloten convenant is bepaald. De uitvoering van deze werkzaamheden zal een aanzienlijk beroep doen op de personele inzet van de bestaande organisatie.

Naar verwachting zullen de wet op de Veiligheidsregio's en de bijbehorende AMvB's per 1 januari 2010 in werking treden. Uitgaande van de haalbaarheid van die datum betekent dit dat door het bestuur van de veiligheidsregio in de loop van 2010 de volgende plannen moeten worden vastgesteld:

1. een beleidsplan waarin het beleid is vastgelegd ten aanzien van de taken van de veiligheidsregio. De basis voor dit plan vormt het risicoprofiel dat bestaat uit een risico-inventarisatie en de analyse daarvan. Het plan omvat in elk geval een beschrijving van de operationele prestaties van de diensten en organisaties van de veiligheidsregio's, uitwerking van landelijke doelstellingen op gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing, een informatieparagraaf, een oefenbeleidsplan, een beschrijving van de niet-wettelijke adviesfunctie en de voor de brandweer geldende opkomsttijden en hoe daaraan te voldoen. Dit plan dient uiterlijk in september 2010 te zijn vastgesteld
2. het crisisplan waarin in elk geval de organisatie, de verantwoordelijkheden, de taken en bevoegdheden in het kader van de rampenbestrijding en crisisbeheersing worden beschreven. Het regionale crisisplan komt in de plaats van het gemeentelijk rampenplan. Dit plan dient in de loop van 2010 te worden vastgesteld.
3. rampbestrijdingsplannen voor bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen categorieën inrichtingen, categorieën rampen en luchtvaartterreinen. In die plannen dienen de maatregelen te worden opgenomen die bij een ramp in die categorieën dan wel op die luchtvaartterreinen moeten worden genomen.

In het begrotingsjaar 2010 zal de capaciteit van de organisatie van de hulpverleningsdienst in belangrijke mate gericht zijn op de totstandkoming van bovenomschreven producten. Daarnaast zal de continuering van de reguliere taakuitvoering – waaronder de dienstverlening aan de deelnemende gemeenten – gewaarborgd moeten blijven.

Voor het dienstjaar 2011 zal de eerste programmabegroting van de Veiligheidsregio Twente worden opgesteld; de begroting van het domein Veiligheid zal daarin worden verwerkt.

6.2 Toelichting op het programma

Het programma Veiligheid richt zich op een drietal resultaatgebieden, die parallel lopen aan de schakels van de Veiligheidsketen:

Risicobeheersing

Met risicobeheersing wordt beoogd een bijdrage te leveren aan het (repressief) beheersbaar maken van (fysieke) veiligheidsrisico's in Twente. Daartoe worden de risico's eerst geïnventariseerd en beoordeeld vanuit het perspectief van de geneeskundige hulpverlening én de brandweer. Vervolgens komt aan de orde welke vorm van beheersing de beste is: pro-actieve maatregelen, preventie, oefenen, planvorming of een combinatie daarvan. Bij toepassing van de diverse beheersmaatregelen liggen er relaties met andere subprogramma's.

Preparatie

De schakel Preparatie bereidt de repressieve diensten van zowel brandweer als geneeskundige hulpverlening voor op grootschalig en bijzonder optreden. Dit gebeurt door uitwerking van procedures, incidentbestrijdingsplannen en de voorbereiding van nazorg als laatste schakel uit de veiligheidsketen, opleiding, training en oefening van de hulpverleners en aanschaf, beheer en onderhoud van het benodigde materieel.

Informatie

De gemeenschappelijke meldkamer levert tijdens kleine en grote hulpaanvragen informatie aan voor de hulpverleningsdiensten. Dat maakt dit dynamische centrum tot één van de 'aders' van brandweer, politie en ambulancedienst. De activiteiten voor de brandweer vallen onder de verantwoordelijkheid van het Team Informatie. De medewerkers binnen dit team zorgen onder andere voor inzet van middelen, de coördinatie daarvan en de verbindingen die op de plaats van het incident nodig zijn.

Wat willen we bereiken?

6.2.1 Maatschappelijk effect

De missie van de hulpverleningsdienst luidt: Samen veilig in Twente. In deze vier woorden komt ook het maatschappelijk effect tot uitdrukking. We willen zorgen voor een goede uitvoering van alle activiteiten binnen de verantwoordelijkheid van de veiligheidsketen, om zo het maatschappelijk vertrouwen in de (mate van) veiligheid in Twente te verhogen.

6.2.2 Speerpunten

Speerpunt	Toelichting
01. Vormgeving Veiligheidsregio Twente.	<p>Na de besluitvorming in het parlement zullen de Wet op de Veiligheidsregio's en de bijbehorende AMvB's een regionale vertaling dienen te krijgen. De concept-wet ligt op dit moment ter behandeling bij de Tweede Kamer. Naar verwachting zullen de wet en de bijbehorende AMvB's met ingang van 1 januari 2010 in werking treden. De nieuwe gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente zal waar nodig op de inhoud van deze regelgeving worden aangepast. In 2010 zal de implementatie plaatsvinden van de besluiten over de veiligheidsregio zoals die in 2009 door de gemeenten zijn genomen. Dit heeft zowel voor de Regio Twente als voor de Veiligheidsregio Twente organisatorische consequenties. Uitgaande van het van kracht worden van de wet- en regelgeving per 1 januari 2010 zullen in de loop van 2010 de volgende plannen bestuurlijk moeten worden vastgesteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beleidsplan Veiligheidsregio Twente • Crisisplan Veiligheidsregio Twente • Rampbestrijdingsplannen
02. Regionaal Management Development (RMD)	<p>RMD in Twente moet leiden tot versterking van de kwantiteit en kwaliteit van de brandweer in Twente. Brandweer Twente streeft naar een actieve en professionele positie op de arbeidsmarkt en wil onderlinge concurrentie binnen de regio voorkomen bij het werven van medewerkers. De procedure staat inmiddels op papier. Voor 2009 en 2010 wil het RMD in ieder geval de volgende doelstellingen behalen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vlootshow 2 keer per jaar op basis van vervolgesprekken. • Roadshow cluster MT's • Competenties LMD vertalen naar het niveau van onze doelgroep • Traineeship ontwikkelen • Ook ontwikkeladvies voor repressieve functies uitbrengen • Opgvolgingsanalyse uitvoeren <p>Onze doelstelling is om voor te sorteren op de komst van de veiligheidsregio. Door het RMD wordt een goed beeld gecreëerd van alle betrokkenen binnen brandweer Twente. Daardoor is er zicht op ambities, competenties en vacatures.</p>

Wat doen we ervoor?

6.2.3 Projecten / activiteiten

Speerpunten		Activiteiten / projecten
01.	Vormgeving Veiligheidsregio Twente.	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpassen van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente na de inwerkingtreding van de Wet op de Veiligheidsregio's • Ontvlechten Hulpverleningsdienst uit Regio Twente • Implementeren van de besluitvorming over de Veiligheidsregio Twente onder meer m.b.t. materieel en personeel • Nota inkoop en beheer • Visie op risicobeheersing • Geactualiseerd dekkingsplan • Organisatie gemeentelijk kolom • Opstellen beleidsplan • Opstellen crisisplan • Opstellen risicoprofiel • Opstellen rampbestrijdingsplannen • Convenant met Politie Twente
02.	Regionaal Management Development (RMD)	<p>Werving & Selectie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de RMD-pool zijn inmiddels 13 kandidaten voorgedragen voor een vacature, waarvan er 11 zijn aangenomen en 2 trajecten nog lopen. Er zijn 8 externe kandidaten opgenomen in de pool tbv invulling vacatures. • Eind 2010 hebben we binnen Twente transparant gecommuniceerd over welke kandidaten opgenomen zijn in de RMD pool, vacatures en de rol van het RMD hierbij, projectendatabase en gematchte kandidaten. • Eind 2009 is het RMD betrokken bij repressieve ontwikkeling en plaatsing van officieren in de hele regio en in 2010 zal dit worden voortgezet. • Eind 2009 wordt bij alle vacatures standaard nagedacht over het creëren van een gezonde mix tussen het ontwikkelen van huidige medewerkers, nieuwe medewerkers, competenties, leeftijd en geslacht. Oftewel diversiteit. <p>Werkend leren (voorheen Competentiegericht Opleiden Officieren)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Advisering aan de voorkant (welke opleiding is geschikt) en het zoeken van een leerwerkplek en begeleider. • Procesbegeleiding tijdens de leergang door middel van een startgesprek, minimaal 1 voortgangsgesprek en een evaluatiegesprek. • Afspraken maken over de betrokkenheid van de direct leidinggevende. • De professionalisering van de leerwerkplek-begeleiders verder vormgegeven via de ontwikkeltrajecten vanuit het MD.

Speerpunten	Activiteiten / projecten
	<ul style="list-style-type: none"> Op dit moment hebben we 13 studenten en 1 voltijdstudent in de regio. We hebben nog 4 opties open staan. <p>Management Development</p> <ul style="list-style-type: none"> In 2010 hebben alle kandidaten zich ingeschreven voor een intake gesprek. Eind 2009 willen we 80% van de kandidaten ingeschreven hebben en van andere 20% in kaart hebben waarom dit nog niet gebeurd is. In 2009 en 2010 zal de MD Commissie de kandidaten volgen en verder ondersteunen in hun ontwikkeling. Eind 2009 hebben we een traineeship ontwikkeld binnen Brandweer Twente en in 2010 zullen we vermoedelijk de eerste mensen in kunnen zetten. In 2010 worden de activiteiten in het kader van groepsgewijs aanbod en ontwikkeling, voor de kalender RMD verder vormgegeven en uitgebouwd . In 2009 worden in ieder geval de volgende bijeenkomsten georganiseerd: bestuurlijke sensitiviteit, het ontwikkelen van visie, intervisie (zijn nu al 2 groepen) en de Stoel. Voor de reeds in gang gezette training projectmatig werken is veel belangstelling: De nieuwsbrief over de voortgang wordt nog steeds minimaal 6 keer per jaar uitgegeven en zal ook verzonden worden naar alle bestuurders. Er zijn 2 nieuwe gesprekken ontwikkeld waaraan in 2009 en 2010 verder vorm aan wordt gegeven: vervolggesprek en spiegelgesprek.

6.2.4 Kernindicatoren

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
01. Vormgeving Veiligheidsregio Twente.	Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente	In procedure	Vastgesteld
	Bestuurlijke organisatie	Concept	Gereed
	Ambtelijke organisatie	In voorbereiding	Gereed
	Beleidsplan		Gereed
	Crisisplan		Gereed
	Rampbestrijdingsplannen		Gereed
	Nota inkoop en beheer	In voorbereiding	Gereed
	Visie op risico-beheersing	In voorbereiding	Gereed
	Organisatie gemeentelijke kolom Twente	In voorbereiding	Gereed
	Geactualiseerd dekkingsplan	In voorbereiding	Gereed
Convenant met Politie Twente	In voorbereiding	Gereed	

Speerpunt		Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
02.	Regionaal Management Development (RMD)	Invulling vacatures RMD	11	5
		% intake MD-kandidaten	30%	91%
		Vacaturebank MD-kandidaten	Geen	1 (centraal)
		Diversiteit Brandweer Twente	Geen afsprakenkader	Geformaliseerd afsprakenkader

Wat gaat het kosten?

6.3 Overzicht van baten en lasten

Programma Veiligheid	2009	2008	Vershil
Totaal lasten	€ 9.385.920,-	€ 8.423.428,-	€ 962.492,-
Totaal baten	€ 3.483.127,-	€ 3.036.877,-	€ 446.250,-
Saldo	€ 5.902.783,-	€ 5.386.551,-	€ 516.242,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau

7 Service & Samenwerking

Domein	: Service & Samenwerking
Programma's	: Service & Samenwerking
Portefeuillehouders	: de heer drs. J. Westendorp
Programmamanager	: mw. dr. J.M.E. Traag

7.1 Inleiding

Service en Samenwerking is een overkoepelend programma dat dwars door de andere programma's heenloopt. Het raakt de overige programma's waar het gaat om samenwerking met en service aan de Twentse gemeenten. Samenwerken met de klant, resultaatgericht werken en zoeken naar samenhang zijn fundamentele voor de vernieuwde organisatie en dus ook voor het programma Service en Samenwerking. De focus ligt op versteviging van de dienstverlening zowel naar onze interne als naar onze externe klanten.

7.2 Toelichting op het programma

Leveren van kwalitatief goede dienstverlening aan en advisering en ondersteuning van het bestuur en de domeinen zijn sleutelbegrippen in het programma service en samenwerking. De centrale noties klantgericht, resultaatgericht en innovatie vormen de leidraad voor de activiteiten binnen het programma service en samenwerking.

Daarnaast zijn diverse werkzaamheden binnen het programma service en samenwerking gericht op het ondersteunen van de participatie van de regio-organisatie in diverse samenwerkingsprojecten met gemeenten op het gebied van bedrijfsvoering. Daarbij wil de regio-organisatie ook inspirator zijn voor samenwerkingsinitiatieven op het gebied van bedrijfsvoering en deze faciliteren, met als doel een innovatieve, efficiënte en toekomstproof bedrijfsvoering.

Voortbordurend op de Agenda van Twente, het meerjarig investeringsprogramma voor Twente, is er een Internationale Agenda ontwikkeld. Richt de Agenda van Twente zich primair op Nederland, de Internationale Agenda heeft haar focus gericht op Europa. Deze draagt ertoe bij dat Twente in 2020 bekend staat als een internationaal toonaangevende kennisregio in een grensoverschrijdende omgeving en behoort tot de Europese topregio's op het gebied van innovatie en technologie. De regio-organisatie ondersteunt de uitvoering van deze Internationale Agenda.

7.2.1 Maatschappelijke effect

Optimalisering van het resultaat en de kwaliteit van de inspanningen van de Twentse gemeenten.

7.2.2 Speerpunten

Speerpunt	Toelichting
01. Verbetering service en samenwerking	Betere service en efficiency en minder kwetsbaarheid voor gemeenten en de regio-organisatie door intensivering van de samenwerking met gemeenten op terrein van bedrijfsvoering
02. Invoering strategisch HRM-beleid.	Vervolg invoering strategisch HRM-beleid
03. Pijler Kwaliteit	Verstevigen kwaliteitshandelen door organisatiebreed werken volgens Plan Do Check Act (verbeter) cyclus en dit ook aantoonbaar maken via certificering.
04. Pijler Internationaal	Profileren van Twente als een internationaal toonaangevende kennisregio en behorend tot de Europese topregio's op gebied van innovatie en technologie.

7.2.3 Projecten / activiteiten

Speerpunten		Activiteiten / projecten
01.	Verbetering service en samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren dat ook andere gemeenten gaan participeren in en zich aansluiten bij het Rekencentrum (Regio Twente en gemeente Enschede). • intensivering en stimulering van de samenwerking op ICT-gebied NT-gemeenten, de andere gemeenten in Twente en Regio Twente. • Starten 5^e traineeproject in NT-gemeenten en Regio Twente; • Mogelijk uitbreiding traineeproject voor meer gemeenten in Twente. • Verdere professionalisering van de gezamenlijke inkoop in de NT-gemeenten en Regio Twente. • Mogelijk uitbreiding van het aantal deelnemers aan de gezamenlijke inkoop. • Voorbereiden van de aansluiting van andere gemeenten in Twente bij het gezamenlijk belastingkantoor van Enschede-Hengelo-Borne • Samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van P&O uitwerken en implementeren (w.o. salarisadministratie). • Discussie Shared Services op het gebied van bedrijfsvoering stimuleren.
02.	Invoering strategisch HRM-beleid.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitrollen competentie management voor alle medewerkers • Herijken gesprekscyclus en werving en selectiebeleid • investeren in regiobrede opleiding en coaching gericht op samenwerken met de klant en resultaatgericht werken.
03.	Pijler Kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkelen en implementeren van het kwaliteitsmanagementsysteem binnen de gehele regio-organisatie. • Resultaten hiervan zichtbaar maken door onder meer HKZ-certificering.
04.	Pijler Internationaal	<ul style="list-style-type: none"> • Twente internationaal als kennis- innovatie en regioregio profileren en positioneren • Faciliteren (in kennis, netwerken, geld, beleidsbeïnvloeding) van projecten uit de Agenda van Twente • Internationale oriëntatie in Twente vergroten.

7.2.4 Kernindicatoren

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
01.	Verbetering service en samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Haalbaarheids-onderzoek afgerond • Inventarisatie belangstelling • Enschede + Regio-organisatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Daadwerkelijke start • Afgeronde haalbaarheids-onderzoeken en start implementatie • Aansluiting meerdere gemeenten • start nieuwe groep

Speerpunt		Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
		<ul style="list-style-type: none"> Uitbreiding ICT-projecten Werving en benoeming trainees Contractmanagement; aanbestedingskalender; inkoop automatisering; Meer organisaties doen mee; Haalbaarheidsonderzoek gezamenlijke P&O Discussie Shared Services bedrijfsvoering 	<ul style="list-style-type: none"> 14 trainees gestart Module contractmanagement geïmplementeerd 5 NT-gemeenten en regio-organisatie Samenwerking inrichting salarisadministratie Middelenconferenties en bestuursopdrachten. 	<ul style="list-style-type: none"> Contractmanagement; planning aanbesteden; implementatie inkoopautomatisering; Geïnteresseerde andere organisaties Businesscase Shared Service Center.
02.	Invoering strategisch HRM-beleid.		<ul style="list-style-type: none"> Competentieprofielen voor leidinggevenden. Deels invoeren klant- en resultaatgericht werken. D.m.v. workshops meer bewustzijn van relatie tussen eigen handelen (gedrag) en effect hiervan op klanten, collega's en het uiteindelijke werkresultaat. 	<ul style="list-style-type: none"> Competentieprofielen voor alle medewerkers Ingevoerd integraal management Meer klant- en resultaatgericht werken Monitoring via klantenpanels en evaluatieonderzoek.
03.	Pijler Kwaliteit		<ul style="list-style-type: none"> HVD gecertificeerd 	<ul style="list-style-type: none"> HVD gecertificeerd GGD gecertificeerd Certificering B&B voorbereiden. Werkprocessen beschreven Voor alle domeinen kwaliteitsparagraaf in verantwoording
04.	Pijler Internationaal	<ul style="list-style-type: none"> Brusselse relevante contacten Verkregen Europese subsidies 	<ul style="list-style-type: none"> Lobbykantoor Brussel Deelname Europese programma's 	<ul style="list-style-type: none"> Lobbykantoor continueren Opbouwen netwerk voor Twente in Brussel Ontwikkelen masterclass Europa Gerichte lobbydossiers

Speerpunt	Indicator	Huidig niveau (2008)	Ambitieniveau (2010)
	<ul style="list-style-type: none"> Deelname Europese bijeenkomsten 	<ul style="list-style-type: none"> Deelname Open Days Deelname Eurocities Deelname MONT 	uitwerken <ul style="list-style-type: none"> Open Days deelname Eurocities deelname Vervolg MONT-mapping

Wat gaat het kosten?

7.3 Overzicht van lasten en baten

Programma Service en Samenwerking	2009	2008	Vershil
Totaal lasten	€ 2.966.985,-	€ 2.680.888,-	€ 286.097,-
Totaal baten	€ 1.477.960,-	€ 1.302.395,-	€ 175.565,-
Saldo	€ 1.489.025,-	€ 1.378.493,-	€ 110.532,-

Betreft de som van lasten en baten op product / projectniveau

8. Paragrafen

De begroting bevat de volgende paragrafen:

1. **Weerstandsvermogen**
2. **Onderhoud kapitaalgoederen**
3. **Bedrijfsvoering**
4. **Verbonden partijen**
5. **Financiering**
6. **Rechtmatigheid**

Evenals in voorgaande jaren stelt de regioraad voor het begrotingsjaar 2010 kaders vast om zijn controlerende taak uit te kunnen voeren.

Deze paragrafen vormen gezamenlijk dat instrument. Ze geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote financiële gevolgen hebben en daardoor de realisatie van de programma's beïnvloeden.

Ook in deze begroting wordt weer een paragraaf gewijd aan de uitvoering van rechtmatigheid.

8.1 Weerstandsvermogen

Deze paragraaf omvat zowel het weerstandsvermogen als een inschatting van risico's die daarmee moeten worden afgedekt. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. Al afgedekte risico's hebben geen invloed op het weerstandsvermogen.

Hieruit volgt dat het weerstandsvermogen bestaat uit alle middelen en mogelijkheden om niet-begrote kosten te dekken. Dat laat ook zien hoe robuust de begroting van Regio Twente wel of niet is, omdat de weerstandscapaciteit dient om de continuïteit van de organisatie te waarborgen. We maken hierbij onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

8.1.1 Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves die als buffer dienen voor de opvang van onvoorziene incidentele kosten. Ook geormerkte reserves waarover de regioraad het primaat heeft – waarvan ze de bestemming kan veranderen zonder dat hieruit een restitutieplichting voortvloeit – rekenen we hiertoe.

Voorzieningen en reserves die worden aangehouden vanwege de vertraagde doorbetaling van externe financieringsmiddelen zoals rijkssubsidies en die aan een (rijks)regeling en toezicht onderworpen zijn, vallen niet onder de vrij besteedbare of aanwendbare reserveruimte, omdat alternatieve aanwending hiervan wel een restitutieplichting met zich mee brengt.

Hier volstaan we met de mededeling dat de Algemene Reserve als vrij beschikbaar weerstandsvermogen in de jaarrekening 2007 per 31 december een omvang heeft van € 627.861,- voor resultaatbestemming. Bij besluit van 4 juli 2001 heeft de regioraad aan de Algemene Reserve een maximum gesteld van € 1,13 per inwoner, wat neerkomt op ca. € 702.000 bij 621.267 inwoners (*aantal inwoners per 01-01-2009*). Deze reserve heeft geen specifieke bestemming, zodat het saldo vrij besteedbaar is voor incidentele doeleinden.

De algemene reserve is in 2005 gesplitst in een algemeen deel en egalisereserves per programma (domein). De verdeling hiervan in de jaarrekening 2007 is als volgt (bron: jaarrekening 31-12-2007 voor resultaatbestemming):

Algemene reservemiddelen

programma / sector	beschikbaar bedrag
Algemene reserve	€ 249.532,-
Egalisatiereserve Ruimte en Mobiliteit (WWM)	€ 45.634,-
Egalisatiereserve GGD	€ 136.738,-
Egalisatiereserve Hulpverleningsdienst	€ 195.955,-
Totaal algemene reservemiddelen	€ 627.861,-

Het maximum van € 1,13 per inwoner voor het totaal van de algemene- en egalisatiereserves blijft hierbij van kracht.

Bestemmingsreserves en voorzieningen hebben een specifieke doelstelling en zijn naar in het BBV aangegeven normen gerubriceerd. Er is per, binnen Regio Twente ingestelde, reserve/voorziening een format aangelegd waarin de doelstelling, omvang en bestemming hiervan zijn vastgelegd. Jaarlijks worden deze formats getoetst en indien nodig bijgesteld als gevolg van interne of externe regelgeving.

8.1.2 Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte capaciteit uit hoofde van tarieven, heffingen en bijdragen. Deze kan worden benut om structurele tegenvallers te compenseren, als hiervoor geen andere dekkingsmiddelen bestaan.

Onze tarieven zijn overwegend marktconform. Verhoging leidt daarom automatisch tot omzetverlies. Een belangrijke bron van inkomsten is de algemene bijdrage die we van de deelnemende gemeenten ontvangen. De regioraad – dus de gemeenten – bepaalt deze jaarlijks bij de vaststelling van de begroting. In theorie kent deze bijdrage geen grenzen, omdat de kosten van samenwerkingsverbanden voor de gemeentebegroting als verplichte uitgave gelden, ongeacht de omvang. Dit zien we uiteraard niet als vrijbrief om de met gemeenten gemaakte budgettaire afspraken niet na te komen. Daarom levert ook dit dekkingsmiddel in de praktijk geen extra ruimte op. Slechts bij een calamiteit bestaat de mogelijkheid om de algemene bijdrage incidenteel extra te verhogen, maar alleen als de regioraad daartoe besluit.

8.1.3 Risico's

Risico's zijn alleen relevant voor het weerstandsvermogen als ze niet op een andere wijze zijn ondervangen. Daarom maken risico's die zich regelmatig voordoen en vaak vrij goed meetbaar zijn, geen deel uit van deze paragraaf omdat we ze kunnen dekken via verzekeringen of het treffen van voorzieningen. Bij de risico-inventarisatie onderscheiden we drie risicocategorieën:

- A. Risico's die de normale bedrijfsvoering te boven gaan. Dit zijn risico's die een gevolg zijn van het takenpakket, maar waarbij het risico hoger is dan vanuit de normale bedrijfsuitoefening.**
- B. Risico's die niet behoren tot de normale bedrijfsvoering.**
- C. Risico's die passen binnen de uitvoering van het normale takenpakket van Regio Twente.**

Hierna volgt een inschatting van de risico's die in de bedrijfsvoering van Regio Twente niet zijn gedekt door voorzieningen en/of verzekeringen.

Ad A. Risico's die de normale bedrijfsvoering te boven gaan.

Titel: C 2000 Programma: Veiligheid	Portefeuillehouder: P.E.J. den Oudsten	Ambtelijk verantwoordelijk: ing. A. Groos
--	---	--

Omschrijving: De centrale exploitatielasten die verbonden zijn aan het onderhoud en beheer van het landelijke C2000 netwerk worden gedragen door de regio's. Op welk niveau BZK deze kosten verhaalt in 2008 (lokaal of regionaal), is onduidelijk.

Financieel risico: voor het jaar 2008 ev. indicatief € 370.000,-

Ontwikkeling / Aanvullende toelichting: In het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhouding van 4 september 2006 (waaraan deelnemen de VNG en de ministers van Financiën en BZK) is overeengekomen om ook in 2007 voor de dekking van de centrale exploitatie € 7,3 mln. (= € 0,47 per inwoner) te lichten uit het gemeentefonds. Gelijktijdig maakt BZK melding van een tekort op de landelijke begroting C2000 (c.a. € 2 mln.). Het begrotingstekort – zo is in hetzelfde overleg besloten – wordt in 2007 aangezuiverd met BDUR-gelden. De regio's zijn dan ook eenmalig gekort op hun doeluitkering. De exploitatiedekking vanaf 2008 en verder is in dit stadium nog niet geregeld en wordt daarom hier als risico vermeld.

Titel: Veiligheidsregio Programma: Veiligheid	Portefeuillehouder: P.E.J. den Oudsten	Ambtelijk verantwoordelijk: ing. A. Groos
--	---	--

Omschrijving: Ontwikkeling en vormgeving Veiligheidsregio

Financieel risico: P.M.

Ontwikkeling / Aanvullende toelichting: De ontwikkeling van de veiligheidsregio zal de komende jaren een forse inspanning betekenen van zowel de Hulpverleningsdienst als van de gemeentelijke brandweerkorpsen. Op dit moment kan niet overzien worden wat de kosten zowel incidenteel als structureel zullen zijn. De verwachting is dat de projectkosten en desintegratiekosten aanzienlijk zullen zijn. In ieder geval kunnen deze niet gedekt worden uit de ontvangen incidentele rijksbijdragen van de minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties.

Titel: Veiligheidsregio's en het BTW compensatiefonds Programma: Veiligheid	Portefeuillehouder: P.E.J. den Oudsten	Ambtelijk verantwoordelijk: ing. A. Groos
--	---	--

Omschrijving: De aan de Hulpverleningsdienst in rekening gebrachte BTW kwam de afgelopen jaren in aanmerking voor compensatie bij de gemeenten. Dit regime wijzigt onder de nieuwe wetgeving (Wet Veiligheidsregio's).

Financieel risico: P.M.

Ontwikkeling / Aanvullende toelichting: Bij de invoering van de veiligheidsregio's blijft de situatie bestaan dat de gemeenten de brandweertaken kunnen verrichten. Hierdoor worden de brandweertaken ook na introductie van de veiligheidsregio's nog steeds als gemeentelijke taken beschouwd. Ten aanzien van de GHOR-activiteiten doet zich een wezenlijk andere situatie voor dan bij de brandweertaken. De GHOR-taken evenals de crisisbeheersing en meldkameractiviteiten zijn na de vorming van de veiligheidsregio geen gemeentelijke verantwoordelijkheid meer. Het is dan een wettelijke taak geworden van de veiligheidsregio. Het gevolg daarvan is dat de BTW niet meer in aanmerking komt voor compensatie uit het BCF. Op dit moment (2009) zijn nog gesprekken gaande over hoe deze BTW-problematiek wordt opgelost. Vermoedelijk wordt vanuit het BTW Compensatiefonds middelen terug te storten in de BDUR en het gemeentefonds.

Acties/beheersing: Afhankelijk van definitieve besluitvorming door het Rijk.

Titel: Integratie JGZ 0-19 jaar Programma: Gezondheid	Portefeuillehouder: drs. T.J. Schouten	Ambtelijk verantwoordelijk: drs. Th.N.J. van Rijmenam
--	---	--

Omschrijving: Op landelijk niveau zijn initiatieven genomen om een elektronisch Kind Dossier (EKD) op te zetten, in te richten en te beheren. Door de afdeling JGZ van de GGD worden in verband hiermee voorstellen ter besluitvorming voorgelegd aan de bestuurscommissie en de regioraad in juni 2007. Dit maakt tevens deel uit van de integratie JGZ 0-19 jaar.

Het project wordt in 3 fasen uitgevoerd. De kosten bedragen in totaal naar schatting € 2,9 mln.

Financieel risico: € 2.660.000,-

Ontwikkeling/aanvullende toelichting: De kosten van de 1^e fase, in totaal ca. € 239.000,-, worden gedekt uit een eenmalige verhoging van de van het rijk te ontvangen RSU uitkering. De staatssecretaris is van mening dat de invoering van het EKD een gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Nochtans hebben de gemeenten hiervoor nog geen dekkingsmiddelen aangewezen. Omdat het hier een opzet van een grootschalig, samenhangend elektronisch registratiesysteem betreft, zal na aanvang het gehele traject doorlopen moeten worden. De kosten van de fasen 2 en 3 zijn, in afwachting van nadere besluitvorming hierover, momenteel nog niet afgedekt.

Acties/beheersing: Afhankelijk van definitieve besluitvorming door Rijk en gemeenten.

Titel: Aanbestedingsbeleid Regio Twente Programma: Alle domeinen	Portefeuillehouder: alle portefeuillehouders	Ambtelijk verantwoordelijk: dr. J.M.E Traag
---	---	--

Omschrijving: Regio Twente beschikt op dit moment nog niet over een voldoende aanbestedingsbeleid. In het jaar 2010 zal dit wel gerealiseerd zijn. Mogelijk moeten er kosten worden gemaakt om te voldoen aan de wettelijke aanbestedingseisen.

Financieel risico: P.M.

Ontwikkeling / Aanvullende toelichting: Het beschikken over een aanbestedingsbeleid is voor Regio Twente wettelijk verplicht. In 2009 zal dit worden gerealiseerd, maar hierdoor moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt in de vorm van bijvoorbeeld inhuur van externe expertise. Geprobeerd wordt om dit tot minimum te beperken en het aanbestedingsbeleid zo snel mogelijk te implementeren. Daarnaast zullen er ook administratief een aantal zaken moeten worden aangepast, waarbij waarschijnlijk wordt aangesloten bij de netwerkstadsgemeenten die met dezelfde problematiek te kampen hebben.

Acties/beheersing: Door een goede invoering van het aanbestedingsbeleid kan de rechtmatigheid van de jaarrekening voldoende geborgd blijven.

Ad B. Risico's die niet behoren tot de normale bedrijfsvoering.

Titel: Erfpachten Programma: Leefomgeving	Portefeuillehouder: mw. R. Broeze - van der Kolk	Ambtelijk verantwoordelijk: dr. J.M.E. Traag
--	---	---

Omschrijving: Risico particulier initiatief (Recreatie en Toerisme).

Financieel risico: € 94.000,- erfpacht en € 61.000,- exploitatierechten.

Ontwikkeling: Een gedeelte van de inkomsten van de parken bestaat uit aan particuliere ondernemers in erfpacht uitgegeven gronden, een ander deel uit vergoedingen voor het mogen inrichten van verkooppunten. Het risico bestaat dat de ondernemingen failliet gaan, wat incidenteel leidt tot een verlies van inkomsten tot maximaal de genoemde bedragen.

Aanvullende toelichting: Voor dit risico is geen voorziening getroffen.

Acties/beheersing: Actie volgt zodra bekend wordt dat een faillissement dreigt.

Titel: Twence BV Programma: Service & Samenwerking	Portefeuillehouder: drs. J.D. Westendorp	Ambtelijk verantwoordelijk: dr. J.M.E. Traag
---	---	---

Omschrijving: Twence Afvalverwerking

Financieel risico: € 38.211.000,- maximaal

Ontwikkeling: Voor het verkrijgen van leningen tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden voor de bouw van de AVI door Twence bv, was het noodzakelijk dat Regio Twente zich garant stelde. Hiertoe heeft Regio Twente voor maximaal € 170.000.000,- garantstelling afgegeven. Overigens heeft Twence bv onder deze garantie voor € 163.000.000,- daadwerkelijk geldleningen afgesloten, waarop per 31-12-2008 nog een restantschuld rust van € 38.211.000,- .

Acties/beheersing: zie ook de paragraaf Verbonden Partijen en het onderdeel garantstellingen. .

Titel: Personeel en Organisatie Programma: Service & Samenwerking	Portefeuillehouder: drs. J.D. Westendorp	Ambtelijk verantwoordelijk: dr. J.M.E. Traag
--	---	---

Omschrijving: Herkeuring WAO voormalige werknemers

Financieel risico: P.M.

Ontwikkeling: Door verscherpte wetgeving rond het verstrekken van WAO uitkeringen wordt landelijk een herkeuring van WAO gerechtigden uitgevoerd. Het risico bestaat dat voormalige medewerkers van Regio Twente die een WAO uitkering ontvangen, als gevolg hiervan deze uitkering (gedeeltelijk) verliezen en Regio Twente voor compensatie daarvan wordt aangesproken. De omvang hiervan is afhankelijk van door de keuringsinstantie te stellen keuringseisen en van persoonlijke omstandigheden. De omvang van dit risico kan daarom niet worden geschat.

Acties/beheersing: geen.

Ad C. Risico's die passen bij de uitvoering van het normale takenpakket.

Titel: ICT Programma: Service en Samenwerking	Portefeuillehouder: drs. J.D. Westendorp	Ambtelijk verantwoordelijk: dr. J.M.E. Traag
--	---	---

Omschrijving: Gebruik van geautomatiseerde systemen (met uitzondering van die van de Gemeenschappelijke Meldkamer Twente).

Financieel risico: P.M.

Ontwikkeling: Dit betreft het risico dat ontstaat door langdurige uitval van geautomatiseerde systemen als gevolg van een calamiteit. Voor het beheer van data zijn afdoende veiligheidsmaatregelen getroffen, zodat het risico zich beperkt tot de periode die nodig is om voldoende vervangende apparatuur in gebruik te kunnen nemen en de in deze periode gederfde arbeidstijd en productiviteit.

Acties/beheersing: Dit risico wordt in het samenwerkingsverband met de gemeente Enschede afdoende gemanaged.

Titel: tarieftaken Programma: Gezondheid	Portefeuillehouder: drs. T.J. Schouten	Ambtelijk verantwoordelijk: drs. Th.N.J. van Rijmenam
---	---	--

Omschrijving: De kosten van activiteiten in het kader van reizigersvaccinaties, logopedie, forensische geneeskunde en hygiënebegeleiding kindercentra worden gedekt uit tarieven. Met uitzondering van reizigersadvisering bieden we deze activiteiten op contractbasis aan. Het risico bestaat dat contracten op enig moment niet meer worden verlengd. Reizigersadvisering en logopedie bieden we aan op een vrije markt met concurrentie. Hier lopen we een exploitatierisico ten aanzien van het ingeschatte te behalen financiële resultaat.

Financieel risico:

- Logopedie, omzet € 202.000,- (2 contracten) (2008)
- Forensische geneeskunde, 1 contract met regiopolitie ad € 283.600,- (2008)
- Kindercentra omzet € 240.000,- (2008)
- Reizigersadvisering, omzet € 856.000,- (2008)

Acties/beheersing: Goede contacten onderhouden met de contractpartners over prestatieniveau en kwaliteit en inzake reizigersadvisering de marktontwikkelingen en behaalde resultaten nauwlettend volgen. Bij omzetverlies zal tot kostenbesparing worden overgegaan.

Titel: Parkeergelden Programma: Leefomgeving	Portefeuillehouder: mw. R. Broeze - van der Kolk	Ambtelijk verantwoordelijk: dr. J.M.E. Traag
---	---	---

Omschrijving: De exploitatiekosten van de recreatieparken worden gedeeltelijk gedekt uit inkomsten van parkeergelden. De omvang hiervan is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. Voor dit risico is weliswaar een egalisatiereserve gevormd, die gevoed wordt door positieve exploitatiesaldi. De afgelopen jaren is gebleken dat deze exploitatiesaldi ontoereikend waren. Dit hoogte van het financiële risico wordt budgettair geschat op basis van het resultaat in 2006.

Financieel risico: € 10.000,-

Ontwikkeling: Afhankelijk van te realiseren exploitatieresultaten in relatie tot weersomstandigheden.

Acties/beheersing: De egalisatiereserve wordt weer op peil gebracht.

8.2 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf beschrijven we het beleidskader voor het onderhoud van kapitaalgoederen. Kapitaalgoederen worden onderscheiden in vaste en vlottende activa, die als bezittingen op de balans staan en waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In het kader van deze paragraaf gaat het om de vaste activa, zoals bedrijfsgebouwen, recreatieparken en fietspaden. Ze onderscheiden zich doordat ze voor hun instandhouding en verbetering structureel een substantieel beslag op middelen in de exploitatiebegroting leggen. Dit geldt niet voor de financiële activa en de bedrijfsmiddelen (vlottende activa) omdat die regelmatig worden vervangen.

De kapitaalgoederen waarover we hier spreken, betreffen de programma's Veiligheid en Leefomgeving. De beoogde kwaliteit en het onderhoud daarvan bepalen het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

Bedrijfsgebouwen

Regio Twente heeft geen bedrijfsgebouwen in volledig eigendom. Wel is Regio Twente gedeeltelijk eigenaar van het pand aan de Demmersweg in Hengelo waarin een stallingruimte is ondergebracht en de gemeenschappelijke meldkamer is gehuisvest. Het pand is mede eigendom van Ambulance Oost en het onderhoud berust bij een Vereniging van Eigenaren waarin Regio Twente participeert (zie ook de paragraaf Verbonden Partijen). Daarnaast heeft Regio Twente een aantal beheerderwoningen in eigendom, die worden verhuurd aan de beheerders van de verschillende recreatieparken. Het (groot) onderhoud aan deze panden is opgenomen in de onderhoudsprogramma's van de parken. Gezien deze omstandigheden wordt voor de bedrijfspanden geen beleidskader voor groot onderhoud vastgesteld en kan eventueel worden volstaan met het treffen van een beperkte voorziening voor klein onderhoud.

Gemeenschappelijke Meldkamer

In januari 2004 werd de Gemeenschappelijke Meldkamer Twente, gevestigd aan het pand Demmersweg, operationeel. De projecten die gezamenlijk hebben geleid tot de oplevering van de gecolokeerde Meldkamer zijn afgerond. Wel dient het project C2000 nog financieel te worden afgewikkeld.

In totaal is voor ca. 4,6 mln. geïnvesteerd in de nieuwe meldkamer. De uitgaven omvatten hoofdzakelijk de verbouwing van het bestaande pand en meldkamertechniek. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten komen mede voor rekening van 3 betrokken partijen; Regio Twente, de Politie Twente en Ambulance Oost.

Ten aanzien van de investeringen in de huisvesting (ca. 80 % van de totale investering) gelden voor de betrokken partijen de volgende kostenverhoudingen: Politie 50 %, Regio Twente (HVD) 35 % en Ambulance Oost 15 %. Voor de verdeling van de kosten van de technische infrastructuur (ca. 20 % van de totale investering) wordt de volgende verdeelsleutel gehanteerd: Politie 50 %, Regio Twente (HVD) 25 % en Ambulance Oost 25 %.

Het investeringsgedeelte dat voor rekening van Regio Twente komt, is op basis van deze verdeelsleutels opgenomen in de staat van activa.

Voor het beheer, instandhouding en onderhoud van de gemeenschappelijke meldkamer is op 1 januari 2005 een beheersstichting in het leven geroepen.

Zowel de kapitaallasten als de exploitatielasten (o.a. het groot onderhoud) zijn in 2005 binnen de daarvoor tussen partijen afgesproken richtinggevende kostenramingen gebleven.

De begroting voor 2008 is op deze verhoudingen afgestemd.

Recreatieparken

Het domein Leefomgeving (team Recreatieve Voorzieningen) beheert namens de gemeenten de recreatieparken Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede), Het Lageveld (Wierden) en Het Arboretum Poort-Bulten (Lutte, Losser). Voor het beleidskader wordt u verwezen naar de programmabegroting van het domein Leefomgeving, hoofdstuk 5.

Deze parken omvatten overeenkomstig de jaarrekening per 31 december 2008 het volgende geïnvesteerd vermogen en boekwaarden:

Kapitaalgoed	Investering 31-12-2008	Boekwaarde 31-12-2008
Arboretum	€ 177.412,-	€ 7.267,-
Hulsbeek	€ 985.734,-	€ 440.533,-
Rutbeek	€ 771.586,-	€ 189.387,-
Lageveld	€ 470.634,-	€ 6.479,-

Dit overzicht leert dat de oorspronkelijke investeringen inmiddels voor het overgrote gedeelte zijn afgeschreven. De boekwaarden vertegenwoordigen de balanswaarde van deze kapitaalgoederen. In hoeverre hier sprake is van stille reserves valt moeilijk aan te geven. Indien serieus sprake is van verkoop van de recreatieparken zal nader onderzoek worden verricht door taxaties. De verwachting hierbij is dat de waarde in het economische verkeer hoger ligt dan de boekwaarden van deze kapitaalgoederen. Voor (groot)onderhoud en instandhouding zijn in de lopende begroting kapitaallasten opgenomen, evenals stelposten (reserveringen) ten behoeve van groot onderhoud. Daarnaast wordt een voorziening in stand gehouden voor vervangings- en vernieuwingsinvesteringen. De gekozen afschrijvingstermijnen en het in de begroting gehanteerde percentage voor renteomslag (zie de staat van vaste activa) bepalen de omvang van de kapitaallasten. Jaarlijks stelt het domeinmanagement de omvang van het groot onderhoudsprogramma vast. Dit varieert van jaar tot jaar.

Voor afdekking van de kosten van groot onderhoud zijn de volgende voorzieningen beschikbaar (saldi per 31 december, jaarrekening 2008):

Arboretum	€ 54.888,-
Hulsbeek	€ 394.277,-
Rutbeek	€ 280.750,-
Lageveld	€ 131.601,-

Jaarlijks wordt in de begroting een dotatie gedaan aan deze specifieke onderhoudsvoorziening. We baseren deze op een meerjarige prognose van op het park uit te voeren groot onderhoud. De daadwerkelijke kosten worden afgestemd op de jaarlijkse dotatie, zodat het nominale niveau van deze voorzieningen zoveel mogelijk in stand blijft.

Meerjarig overzicht

Ter informatie volgt hier een meerjarig overzicht van onttrekkingen aan genoemde voorzieningen.

Jaar	Het Hulsbeek	Het Rutbeek	Het Lageveld	Status
2001	€ 52.815,-	€ 36.528,-		Vastgesteld
2002	€ 60.700,-	€ 44.590,-	€ 16.350,-	Vastgesteld
2003	€ 73.909,-	€ 75.950,-	€ 64.706,-	Vastgesteld
2004	€ 35.858,-	€ 72.572,-	€ 8.003,-	Vastgesteld
2005	€ 33.280,-	€ 19.119,-	€ 5.671,-	Vastgesteld
2006	€ 63.622,-	€ 35.374,-	€ 5.466,-	Vastgesteld
2007	€ 33.433,-	€ 53.413,-	€ 17.002,-	Vastgesteld
2008	€ 79.414,-	€ 88.122,-	€ 26.932,-	Prognose
2009	€ 84.550,-	€ 77.065,-	€ 30.400,-	Prognose
2010	€ 84.550,-	€ 77.065,-	€ 30.400,-	Prognose

We werken momenteel aan een gestructureerd meerjarenonderhoudsplan met een meerjarige visie op het te plegen groot onderhoud en een raming van de daaruit voortvloeiende kosten.

Tot slot is er voor het onderhoud van deze kapitaalgoederen nog de voorziening voor vervangings- en vernieuwingsinvesteringen. Deze wordt jaarlijks gevoed met, of aangewend voor, de afdekking van het exploitatieresultaat van het team Recreatieve Voorzieningen. Dit betekent dat de omvang van het jaarlijks uit te voeren groot onderhoud mede afhangt van het exploitatieresultaat van het voorafgaande jaar. Deze voorziening omvat zowel de recreatieparken, het arboretum als de fietspaden en heeft in de jaarrekening 2007 per 31 december een saldo van € 425.680,-.

De bestuurscommissie stelt jaarlijks de noodzakelijk geachte vervangings- en vernieuwingsinvesteringen vast. Geaccordeerde investeringen komen ten laste van deze voorziening.

Fietspaden

Aan het groot onderhoud van het kapitaalgoed fietspaden ligt nog geen meerjarenonderhoudsplan ten grondslag. Wel wordt jaarlijks in de begroting een dotatie aan de voorziening groot onderhoud (van € 61.680,- in 2010) gedaan; de voorziening had in de jaarrekening 2007 per 31 december een omvang van € 291.171,-.

Het management meldt ook hier, net als bij de recreatieparken, de in uitvoering te nemen groot onderhoudsprojecten aan. Financiering vindt plaats vanuit de voorziening. Om in de toekomst meer structuur te kunnen aanbrengen, is een meerjarenonderhoudsprogramma in voorbereiding.

Daarnaast kan voor vernieuwings- en vervangingsinvesteringen een beroep worden gedaan op een gedeelte van de desbetreffende reserve (zie hiervoor).

8.3 Bedrijfsvoering

Binnen Regio Twente vormt integraal management het uitgangspunt in de sturingsfilosofie. Focus op resultaten in plaats van budgetten moet dit jaar verder ingevuld worden. De functieprofielen die momenteel worden ontwikkeld met inzicht in resultaatgebieden en competenties zijn hierbij een eerste stap.

De bedrijfsvoeringsfilosofie binnen Regio Twente is gebaseerd op twee fundamenten: focus op samenwerken met de klant en in de ondersteuning/advisering aan de klant (c.q. management als interne klant en gemeenten als externe klant) samenhang bieden tussen de verschillende disciplines van bedrijfsvoering.

Nieuw element hierin is dat naast het lijnmanagement ook wordt gewerkt met programma- en projectsturing. Dit betekent dat binnen de bedrijfsvoering meerdere functionarissen verschillende verantwoordelijkheden zullen dragen. Hoe dit t.a.v. het programma- en productmanagement wordt ingevuld, is momenteel nog niet bekend. Binnen de nieuwe organisatiestructuur worden nieuwe afspraken gemaakt met de (interne) afnemers van de door B&B geleverde prestaties en de beoordeling daarvan. Het management (de procesverantwoordelijke) blijft ook in de nieuwe constructie verantwoordelijkheid dragen voor de bedrijfsvoering.

Hieronder gaan we nader in op de belangrijkste ontwikkelingen die te maken hebben met de (verbetering van) de bedrijfsvoering en het (uit)voeren van het beleid ter zake.

8.3.1 Planning & control

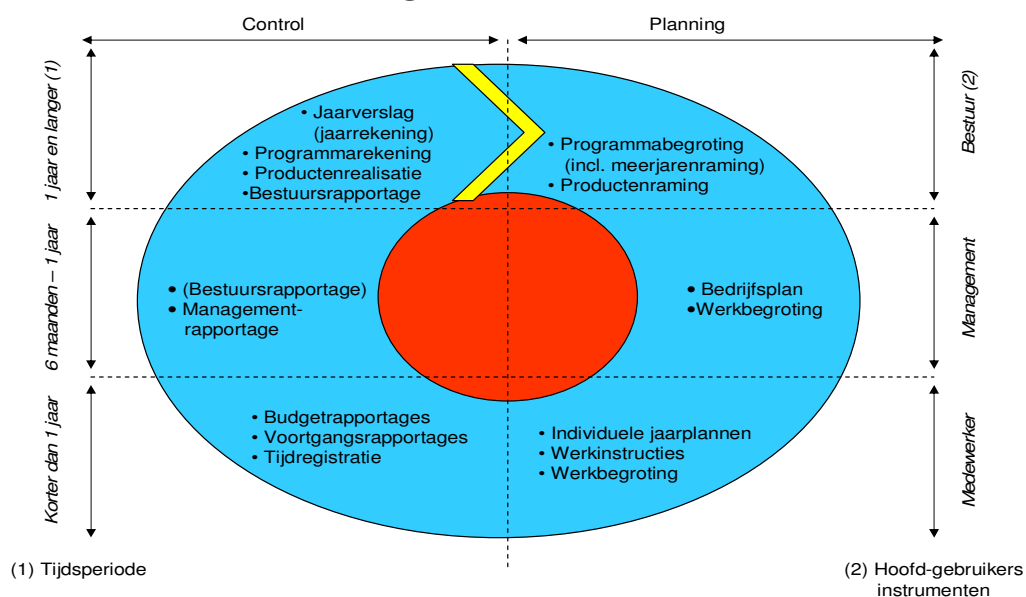
Planning & control-cyclus, besturings- en communicatiemodel

Met de vernieuwings- en verbeteringslag van onze planning & control-cyclus krijgen zowel het bestuur, het management, de medewerkers en niet te vergeten onze klanten (lees: gemeenten) steeds meer zicht en grip op de volgende onderwerpen:

- Wat wil de Regio bereiken voor de klant (doelstellingen).
- Wat gaat de Regio doen voor de klant (prestaties).
- Wanneer gaat de Regio het doen voor de klant (tijdsplanning).
- Wat gaat het de klant kosten (budget).

De onderstaande schema's geven in één oogopslag onze planning & control cyclus met de daarbij behorende instrumenten en het besturings- en communicatiemodel weer.

Planning- en controlcyclus Regio Twente

Besturingsmodel Planning en Control Regio Twente

Wie stuurt?	Waarmee?	Waarop?	Welke functie
Regioraad	Strategisch beleidsplan	Strategische (hoofd)doelstelling	Kaderstellende
Regioraad	Programmabegroting	Maatschappelijke effecten / beleidsdoelstellingen	Kaderstellende / autorisatie / allocatie
Regioraad	Bestuursrapportages	Maatschappelijke effecten / beleidsdoelstellingen	Sturende / controlerende
Regioraad	Programmajaarstukken	Maatschappelijke effecten / beleidsdoelstellingen	Controlerende / evaluerende
DB / best.cie	Productenraming / bedrijfsplan / afdelingsplan	Beleidsdoelstellingen / bestuurlijke producten	Autorisatie / beheers-technische / uitvoerende
DB / best.cie / sectordirectie	Maraps	Beleidsdoelstellingen / bestuurlijke producten	Sturende / controlerende
DB / best. cie.	Productenrealisatie	Beleidsdoelstellingen / bestuurlijke producten	Verantwoordings
Afdelings- hoofden	Afdelingsplan	Processen / activiteiten / producten / budgetten	Beheerstechnische / uitvoerende
Afdelings- hoofden	Marap	Processen / activiteiten / producten / budgetten	Sturende / controlerende
Afdelings- hoofden	Afdelingsrekening	Processen / activiteiten / producten / budgetten	Controlerende / verantwoordings

Communicatiemodel Planning en Control Regio Twente

Programmabegroting / Productenraming / afdelingsplan	Bestuursrapportage / Marap	Jaarverslag / Programmarekening / productenrealisatie
Wat willen we bereiken? (doel)	Bereiken we nog steeds wat we willen? (doel)	Hebben we bereikt wat we wilden? (doel)
Wat gaan we daar voor doen? (productie)	Doen we nog wat we willen? (productie)	Hebben we gedaan wat we wilden? (productie)
Wanneer gaan we dat doen? (plannen)	Plannen we nog steeds binnen het afgesproken tijdsplan? (plannen)	Hebben we gepland binnen het afgesproken tijdsplan? (planning)
Wat mag dat kosten? (budget)	Kost het nog steeds wat we hadden ingeschat? (budget)	Heeft het gekost wat we hadden ingeschat? (budget)

Management Informatie Systeem (MIS)

De afgelopen jaren is veel tijd en energie gestopt in de ontwikkeling en verbetering van de planning en control instrumenten. Deze zijn inmiddels grotendeels gereed en geïmplementeerd. In verband hiermee is ook een geautomatiseerd management informatiesysteem (CorVu) ingericht en operationeel. Door toepassing van dit systeem krijgen zowel de control-kant als de informatievoorziening van de planning & control cyclus een belangrijke vernieuwingsimpuls. De door het management gewenste informatie kan hiermee op maat worden gepresenteerd. Tijdige beschikbaarheid, volledigheid en betrouwbaarheid van gegevens is namelijk een belangrijke voorwaarde om het management in staat te stellen tijdig te kunnen (bij)sturen.

De eerste rapportages met behulp van dit systeem zijn in 2007 opgesteld, waarna 2008 is gebruikt om de rapportages verder te verfijnen. In 2009 is de planning en control-cyclus vereenvoudigd en is de samenhang tussen de verschillende instrumenten nog duidelijker.

Invoering bedrijfsvoeringsgesprekken

Vanaf 2008 zijn bedrijfsvoeringsgesprekken gehouden tussen de directeuren, de controller en de algemeen directeur (met eventuele ondersteuning van de personeel, juridisch of financieel consulent). Hiermee wordt bereikt dat het management meer inzicht krijgt in de bedrijfsvoering om van daaruit doelgericht verbeteringen aan te kunnen brengen. Het is hierbij vooral de bedoeling dat de functies en doelstellingen van de planning- en controlinstrumenten helderder worden en meer gaan leven. In deze bedrijfsvoeringsgesprekken komen verschillende aspecten aan de orde, zoals vastgelegd in de programmabegroting, de productenramingen en de bedrijfsplannen, ten aanzien van budget, formatie, verzuim, prestaties, kwaliteit, resultaten, effectiviteit en efficiency. Deze gesprekken worden (minimaal) drie keer per jaar gehouden. Twee keer voorafgaand aan de presentatie van de managementrapportages, bestuursrapportages en bedrijfsvoeringsrapportages en een keer voorafgaand aan de presentatie van de programma- en productenrekening. Binnen de domeinen wordt deze gesprekken voortgezet tussen de domeindirecteur en zijn afdelingshoofden en op een gedetailleerder niveau tussen afdelingshoofden en de teamleiders.

Output- en outcome gericht denken

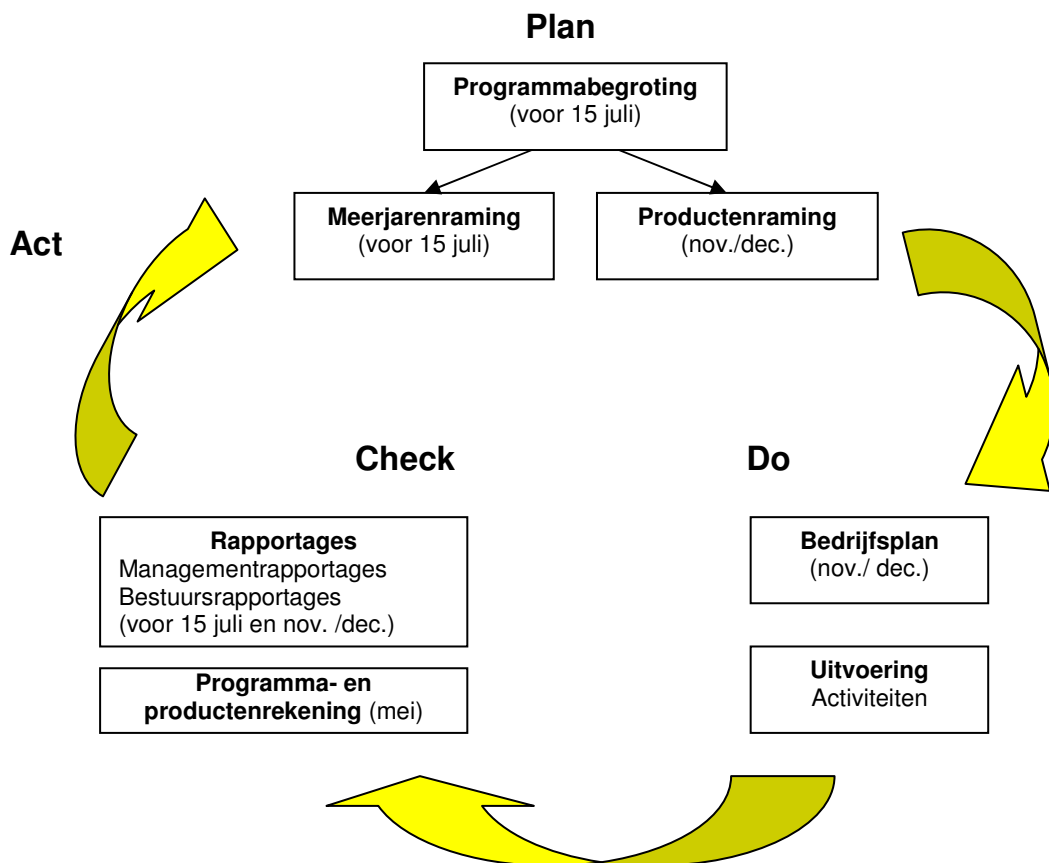
De organisatie heeft een aantal voorzichtige stappen gezet naar output en outcome gericht denken en werken. Dit veranderingsproces moet goed worden gemanaged. Het invoeren van output- en outcomegericht werken is een kwestie van werkende weg doorontwikkelen, invoeren, onderhouden en hier lering uit trekken. *Maken en leren* zijn twee elementen die een belangrijke rol spelen in het lopende veranderingsproces.

De vraag hoe deze output- en outcome gedachte in de organisatie verder vorm moet krijgen om een goede bedrijfsvoering mogelijk te maken (welke "spelers" kennen we bij het ontwikkelen en toepassen

van de output- en outcome gedachte en hoe raken deze vertrouwd met de output- en outcome gedachte) vormt een permanent en onlosmakelijk onderdeel van de inmiddels vernieuwde organisatie. In 2009 wordt begonnen met de monitoring van de output en outcome binnen het domein Gezondheid. Dit als uitvloeisel van de zogenoemde begrotingscan, een scan waarbij alle producten van het domein onder de loep zijn genomen in samenspraak met de gemeenten onder leiding van een adviesbureau. De uitkomsten hiervan zullen in de tussentijdse rapportages inzichtelijk worden gemaakt.

PDCA-cyclus

Ook in de vernieuwde organisatiestructuur blijft de bekende PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act) onverkort van toepassing.

8.3.2 Informatie en communicatietechnologie (ICT)

Op het gebied van de samenwerking op ICT terrein tussen Regio Twente en de overige Netwerkstad gemeenten loopt een haalbaarheidsonderzoek. De verwachting is dat eind 2009 de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd worden. Aan de hand hiervan zal bepaald worden wat de verdere koers is met betrekking tot deze samenwerking.

Met de komst van het nieuwe netwerk in 2009 is het aantal storingen die gemeld worden bij het team ICT drastisch afgenomen. Het aantal gebruikers vragen is echter wel gestegen. Door de verbeterde communicatie is de helpdesk laagdrempelig te bereiken. Om de klant goed te woord te staan is het nodig vooral aandacht te geven aan de klantgerichtheid van het team ICT. Dit is nu al terug te vinden in de adviseurs rol die het team heeft gekregen en in de projectmatige aanpak van nieuwe implementaties. Dit wordt als zeer positief ervaren door de eindgebruikers. Ook in 2010 zal het team hier constante aandacht voor hebben.

8.3.3 Personeel en Organisatie

Organisatie

Regio Twente heeft in 2007 een nieuwe strategische visie en bijbehorende sturingsfilosofie ontwikkeld. Met deze strategische visie en sturingsfilosofie als kapstok geeft Regio Twente nadere invulling aan integraal management, strategisch HRM-beleid, mandatering en de planning en controlcyclus.

De strategische HRM-agenda 2008 - 2010 geeft weer op welke onderwerpen het HRM-beleid zich de komende jaren concentreert. Strategisch HRM-beleid heeft als doel medewerkers voor Regio Twente te vinden, die ondernemend, flexibel, klant- en resultaatgericht zijn en die het verschil willen en kunnen maken in Twente. Daarnaast gaat het er om de medewerkers te binden en te boeien en ze waar nodig weer te laten vertrekken. Strategisch HRM-beleid stelt het management in staat deze processen gericht aan te sturen met behulp van goede kaders (beleid) en een beperkt aantal P&O-instrumenten (uitvoering).

De HRM-cyclus richt zich dus op vier elementen (strategie), te weten vinden, binden, boeien en vertrekken. Al deze elementen kunnen we invullen met een aantal beleidsonderwerpen (tactisch). Deze beleidsonderwerpen kunnen we verder concretiseren in instrumenten (operationeel) die bruikbaar zijn voor leidinggevenden en medewerkers.

Ontwikkelingen

Om tot een goede strategische agenda te komen is het belangrijk de interne en externe ontwikkelingen met elkaar in verband te brengen. De strategische visie en sturingsfilosofie zijn de belangrijkste interne ontwikkelingen. Daarnaast zijn de volgende externe ontwikkelingen van belang:

- In toenemende mate vinden vergrijzing en ontgroening van de bevolking plaats. Het gevolg hiervan, te weten krapte op de arbeidsmarkt, is nu al merkbaar voor Regio Twente.
- De mogelijkheden voor vervroegde uittreding zijn sinds 2006 sterk beperkt. De meeste werknemers zullen hierdoor langer moeten doorwerken dan voorheen het geval was.
- Uit onderzoek is gebleken dat veel hoog opgeleide Twentse jongeren kiezen voor werken en wonen in de Randstad of in andere grootstedelijke gebieden.

Onderdelen van de HRM-agenda

Op basis van de interne en externe ontwikkelingen heeft het CMT de prioriteiten van het HRM-beleid aangegeven. De start was in 2008, waarbij de hieronder genoemde onderwerpen door zullen lopen tot 2009/2010.

Integraal management / verbindend leiderschap

Regio Twente heeft gekozen voor integraal management. Dit betekent dat managers verantwoordelijk zijn voor de inzet van mensen en middelen om een bepaald resultaat te behalen. Ook betekent het dat managers hun medewerkers stimuleren integraal te werken, dat wil zeggen over de grenzen van de afdeling heen samen werken. Het management heeft een belangrijke taak verbindingen te leggen, te motiveren en te stimuleren. Vanaf 2008 is een start gemaakt met het traject dat gericht is op de verdere versterking van de kwaliteit van het management. Dit onder de noemer 'Verbindend Leiderschap Regio Twente'. Het gaat hier niet om een vrijblijvend traject. Het is van groot belang dat Regio Twente een goede invulling geeft aan leiderschap en integraal management, wil zij haar ambitieuze doelstellingen kunnen verwezenlijken. Zonder goed leiderschap ook geen goede en gemotiveerde medewerkers.

Competentiemanagement

In 2008 is tevens een start gemaakt met het invoeren van competentie management. Dit sluit aan bij het voornemen van Regio Twente om meer *resultaatgericht* te gaan werken. De resultaten die Regio Twente als organisatie wil bereiken vertaalt zij in te leveren resultaten en prestaties door de medewerker. Hoe succesvol de medewerker hierbij is hangt onder meer af van de mate waarin hij/zij beschikt over de voor de functie vereiste competenties. De taak van de leidinggevende is dit te monitoren, beoordelen en bij te sturen. Hiermee wordt ook een ander aspect van competentie management zichtbaar, te weten *ontwikkeling*: de medewerker krijgt de kans competenties te ontwikkelen die noodzakelijk zijn voor de functie. Dit geldt overigens niet alleen voor de huidige functie. Regio Twente wil haar medewerkers ook de kans geven zich te ontwikkelen over de grenzen van de functie heen. Dit om 'vastlopers' later te voorkomen, perspectief te bieden en

medewerkers gemotiveerd te houden, te binden en te boeien. Daarnaast zal er met competentie management meer aan talentontwikkeling gedaan worden. Inzet van competenties in andere verbanden dan louter alleen in de eigen functie zal gestimuleerd worden om zo medewerkers de gelegenheid te bieden zich verder te kunnen ontwikkelen binnen regio Twente. In 2009 zullen de competentieprofielen afgerond zijn, waarna er in de gesprekscyclus mee gewerkt kan worden.

Gesprekscyclus

Voor het managen van competenties, het laten behalen van resultaten en het stimuleren en motiveren van de medewerkers is het contact tussen leidinggevende en medewerker essentieel. Door verbindingen aan te gaan en te leggen kunnen zij gezamenlijk keuzes maken, richting geven aan discussies et cetera. In de dagelijkse praktijk zullen leidinggevendenden tal van dergelijke contacten hebben. Dit zal min of meer vanzelfsprekend gaan. Naast deze dagelijkse gang van zaken is er ook behoefte aan een meer formeel stollingsmoment waarin de leidinggevende en de medewerker afspraken vastleggen over de te behalen doelen en resultaten, de wijze waarop de medewerker de resultaten gaat behalen en wat hij/zij er voor nodig heeft. Ook is er een vastgesteld moment nodig om de voortgang te bespreken en om elkaar feedback te kunnen geven. Ten slotte is er behoefte aan een formeel moment om de balans op te maken en dit te vertalen in nieuwe afspraken. Op deze wijze ontstaat een gesprekscyclus die aanvullend is op, maar niet in de plaats komt van de dagelijkse praktijk. Met de gesprekscyclus wordt in het najaar 2009 een start gemaakt, waarna er in 2010 een verdieping zal plaatsvinden.

Beoordelen en belonen

Zodra de leidinggevendenden en medewerkers volop met het ontwikkelen van competenties bezig zijn, is het moment aangebroken te bekijken of beoordelen en belonen nadrukkelijker met elkaar verbonden kunnen worden. Het huidige beoordelingsbeleid heeft geen raakvlakken met het beloningsbeleid. Voorbeeld daarvan is het automatisme van de jaarlijkse periodiek. Deze automatische periodiek is niet effectief in een resultaatgerichte en innovatieve organisatie en geeft onvoldoende stimulans. Daarnaast zijn andere beloningssystemen nodig om jonge talentvolle medewerkers binnen te halen en te houden. Wellicht moeten dergelijke medewerkers sneller in salaris kunnen stijgen dan volgens de gebruikelijke stappen. Ook het behalen van extra prestaties en resultaten moet kunnen leiden tot extra beloning (boter bij de vis).

Werving en selectie

In 2008 is ook een aanzet gegeven voor het vernieuwen het van werving en selectiebeleid van Regio Twente. Het 'aan de poort' selecteren van medewerkers met de gewenste competenties en passend bij de kernwaarden van Regio Twente voorkomt dat we later moeten bijsturen. Belangrijke elementen van het werving en selectiebeleid zijn:

- Het vinden van de juiste mensen (ondernemend, flexibel, klant- en resultaatgericht etc.). Hierbij hoort ook het kritisch bezien van onze wervingsmethoden en -kanalen.
- Het bereiken van een meer evenwichtige samenstelling van het personeelsbestand. Denk hierbij aan diversiteit, spreiding naar leeftijd en geslacht, verhouding parttime / fulltime etc.
- Het verbeteren van de sollicitatiegesprekken (STAR-methode).

Waar mogelijk sluiten we aan bij initiatieven elders, zoals het Carrièrepunt Netwerkstad Twente.

Flexibiliteit en mobiliteit

Ambtelijke organisaties moeten kunnen inspelen op ontwikkelingen en veranderende vragen vanuit de omgeving. Daarom moeten organisatiestructuren zich voortdurend aanpassen. Meer en meer is er behoefte aan hybride organisaties en wisselende samenwerkingsvormen om tot resultaten te komen. Van reorganiseren naar continu ontwikkelen. Hierbij past ook een bepaalde mate van flexibiliteit en mobiliteit

Verzuimbeleid

Het verzuimbeleid is een nieuw onderdeel van de HRM-agenda. In dit kader zal het verzuimbeleid binnen Regio Twente worden vernieuwd. Leidinggevendenden zullen worden getraind in het voeren van verzuimgesprekken en er wordt een nieuw protocol ontwikkeld voor de gehele ziekteverzuim-procedure.

Kwaliteit

Het koploperproject is voltooid, waardoor de projectorganisatie in 2009 is opgeheven en kwaliteitsmanagement als onderdeel van Personeel en Organisatie in de organisatie is geïntegreerd. In de komende jaren wordt het kwaliteitsmanagementsysteem verder uitgebouwd naar de afdelingen die niet tot het koplopertraject behoorden (HVD en JGZ). Het kwaliteitsmanagementsysteem maakt gebruik van specifieke software die het voor alle medewerkers mogelijk maakt de werkprocessen waar zij mee te maken hebben te kunnen raadplegen. De medewerkers hebben via het systeem ook steeds toegang tot de meest recente (juiste) documenten die in het werk gebruikt worden. Het systeem zal de komende jaren steeds nadrukkelijker gebruikt worden voor het evalueren van de werkprocessen en het verbeteren daarvan. Dit alles gericht op verbeteringen in de prestatie naar de afnemers.

Het beschrijven van de werkprocessen van het domein gezondheid zal als eerste worden afgerond. Dit in verband met de HKZ-certificering van de Openbare Gezondheidszorg activiteiten. Daarna volgen de andere onderdelen van Regio Twente.

Het wordt van groot belang geacht de kwaliteitszorg te integreren in het totale managementconcept van Regio Twente. Voor het ontwikkelen van een verbetercultuur in de organisatie zal een verbinding worden gelegd tussen de HKZ normen en het INK managementmodel. Dit laatste om ook goed te kunnen aansluiten op het kwaliteitsdenken bij de gemeenten.

8.4 Verbonden Partijen

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Regio Twente een bestuurlijke en financiële band heeft, door een participatie in een vennootschap of deelnemingen in stichtingen. We beperken ons hier tot die partijen waarbij Regio Twente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Met een bestuurlijk belang bedoelen we een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat Regio Twente middelen ter beschikking heeft gesteld en die verliest bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Regio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

Het bovenstaande impliceert dat er relaties met derde partijen bestaan die niet onder de Verbonden Partijen vallen en slechts een financieel of een bestuurlijk belang inhouden. We noemen als voorbeeld de Taxicentrale Almelo. Regio Twente loopt een financieel risico voor het hier gedetacheerde personeel. Overigens kunnen de eventuele kosten hiervan verhaald worden op de voormalige Gemeentekring Almelo (GKA). Regio Twente (voor de voormalige GKA) heeft bij de Taxicentrale wel een financieel, maar geen bestuurlijk belang.

Ook doet zich voor dat Regio Twente een instelling of stichting jaarlijks subsidie verstrekt en op één of andere wijze deelneemt aan het bestuur daarvan maar bij een faillissement juridisch niet aansprakelijk is. Een dergelijke rechtspersoon is geen verbonden partij omdat geen sprake is van een financieel belang. Een voorbeeld hiervan is de Personeelsvereniging Regio Twente.

In het onderstaande overzicht wordt een opsomming gegeven van de relevante verbonden partijen:

Naam en vestigingsplaats	Doelstelling	Bestuurlijk en financieel belang	Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering
<p>Twence Beheer B.V., statutair gevestigd te Enschede. Deze B.V. is grootaandeelhouder van Twence B.V., kantoorhoudende te Hengelo.</p>	<p>Twence Beheer B.V.: het deelnemen in, het voeren van beheer over, het verlenen van diensten aan en het financieren van andere ondernemingen en vennootschappen, alsmede al hetgeen met een en ander verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.</p> <p>Twence B.V.: het beheren en exploiteren van milieuvorzieningen en het verlenen van diensten op het gebied van milieubeheersing in het algemeen en het bewerken en verwerken van huishoudelijk afval en bedrijfsafval in het bijzonder.</p>	<p>De raad van commissarissen wordt benoemd door Regio Twente. Deze raad benoemt de bestuurder(s) van de besloten vennootschap. De aandelen van Twence Beheer BV (850.000 aandelen á € 1,-) zijn voor 100 procent in handen van Regio Twente. De raad van commissarissen stelt de jaarrekening vast en deze dient goedgekeurd te worden door de aandeelhoudersvergadering. Twence Beheer B.V. is grootaandeelhouder van Twence BV (81,9%). Regio Twente heeft Twence B.V. een garantstelling verleend voor ruim 171 miljoen euro. Daarnaast heeft Regio Twente zich contractueel aan Twence B.V. verbonden om jaarlijks 230.000 ton afvalstoffen te leveren.</p>	<p>Een grote mate van beïnvloeding is mogelijk via het aandeelhouderschap en het benoemen van de commissarissen. Bij Twence Beheer B.V. worden alle drie commissarissen door Regio Twente benoemd. Bij Twence B.V. worden de commissarissen benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders.</p>

Naam en vestigingsplaats	Doelstelling	Bestuurlijk en financieel belang	Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering
<p>Vereniging van Eigenaren genaamd Hulpverleningsdiensten en gevestigd aan de Demmersweg 55 (Westermaat) te Hengelo.</p>	<p>De vereniging opereert conform de vastgestelde reglement als bedoeld in artikel 111d, Boek 5 van het B.W., welk reglement bestaat uit een Modelreglement bij Splitsing Appartement. Daarnaast is opgenomen dat het bepaalde in annex 1 uitdrukkelijk niet van toepassing is en zijn aanvullingen en wijzigingen op het modelreglement in de splitsingsakte vermeld.</p>	<p>De eigenaren in de gemeenschap zijn stemgerechtigd voor de volgende delen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regio Twente 52 stemmen • Stichting Ambulance Oost 48 stemmen <p>Het bestuur van de vereniging bestaat uit twee bestuurders van Regio Twente namelijk de portefeuillehouder Financiën en de directeur HVD en één bestuurder (directeur) van de Stichting Ambulance Oost. De Regio Twente bezit 52 procent eigendomsrecht van het onroerend goed. Regio Twente kan voor 52/100 deel aansprakelijk gesteld worden bij een faillissement of bij een financieel probleem.</p>	<p>Ruime invloed op bedrijfsvoering is mogelijk via de benoemde bestuurders en de meerderheid van stemmen.</p>
<p>Stichting Meldkamer Twente</p>	<p>Het bevorderen van multidisciplinaire samenwerking van de meldkamers van de Politie Twente, Ambulance Oost en Hulpverleningsdienst Twente, door het faciliteren van ondersteunende processen. Zij tracht haar doelstelling te bereiken door het verwerven en exploiteren van infrastructuur en andere voorzieningen.</p>	<p>De stichting wordt financieel gevoed door de achterliggende organisaties. (Politie, Ambulance Oost en Hulpverleningsdienst).</p> <p>Het stichtingsbestuur wordt gevormd door de directeuren van de verschillende hulpverleningsdiensten.</p>	<p>De beïnvloedbaarheid in de bedrijfsvoering is redelijk groot gelet op het lidmaatschap van Regio Twente in het stichtingsbestuur.</p>
<p>Stichting BOGO Brandweeropleidingen gevestigd te Zwolle.</p>	<p>Het bevorderen van de opleiding, oefening en training ten behoeve van de brandweer en de hulpverlening in de ruimste zin, zulks overeenkomstig – voor zover van toepassing – de richtlijnen te dezer zake van overheidswege, met dien verstande dat hieronder niet zijn begrepen commerciële en marktgerichte activiteiten</p>	<p>Het algemeen bestuur van de stichting bestaat uit 8 leden. Het stichtingsbestuur benoemt de bestuursleden. Regio Twente heeft één lid in het algemeen bestuur. Dit lid is de regionaal commandant binnen Regio Twente.</p> <p>Na liquidatie van de stichting komt het aanwezig batig saldo ter beschikking van de deelnemende Samenwerkingsverbanden.</p>	<p>Een beperkte mate van beïnvloedbaarheid in de bedrijfsvoering is mogelijk via het lid in het algemeen bestuur.</p>

8.5 Financiering

De uitvoering van de programma's wordt ondersteund door de financieringsfunctie. Deze omvat de financiering van de uitvoering van het beleid en het beheer (uitzetten) van geld dat daarvoor niet direct nodig is. Regio Twente heeft het beleid inzake de financieringsfunctie in november 2006 geactualiseerd en opnieuw vastgelegd in een treasurystatuut dat op 1 januari 2007 in werking is getreden. Dit statuut vormt het kader voor de invulling van de treasuryfunctie, waarbij is gekozen voor een laag risicoprofiel. Voor de inhoud en werking hiervan wordt verwezen naar het geactualiseerde treasurystatuut. Als gevolg van de kredietcrisis hebben wij als dagelijks bestuur in aanvulling hierop aan het beleggen van financieringsmiddelen nog nadere voorwaarden verbonden.

De korte (looptijd <1 jaar) en de lange (looptijd >1 jaar) rente zijn de laatste jaren meer dan trendmatig opgelopen. Die ontwikkeling zet zich, mede als gevolg van (inter)nationale beleidsmaatregelen om de kredietcrisis te beteugelen, naar verwachting in 2009 niet voort en moet rekening worden gehouden met rentedaling, waarbij de korte rente als regel lager is dan de lange rente. De liquiditeitspositie van Regio Twente is overigens nog steeds bijzonder goed te noemen. Over het jaar 2008 had ze een gemiddeld liquiditeitsoverschot van 106,8 miljoen euro. Dit overschot wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat subsidiegelden in het kader van de Brede Doeluitkering (BDU) en het Regionaal Mobiliteitsfonds (RMF) vooruit worden ontvangen. De doorbetaling hiervan aan de begunstigden is afhankelijk van het tempo waarin de desbetreffende projecten worden aanbesteed en uitgevoerd.

Verder heeft in het kader van de Agenda van Twente intensief bestuurlijk overleg plaatsgevonden over in de komende jaren te realiseren stimuleringsmaatregelen op economisch en maatschappelijk gebied. Ter financiering daarvan zijn twee investeringsfondsen ingericht, één voor de Agenda van Twente met een omvang van € 30 mln. en een voor de Twentse Innovatieroute met een omvang van € 50 mln. Deze bedragen worden als cofinanciering op Europese fondsen, rijksbijdragen, provinciale subsidies en bijdragen van de Twentse gemeenten ingezet. Voor de voeding van deze fondsen wordt de komende jaren beschikt over een winstuitkering van Twence BV. Afhankelijk van het tempo waarin hierover kan worden beschikt, houden wij er nadrukkelijk rekening mee dat ook onze eigen financieringsmiddelen (tijdelijk en gedeeltelijk) moeten worden ingezet om in de voorfinanciering van de noodzakelijke investeringen te voorzien.

Op de voorfinanciering van BDU gelden rust een verplichting om daaraan rente toe te voegen tot ten minste het gemiddelde percentage dat door de Europese Centrale Bank (ECB) wordt gehanteerd. De in het kader van het Regionaal Mobiliteitsfonds (RMF) uit voorfinanciering te ontvangen rente wordt, volgens afspraak, volledig toegevoegd aan de uit te keren financieringsmiddelen.

De in vroegere jaren in de begroting opgenomen taakstellende renteopbrengst is met ingang van 2008 vervallen doordat het in de begroting gehanteerde renteomslagpercentage op een meer marktconform percentage (lager) is berekend en wordt toegepast. Dit lagere percentage leidt tot structureel lagere exploitatielasten in de begroting.

Liquiditeitspositie

Evenals in andere jaren blijft Regio Twente ook voor het begrotingsjaar 2009 weer ruim binnen de toegestane kasgeldlimiet van 4,6 miljoen euro. Deze kasgeldlimiet betreft leningen tot maximaal één jaar en bepaalt de voor Regio Twente geldende maximaal toegestane omvang van de kortlopende schuld. Als deze limiet dreigt te worden overschreden, moet wettelijk worden overgegaan tot het aantrekken van langlopende financieringsmiddelen. Gelet op ons grote liquiditeitsoverschot, is het niet aannemelijk dat in 2010 een beroep op externe financieringsmiddelen zal worden gedaan, omdat voor de korte termijn financiering primair de beschikbare interne financieringsmiddelen worden aangewend. De daadwerkelijke verstrekking van bijdragen aan gemeenten en de renteontwikkelingen op de kapitaalmarkt zijn van invloed op onze liquiditeitspositie en te ontvangen rentebaten. Over deze ontwikkelingen zullen wij u in de door ons uit te brengen bestuursrapportages (beraps) periodiek nader informeren.

Ontwikkeling treasuryfunctie

De belangrijkste voornemens voor de ontwikkeling van de financieringsfunctie zijn:

- De kwaliteit van de liquiditeitsplanning kan nog worden verbeterd. Onder andere wordt in voortdurend overleg met de sectoren de inmiddels opgestelde liquiditeitsbegroting nog nader verfijnd.
- Ook in het planningsjaar wordt waar mogelijk gezocht naar nieuwe beleggingsproducten die interessant kunnen zijn, uiteraard door toepassing van het Treasurystatuut en de nader door ons, als gevolg van de kredietcrisis, hiervoor vastgestelde beperkingen die gericht zijn op het zoveel mogelijk vermijden van risico's.

8.6 Rechtmatigheid

Vanaf 2004 is de accountant verplicht om naast een oordeel over de getrouwheid ook een oordeel te geven over de (financiële) rechtmatigheid. Bij de rechtmatigheidscontrole wordt een grote mate van inbreng en activiteit door de organisatie zelf ingebracht en uitgevoerd.

Rechtmatigheid omvat tamelijk veel wet- en regelgeving, de toepassing daarvan, uitvoering van controlemaatregelen daarover en vastlegging van de uitkomsten. Het kader hiervoor vastgesteld, wordt toegepast en door de accountant gebruikt bij de beoordeling van de rechtmatigheid binnen Regio Twente. Dit heeft voor de jaarrekeningen vanaf 2005 geleid tot goedkeurende accountantsverklaringen, zowel voor de getrouwheid als voor de rechtmatigheid. In verband hiermee is door de regiораad ook voor de komende jaren een meerjarig protocol inzake rechtmatigheid vastgesteld, waarbij de toets op rechtmatig handelen is afgestemd op de wettelijk voorgeschreven tolerantiegrens van 1 % van de omvang van de begroting. Op basis van de begroting 2009 komt dit neer op een bedrag van € 731.000,-. Deze marge (goedkeuringstolerantie) moet worden opgevat als een maximaal cumulatief toegestane afwijking, die de accountant hanteert voor het onthouden van de goedkeurende verklaring. Voor rapportage van afwijkingen geldt overigens een grens van € 100.000,- (rapportagetolerantie).

Toepassing van Interne controlemaatregelen

Uit het voorgaande vloeit een aantal verplicht uit te voeren interne controlemaatregelen voort, ten aanzien waarvan de accountant moet vaststellen dat deze afdoende zijn en dat de bevindingen daaruit aantoonbaar zijn vastgelegd.

In dit verband worden periodiek controles uitgevoerd op de volgende geldstromen:

geldstroom	omvang	aantal controles	interval in €
inkoop van goederen en diensten en overige posten	ca. € 9,5 mln.	6 per maand (ca. 70 per jaar)	€ 136.000,--
personeelskosten (salarissen)	ca. € 14,4 mln.	15 medewerkers per maand (ca. 180 per jaar)	Om de 20 personeelsnummers
subsidies	ca. € 49,5 mln.	5 posten per maand (ca. 60 per jaar)	€ 825.000,--
treasury	omvat alle mutaties	2 posten per kwartaal (ca. 8 posten per jaar)	n.v.t.
investeringen	Ca. € 0,9 mln.	9 posten per jaar	€ 100.000,-

Aanvullend worden de maatregelen om de volledigheid van een aantal inkomstenstromen beter te kunnen controleren en garanderen, nog nader verfijnd. Het betreft hier inkomsten ter zake van reizigersadviesing, forensische geneeskunde, openbaar meldsysteem en parkeergelden parken. In 2008 is een begin gemaakt met het checken van de inkomsten van de reizigersadviesing en de parkeergelden van de parken, deze wordt meegenomen in de rechtmatigheidscontrole 2008 en zal op basis van de uitkomsten hiervan worden verbeterd. Voor het uitzetten van deposito op zowel korte als lange termijn moeten de mogelijkheden eerst voorgelegd worden aan het DB, die besluiten over de te volgen koers.

Per geldstroom wordt op een aantal vaste items gecontroleerd. Per gecontroleerde post wordt vervolgens een controleverslag met bevindingen ingevuld. Tenslotte worden deze verslagen met bijlagen en eventuele opmerkingen in een dossier Interne Controle vastgelegd. Dit dossier wordt de accountant ter beschikking gesteld.

Ook maakt de rapportage over de toepassing van rechtmatigheid inmiddels onderdeel uit van de periodiek uit te brengen bestuurs- en managementrapportages.

Waar mogelijk worden de interne controlemaatregelen, vooral ten aanzien van de subsidieverstrekking, nog nader verfijnd.

De accountant bepaalt zijn oordeel over de toepassing van rechtmatigheid mede aan de hand van onderzoek naar de door Regio Twente zelf toegepaste Interne Controle maatregelen, de ondernomen acties ten aanzien van geconstateerde afwijkingen en de vastlegging daarvan.

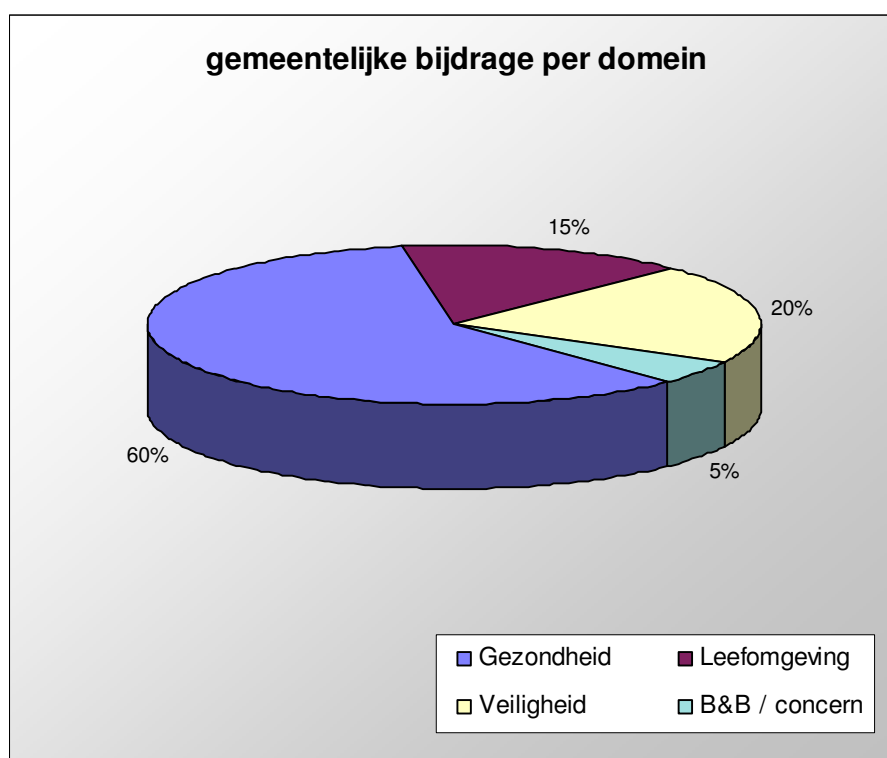
9. Financiële begroting

9.1 Overzicht van baten en lasten en de toelichting

Domein	Programma	Lasten*	Baten*	Saldo	Per ** inwoner
Gezondheid	Gezondheid	€ 21.583.354	€ 4.280.885	€ 17.302.470	€ 27,85
Leefomgeving	Ruimte & Vrije Tijd	€ 6.625.465	€ 6.255.283	€ 370.181	€ 0,60
	Mensen	€ 73.552	€ -	€ 73.552	€ 0,12
	Mobiliteit	€ 32.292.502	€ 31.958.782	€ 333.720	€ 0,54
	Werken	€ 1.468.786	€ 371.000	€ 1.097.786	€ 1,77
	Recreatieve voorzieningen	€ 2.776.113	€ 993.875	€ 1.782.237	€ 2,87
	Netwerkstad	€ 745.619	€ 7.000	€ 738.619	
	totaal:		€ 43.982.036	€ 39.585.940	€ 4.396.096
Veiligheid	Veiligheid	€ 9.385.910	€ 3.483.127	€ 5.902.784	€ 9,50
B&B	Service & Samenwerking	€ 2.966.985	€ 1.477.960	€ 1.489.025	€ 2,23
totaal		€ 77.918.285	€ 48.827.912	€ 29.090.373	€ 45,47

* betreft de som van alle lasten en baten op productniveau / projectniveau

** aantal inwoners per 1-1-2010 wordt geraamd op 621.267. Het bedrag per inwoner is exclusief de bijdrage aan Netwerkstad. De uitgaven verbonden aan Netwerkstadactiviteiten worden op basis van een ander inwoneraantal toegerekend..

9.2 Financiële uitgangspunten en aandachtspunten en meerjarenraming

Hieronder volgen de door ons voorgestelde uitgangspunten en aandachtspunten voor de begroting 2010 en de meerjarenraming 2011-2013.

a. Prijs- en looncompensatie

Net als vorig jaar dienen de cijfers van het Centraal Economisch Plan (uitgegeven door het Centraal Plan Bureau) in de begroting als basis voor de berekening van de compensatie van loonstijgingen. Het Centraal Plan Bureau houdt rekening met een loonstijging van **3,50%** voor het dienstjaar 2009 en **1,50%** voor het dienstjaar 2010.

In het Centraal Economisch Plan wordt voorts uitgegaan van een prijsstijging van **2,00%** voor het dienstjaar 2010. De prijsindex wordt toegepast op alle materiële posten uitgezonderd de huur van het Regiokantoor. De ervaring leert dat de gehanteerde prijsindexatie zich niet verdraagt met de doorberekende prijsaanpassingen van de verhuurder.

b. FPU (Flexibel Pensioen)

De FPU (Gemeenten) geldt voor elke werknemer die geboren is vóór 1950 en die sinds 1 april 1997 doorlopend in dienst is geweest bij een werkgever aangesloten ABP. Dit betreft een leeftijdsafhankelijke aanvulling van de werkgever als toeslag op de reguliere FPU-uitkering als deze tot uitbetaling komt. Voorwaarde hiervoor is dat de werknemer recht heeft op de collectieve FPU regeling.

Jaarlijks wordt een raming opgenomen op basis van een inventarisatie van medewerk(st)ers die met FPU zijn gegaan en die in het betreffende jaar daarop aanspraak kunnen maken. Voor 2010 wordt aan maximale kosten **€ 130.000,-** geraamd. Niet bestede middelen worden in de jaarrekening verantwoord.

c. Kapitaallasten

Rentelasten

In de nota rente- en afschrijving, vastgesteld door de regiораad op 21 november 2006, is geregeld dat de renteomslag op voorcalculatorische basis wordt becijferd. Tot nog toe is de renteomslag gehandhaafd op 5,5%. Het rentevoordeel dat wordt verkregen met dit omslagpercentage is als onderuitputting in de begroting sinds 2007 op € 340.000,- geraamd.

Vervangingsinvesteringen

De investeringsruimte blijft op peil door de kapitaaluitgaven die in de begroting zijn afgeschreven, op te voeren als vervangingsinvestering. Vervangingsinvesteringen met een levensduur groter dan 5 jaar worden (voor zover de daaraan verbonden BTW declarabel is) exclusief BTW in de staat van geactiveerde kapitaaluitgaven geraamd.

d. Organisatieplan 'Brandweezorg en rampenbestrijding' (= materieel plan)

Met ingang van het jaar 2010 is voor het materieelplan beschikbaar:

Via de begroting 2009 beschikbaar gesteld	€ 0,88
Toegestane indexering voor 2010	€ 0,01
Geraamd bedrag voor 2010	€ 0,89

e. Zittend vervoer

Met ingang van 1 juli 2002 zijn deze bedrijfsactiviteiten gestaakt en overgegaan naar de Taxi Centrale in Almelo (TCA). Het betrokken personeel is vanaf dezelfde datum bij de TCA gedetacheerd. Aangezien de TCA voor de loonkosten de taxi-cao hanteert, is een salarissuppletie tot het voor overheidsperoneel geldende LOGA-niveau noodzakelijk. De hieruit voortvloeiende kosten komen geheel voor rekening van de gemeenten van de voormalige Gemeentekring Almelo.

f. Onvoorziene uitgaven

In 2010 wordt evenals in voorgaande jaren een post 'onvoorzien' van € 45.000,- geraamd.

Om in bepaalde situaties adequaat, effectief en efficiënt te kunnen handelen verdient het aanbeveling om incidenteel te kunnen beschikken over een dergelijke begrotingspost. Het geraamde bedrag wordt wederom onttrokken aan de algemene reserve, zodat een verhoging van de gemeentelijke bijdrage hiervoor niet aan de orde is. De algemene reserve is toereikend om deze onttrekking te kunnen doen.

Zodra aanspraak gemaakt wordt op deze post, legt het dagelijks bestuur in de eerstvolgende regiораad verantwoording af. De onttrekking moet passen binnen het karakter en de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling. In de tussentijdse rapportages wordt gerapporteerd over mogelijke besteding van de post 'onvoorzien'.

g. Tariëftaken

Voor taken, die niet via de algemene bijdrage van gemeenten worden bekostigd, gelden tarieven die alle bedrijfskosten moeten afdekken. Deze tarieven, gerelateerd aan een reëel te verwachten omzet, dienen tenminste een kostendekkend exploitatieresultaat op te leveren.

h. Verdeelsleutel JGZ

In 2009 is overeenstemming bereikt met de thuiszorgorganisaties over afwikkeling van de verleende subsidies voor de jaren 2007 en 2008. Aansluitend zijn de beschikkingen voor 2009 verstuurd naar de thuiszorgorganisaties. Vanaf 2006 worden thuiszorgorganisaties subsidie verleend op basis van 'outputfinanciering', gebaseerd op een prijs per kind. Vanaf 2008 is deze 'outputfinanciering' ook in rekening gebracht bij de deelnemende gemeenten, maar jaarlijks achteraf afgerekend. Op dit moment wordt door van Naem & Partners onderzoek gedaan naar de integratie van de 0-4 jarigen zorg (georganiseerd bij de thuiszorgorganisaties) binnen de JGZ 4 -19 jarigen zorg (georganiseerd binnen Regio Twente).

De gemeenten hebben in een eerder stadium ingestemd met de dekking voor het onderbrengen van de uitvoering JGZ 0-4 bij de GGD. Eventuele tegenvallers mogen ten laste worden gebracht van het resultaat van de GGD. Per saldo (d.w.z na verloop van enkele jaren) zal de overgang budgettair neutraal moeten zijn verlopen. Dat betekent dat een eventueel nadelig resultaat over 2009 in 1, 2 of meer jaren moet worden terugverdiend. In de programmabegroting 2010 is de totale financiering zoals overeengekomen met de thuiszorgorganisatie, in 2009, verwerkt en opgehoogd met de reguliere looncompensatie van 1,5% voor 2010. In de tussentijdse rapportages (BERAP) zal de stand van zaken inzichtelijk worden gemaakt.

Aansluitend wordt voorgesteld om de kosten van de Jeugdgezondheidszorg vanaf 2010 te verdelen volgens het aantal 0-19 jarigen per gemeente, in plaats van de in voorgaande jaren gehanteerde aantal 4-19 jarigen per gemeente.

9.3 Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage 2010 t.o.v. 2009

Vergelijking gemeentelijke bijdrage

Totale bijdrage 2009 na wijziging**	€ 27.883.717
Totale bijdrage 2010	€ 29.090.374
Per saldo een stijging van de bijdrage 2010 t.o.v. 2009	<u>€ 1.206.657</u>

Uitgangspunten begroting 2010

a) Looncompensatie, reguliere periodieken, fuwa-effecten, overgang FLO en mutatie werkgeverslasten	€ 557.295
Prijscompensatie	€ 225.632
b) FPU	€ 27.963
c) Kapitaallasten	€ 9.364
d) Materieel plan	€ 8.171
g) Tarieftaken	€ 4.361-
Totaal van de effecten als gevolg van de uitgangspunten van de begroting 2010	€ 824.064

Nieuw beleid + actualiseringen 2010

Het voorstel nieuw beleid, waarin doorgaans ook actualiseringen zijn opgenomen, wordt separaat behandeld in de regioraad van 24 juni a.s. Het voorstel gaat uit van budgettaire neutraliteit.

€ -

Overige correcties ten opzichte van de begroting 2009 na wijziging

- correctie i.v.m. incidenteel nieuw beleid 2008***	€ 95.000-	
- ophoging opleidingsbudget als gevolg van geaccordeerd nieuw beleid 2009	€ 65.000	
- vervallen begrotingswijziging forensische geneeskunde	€ 18.000-	
- Positionering ISP Milieu Regio Twente (besluit regioraad 15 oktober 2008)	€ 96.490	
- Mutatie BDU t.b.v. JGZ 0-4 jarigen zorg, over te hevelen van gemeenten naar Regio Twente	<u>€ 334.103</u>	
		€ 382.593

Totaal stijging gemeentelijke bijdrage:

€ 1.206.657

** Specificatie van wijzigingen op de programmabegroting 2009

Totale bijdrage conform primitieve begroting € 26.873.628

Wijzigingen ten opzichte van de primitieve begroting 2009

- nieuw beleid 2008	€ 749.589	
- overig ontwikkelingen 2009 R&T	€ 195.500	
- ophoging opleidingsbudget 2009	<u>€ 65.000</u>	
		€ 1.010.089
		<u>€ 27.883.717</u>

*** - Bluswatervoorziening	€ 25.000-
- Demografic Change	€ 70.000-
	<u>€ 95.000-</u>

Bijlage 1: Productenmatrix

Service en samenwerking

<i>Productnummer</i>	<i>Productomschrijving</i>
6.0.010.00	Dagelijks bestuur
6.0.010.10	Algemeen bestuur
6.0.020.00	Bestuursondersteuning
6.0.050.00	Shared Services
6.0.050.10	Informatie distributiesysteem
6.0.050.20	Samen werken met de klant
6.0.050.40	Kwaliteitszorg
6.0.055.50	Euregio
6.0.058.00	Projecten ICT
6.9.220.00	Alg. baten en lasten

Gezondheid

<i>Productnummer</i>	<i>Productomschrijving</i>
----------------------	----------------------------

Bestuur en overig

6.7.145.80	Kring Oostelijke Directeuren
6.7.149.50	Bestuursondersteuning GGD
6.7.180.30	GGD Kwaliteitszorg
6.7.180.90	Opleidingsinrichting

Infectieziektebestrijding

6.7.140.00	Infectieziektebestrijding casusgericht
6.7.140.01	Collectieve preventie infectieziektebestrijding
6.7.140.51	SOA preventie collectief
6.7.140.52	SOA preventie individueel maatwerk
6.7.141.01	TBC Preventie
6.7.141.02	TBC Bestrijding
6.7.141.50	Hygiëne en Veiligheid: toezichthoudende inspecties kinderopvang
6.7.141.52	Hygiëne en Veiligheid: peuterspeelzalen
6.7.141.53	Hygiëne en Veiligheid: prostitutie-inrichtingen
6.7.141.54	Hygiëne en Veiligheid: tattoo en piercing
6.7.141.55	Hygiëne en Veiligheid: overig WCPV
6.7.142.20	Milieu & Gezondheid: Voorlichting/behandeling/vragen/klachten
6.7.142.21	Milieu & Gezondheid: onderzoek&advisering
6.7.142.22	Milieu & Gezondheid: advisering milieu incidenten
6.7.142.50	Reizigerszorg

OGGZ

6.7.143.00	OGGZ: regie en netwerk
6.7.143.01	OGGZ-vangnet / meldpunt vervuilingsproblematiek
6.7.143.02	OGGZ casemanagement
6.7.143.90	OGGZ Veelplegers Enschede
6.7.143.91	OGGZ Veelplegers Hengelo
6.7.147.80	Platform zorg onverzekerden
6.7.147.82	Medische Opvang Asielzoekers (MOA)

Overige OGZ-taken

6.7.144.00	Forensische zorg
6.7.147.86	WMO coördinatie

Bevorderingstaken

- 6.7.143.30 GB beleidsadviesering algemeen
- 6.7.145.00 Adviesering lokaal gezondheidsbeleid
- 6.7.145.50 Inzicht in gezondheidssituatie/Monitoring
- 6.7.145.52 Grootschalig Epidemiologisch Onderzoek
- 6.7.146.00 GB: Gezondheidsbevordering Basis
Voorlichting/informatieverstrekken t.b.v. bevolkingsonderzoek
- 6.7.146.10 baarmoederhalskanker
- 6.7.146.15 Twente in balans
- 6.7.146.20 Publieksinfo / gezondheidswijzer plus
- 6.7.146.23 Publieksinfo / documentatiecentrum
- 6.7.146.24 Publieksinfo / sociale kaart
- 6.7.146.92 Ondersteuning Preventie Platform Twente

Jeugdgezondheidszorg

- 6.7.150.00 Integraal dossier algemeen dossierbeheer
- 6.7.150.01 Preventief gezondheidsonderzoek groep 2 Basis Onderwijs
- 6.7.150.02 Preventief gezondheidsonderzoek groep 7 Basis Onderwijs
- 6.7.150.03 Preventief gezondheidsonderzoek klas 2 HAVO/VWO
- 6.7.150.04 Instroomonderzoek Speciaal Onderwijs
- 6.7.150.05 Preventief onderzoek voor speciaal onderwijs
- 6.7.150.06 Preventief gezondheidsonderzoek klas 2 VMBO
- 6.7.150.07 Preventief gezondheidsonderzoek Nieuwkomers
- 6.7.150.10 Groepsgerichte monitoring
- 6.7.150.15 Onderzoek op indicatie BO/VO
- 6.7.150.20 Rijksvaccinatieprogramma 9-jarigen
- 6.7.150.21 Vaccinaties inhaal / nieuwkomers
- 6.7.161.00 Individuele en groepsgerichte voorlichting en advies
- 6.7.161.04 Beïnvloeden gezondheidsbedreigingen 1°/2° milieu
- 6.7.150.30 Taal- spraakscreeningen
- 6.7.150.31 Preventieve/Curatieve logopedie
- 6.7.150.45 Zorggebonden Netwerken
- 6.7.161.84 Project Integrale Aanpak Overgewicht Kinderen Enschede
- 6.7.161.90 KPG (Kortdurende Pedagogische Gezinsbegeleiding)
- 6.7.161.91 Project Jeugdhulpverlening Almelo
- 6.7.161.92 Basistraining Vroegsignalering
- 6.7.161.93 Project Triple P
- 6.7.161.97 Project Integrale Aanpak Overgewicht kinderen Almelo
- 6.7.153.00 JGZ RSU uniform deel 0-4 jarigen
- 6.7.162.80 Elektronisch kinddossier (EKD)
- 6.7.163.00 JGZ regiobreed maatwerk 0-4 jarigen

Leefomgeving

<i>Productnummer</i>	<i>Productomschrijving</i>
6.2.200.00	Bestuursondersteuning Leefomgeving
Mobiliteit	
6.2.125.00	Strategie Mobiliteit
6.2.125.01	Regionaal verkeers- en vervoerplan
6.2.125.02	Buurtbussen
6.2.125.03	Openbaar vervoer platform (ROCOV)
6.2.125.04	Concessie Spoorlijn ZHO
6.2.125.05	Concessie Twente
6.2.125.06	Treintaxi Twente
6.2.125.07	Regiotaxi Twente
6.2.125.08	Sociale veiligheid
6.2.125.09	Toegankelijkheid OV
6.2.125.10	Halteplan regio Twente
6.2.125.11	Sabimos
6.2.125.12	Agglonet Twente
6.2.125.13	Brede Doel Uitkering
6.2.125.15	Groot infrastructuur
6.2.125.16	Twente mobiel
6.2.125.17	Regionaal verkeersmodel
6.2.125.18	Duurzaam Veilig Verkeer
6.2.125.19	Goederenvervoer
6.2.125.20	Spoor Almelo - Marienberg
6.2.125.21	Flankerend beleid Vervoersmanagement
6.2.125.22	Regionaal Mobiliteitsfonds Twente
6.2.125.23	Monitoring Mobiliteit
6.2.125.24	Ontwikkeling hoogwaardig fietsnetwerk
6.2.125.25	Spoorvervoer Algemeen
6.2.125.26	Doelgroepenvervoer
6.2.125.27	Goedkoop OV
Werken	
6.3.205.00	Strategie Werken
6.3.205.01	Werkgelegenheidsstat. Twentsche gem.
6.3.205.02	Bedrijventerreinen Twentse gemeenten
6.3.205.03	Twente index
6.3.205.05	Uitvoering Regionaal Economisch Ontwikkelingsplan
6.3.205.06	Kanalensie Twente / Grafschaft Bentheim
6.3.205.07	Actieprog. Samenwerking Kwaliteit Bedrijventerrein
6.3.205.08	Twente Promotie
6.3.205.09	Breedband Twente
6.3.205.11	Relatiebeheer Werken
6.3.205.12	Vereenvoudiging vergunningen Twente
6.3.205.13	Hippologisch centrum twente AVT
6.3.205.14	Pilot Mirt
6.3.205.15	Grondbeleid Netwerkstad Twente
6.3.205.16	POWI ondersteuning / secretariaat
6.3.205.17	Arbeidsmarkt onderzoek en rapportage
6.3.205.18	Social affairs forum Netwerkstad Twente
6.3.205.19	Internationale school
6.3.205.20	Kennispark Netwerkstad Twente
6.3.205.21	Project onderwijs arbeidsmarkt
6.3.205.22	Demografische ontwikkeling en arbeidsmarkt
6.3.205.24	Startersbeleid
6.3.205.25	Werkgroep extern (kvk seot etc.)

6.3.205.26	Internet, programma werk
6.3.209.00	Marketing Communicatieplan
6.6.611.10	RPA

Mensen

6.5.110.00	Strategie Mensen
6.5.110.01	Algemeen Mensen
6.5.111.00	Social Affairs Forum
6.5.112.00	Cultuur
6.5.112.01	Cultuur Historisch centrum Twente
6.5.113.00	Onderwijs en Jeugd
6.5.113.01	Onderwijs en jeugd Anpakk'n (MPSA) AVT
6.5.113.02	Onderwijs en Jeugd Internationaal Onderwijs AVT
6.5.114.00	Zorg
6.5.115.00	Sport

Ruimte & Vrije Tijd

6.6.110.80	L&W Coördinatie
6.6.110.81	L&W Twentse aanpak EVC (EVC Totaal)
6.6.110.82	L&W Werkplein Enschede incl. leerwerkloket (E'de)
6.6.110.83	L&W Netwerken intersectorale Mobiliteit (WGV)
6.6.110.84	L&W 2e kans uitzendkrachten (Randstad)
6.6.110.85	L&W Duale trajecten en EVC Almelo (gem. Almelo)
6.6.110.86	L&W Corporate academies in zorginstellingen (WGV)
6.6.110.87	L&W kennisstapeling (VMO)
6.6.110.88	L&W Nieuwe duale trajecten ROC en AOC (ROC)
6.6.110.89	L&W Ontwikkeling IPC (STODT)
6.6.110.90	L&W Werken in de metaal (Kenteq)
6.7.723.00	ISP Milieu
6.8.105.00	Strategie Wonen
6.8.105.01	Strategie Ruimtelijke Ordening
6.8.105.05	Besluit Woninggebonden Subsidies
6.8.105.06	Besluit Locatiegebonden Subsidies
6.8.105.08	Themadocumenten Wonen
6.8.105.09	Statushouders
6.8.105.10	Regionale afstemming Duitsland
6.8.105.12	Twentse woningafspraken
6.8.105.13	Regionaal woningmarkt onderzoek
6.8.105.15	Demographic change
6.8.105.16	Informatie uitwisseling
6.8.105.17	Stadsranden
6.8.105.23	Regionale Structuurvisie / Visie A1/A35
6.8.105.24	Borgen en versterken landschappelijke kwaliteit

Recreatieve voorzieningen

6.5.560.00	Beleidsadv. en planontwikkeling
6.5.560.15	Productontwikkeling
6.5.560.17	Twentepromotie
6.5.560.20	Het Hulsbeek
6.5.560.30	Het Rutbeek
6.5.560.40	Het Lageveld
6.5.560.50	Arboretum
6.5.560.60	Recreatieve Fietspaden
6.5.560.62	Fietsnetwerk
6.5.560.63	Wandelnetwerk
6.5.560.80	Res. vervangings-/vernieuwingsinv.
6.5.568.00	Routestructuur
6.5.568.01	Wandelnetwerk fase 1

6.5.568.02	Wandelnetwerk fase 2
6.5.568.03	Bewegwijzering Dinkelland
6.5.568.04	Markthaalbaarheids Twente Logies
6.5.568.05	Nieuw Toeristisch Concept Twente 1
6.5.568.06	Nieuw Toeristisch Concept Twente 2
6.5.568.07	Fietsknooppunten Twente (58,66%)
6.5.568.08	Fietsknooppunten Twente (41,34%)
6.5.568.09	Industrieel Erfgoed Twente
6.5.568.10	Industrieel Erfgoed Stedelijk Hart
6.5.568.11	Sagen Twente (02.02.POD2O.006)
6.5.568.12	Toeristische Overstap Punten
6.5.568.13	Twentelogies
6.5.568.14	Ambitiekaart voor de Regge
6.5.568.15	Recreatie dichtbij, iedereen blij

Mensen

6.0.051.00	Bestuursondersteuning
6.0.051.10	Pijler Ruimtelijk-Fysiek
6.0.051.20	Pijler Economie
6.0.051.30	Pijler Sociaal
6.0.051.35	Innovatie Platform Twente (IPT)
6.0.051.40	Facilitaire Samenwerking
6.0.051.50	Pijler Internationaal en Lobby

Veiligheid

Productnummer   *Productomschrijving*

6.1.100.00	Bestuursondersteuning HVD
------------	---------------------------

Risicobeheersing

6.1.121.01	Pro-actie en preventiebeleid
6.1.121.02	Geinv. en geanalyseerd risicobeeld
6.1.121.03	Pro-actief communiceren over risico's
6.1.121.04	Specialistische externe advisering
6.1.121.05	Advisering BRW GHOR tbv HVD
6.1.121.06	Wettelijke taken BEVI
6.1.121.07	Instrumentarium pro-actie preventie
6.1.121.08	Coördinatie regionaal overleg
6.1.121.21	Uitvoering BRZO
6.1.121.31	OGS
6.1.121.32	Meetplan organisatie
6.1.121.42	Voorlichting Preventie
6.1.121.44	Wettelijke taken vuurwerkbesl. 2002

Operationele voorbereiding

6.1.122.10	Operationele planvorming
6.1.122.11	Operationele voorbereiding Meldkamer
6.1.122.12	Operationele voorbereiding van het RCC (ROT/RBT)
6.1.122.13	Brandweezorg en hulpverlening
6.1.122.14	Geneeskundige preparatie
6.1.122.15	Opstellen & actualiseren plannen & procedures
6.1.122.16	Grensoverschrijdend Rampenplan Leeragentschap
6.1.122.17	Leeragentschap

Informatie

6.1.123.01	Preparatie Meldkamerdomein
6.1.123.02	Meldkamer Brandweer
6.1.123.07	Gemeenschappelijke Meldkamer

Opleiden, trainen, oefenen

6.1.124.01	Opleiden operationele functies
6.1.124.06	Mutidisciplinair oefenen
6.1.125.07	Oefenen Brandweer
6.1.125.14	Oefenen GHOR

Techniek & Logistiek

6.1.126.01	Onderhoud materieel
6.1.126.02	Onderhoud materialen
6.1.126.03	Beheer gebouwen
6.1.126.04	Planvorming logistiek

HVD repressief

6.1.128.01	Operationele functies GHOR
6.1.129.01	Operationele functies Brandweer

Bijlage 2: Product-functie matrix

Oud		Nieuw		
Functie	Naam Functie	Domein	Programma	Totaal per programma
0 / 9	Algemeen bestuur / Algemene uitgaven	Concern / B&B	Service en Samenwerking	1.489.025
1	Brandweer / GHOR	Veiligheid	Veiligheid	5.902.783
2	Verkeer en vervoer	Leefomgeving	Mobiliteit	333.720
3 / 6	Economische zaken / Arbeidmarkt-aangelegenheden	Leefomgeving	Werken / Mensen	1.171.338
7	Volksgezondheid	Gezondheid	Gezondheid	17.302.470
8	R.O. en Volkshuisvesting	Leefomgeving	Ruimte & Vrije Tijd	370.181
Overig	Recreatieve voorzieningen	Leefomgeving	-	1.782.237
	Netwerkstad	Leefomgeving	-	738.619
Totaal				29.090.373

Bijlage 3: Lijst met afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
AGZ	Algemene Gezondheidszorg
ALMA	Alma Mater
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.
BCF	BTW Compensatie Fonds
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
C2000	Landelijk communicatienetwerk
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CMT	Concern Management Team
COH	Commando Haakarmbak
CPA	Centrale Post Ambulancevervoer
CPT	Commissie Praktische Tuberculosebestrijding
CTPI	Coördinatie Team Plaats Incident
DB	Dagelijks Bestuur
DV	Duurzame Veiligheid
DVO	Dienstverleningsovereenkomsten
EMS	Extramularisering (Scheiden van wonen en zorg)
Fido	Financiering decentrale overheden
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreding
GAGS	Geneeskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GCC	Gemeentelijk Coördinatiecentrum
GDU	Gebundelde Doeluitkeringen
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GHW plus	Gezondheidswijzer plus
GKA	Gemeentekring Almelo
GMS	Gemeenschappelijk Meldkamersysteem
GVO	Gezondheidsvoorlichting en Opvoeding
HGZ-model	Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector
I&O	Informatie en Onderzoek
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
Iv3	Regeling Informatie voor derden
JADE	Jaarlijkse Docenten Evaluatie
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
LF-routes	Landelijke Fietsroutes
MARAP	Managementrapportage
MOA	Medische Opvang Asielzoekers
Ministerie v. VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn, en Sport
MIT-verkenning	Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport
OCR	Opleiding Crisisbeheer en Rampenbestrijdingscursus
OGZ	Openbare Gezondheidszorg
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OPAAL	Projectorganisatie voor integrale JGZ van 0-19 jaar
OvD	Officier van Dienst
OV-kader	Openbaar Vervoer kader
PPT	Preventie Platform Twente
PR	Public Relations
RSV	Regionaal Structuur VisiePlan
RAK	Reserve Aanvaardbare Kosten
RAV	Regionale Ambulancevoorziening
RCC	Regionaal Coördinatiecentrum
RMD	Regionaal Medische Diensten

ROOS	Regionale Omroep Overleg en Samenwerking
RVVP	Regionaal Verkeers- en Vervoersplan Twente
SE	Samenwerkingsverband Enschede
SEGV	Sociaal Economische Gezondheidsverschillen
SPOT	Samenwerking Preventie Onderwijs Twente
SMT	Samenwerkingsverband Midden Twente
SOA	Seksueel Overdraagbare Aandoening
ST	Samenwerkingsverband Twente
STAR-methode	Methode gehanteerd bij sollicitatiegesprekken (Situatie, Taken, Activiteiten en Resultaten)
TBC	Tuberculose
TCA	Taxi Centrale in Amelo
THZ	Technische Hygiëne Zorg
TGVO	Tandheelkundige Gezondheidsvoorlichting en Opvoeding
VC	Verbindingscommandovoertuigen
VISI	Versterking Infrastructuur Infectieziektebestrijding
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WCPV	Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid
Wgr	Wet gemeenschappelijke regelingen
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WHO	World Health Organisation
ZHO	Zutphen Hengelo Oldenzaal

Bijlage 4a: Gemeentelijke bijdrage 2010 (per domein)

Gemeente	Aantal inwoners	Gezondheid	Veiligheid	Leefomgeving	Service & samenwerking	Totale gemeentelijke bijdrage
Almelo	72.446	2.002.011	688.324	574.195	173.635	3.438.165
Borne	21.116	593.376	200.627	167.362	50.610	1.011.975
Dinkelland	26.060	776.010	247.601	153.418	62.459	1.239.489
Enschede	156.032	3.958.155	1.482.492	1.236.683	373.970	7.051.300
Haaksbergen	24.494	667.993	232.722	144.199	58.706	1.103.621
Hellendoorn	35.848	990.319	340.599	211.042	85.919	1.627.879
Hengelo	80.949	2.205.491	769.113	641.588	194.015	3.810.207
Hof van Twente	35.148	953.071	333.948	206.921	84.241	1.578.181
Losser	22.591	596.243	214.642	132.996	54.145	998.026
Oldenzaal	31.755	870.864	301.711	251.685	76.109	1.500.368
Rijssen / Holten	36.794	1.138.010	349.587	216.611	88.186	1.792.394
Tubbergen	20.994	646.867	199.468	123.594	50.317	1.020.247
Twenterand	33.600	979.013	319.240	197.807	80.531	1.576.591
Wierden	23.440	925.047	222.708	137.994	56.180	1.341.929
Totaal	621.267	17.302.470	5.902.783	4.396.096	1.489.025	29.090.373

N.B.

In de regioraadsvergadering van 24 juni wordt eveneens een besluit genomen over nieuw beleid 2010 inclusief actualiseringen. Het voorstel gaat uit van budgettaire neutraliteit en heeft dus geen financiële consequenties voor de gemeentelijke bijdrage, zoals in de tabel weergegeven.

Bijlage 4b: Gemeentelijke bijdrage 2010 (functioneel)

Gemeente	Aantal inw. 01-01'09	relatief	Functie 0 Algemeen bestuur	Functie 1 Veiligheid	Functie 2 Verkeer en vervoer	Functie 3 Economische zaken	Functie 5 Vormings- en ontw. werk	Functie 7 Volksgez. heid	Functie 8 R.O. en Volkshuisv.	Functie 9 Algemene uitgaven	Totaal R&T	Netwerk stad	Totale bijdr. per gemeente gecorrigeerd
Almelo	72.446	11,66%	194.626	688.324	38.915	128.013	8.577	2.002.011	43.167	-20.991	207.827	147.696	3.438.164
Borne	21.116	3,40%	56.728	200.627	11.343	37.312	2.500	593.376	12.582	-6.118	60.576	43.049	1.011.975
Dinkelland	26.060	4,19%	70.010	247.601	13.998	46.048	3.085	776.010	15.528	-7.551	74.759		1.239.490
Enschede	156.032	25,12%	419.180	1.482.492	83.814	275.710	18.473	3.958.155	92.972	-45.210	447.611	318.103	7.051.300
Haaksbergen	24.494	3,94%	65.803	232.722	13.157	43.281	2.900	667.993	14.595	-7.097	70.266		1.103.621
Hellendoorn	35.848	5,77%	96.306	340.599	19.256	63.344	4.244	990.319	21.360	-10.387	102.838		1.627.879
Hengelo	80.949	13,03%	217.470	769.113	43.483	143.038	9.584	2.205.491	48.233	-23.455	232.220	165.031	3.810.207
Hof van Twente	35.148	5,66%	94.425	333.948	18.880	62.107	4.161	953.071	20.943	-10.184	100.830		1.578.182
Losser	22.591	3,64%	60.691	214.642	12.135	39.919	2.675	596.243	13.461	-6.546	64.807		998.026
Oldenzaal	31.755	5,11%	85.310	301.711	17.058	56.111	3.759	870.864	18.921	-9.201	91.096	64.739	1.500.369
Rijssen / Holten	36.794	5,92%	98.847	349.587	19.764	65.015	4.356	1.138.010	21.924	-10.661	105.551		1.792.394
Tubbergen	20.994	3,38%	56.400	199.468	11.277	37.097	2.485	646.867	12.509	-6.083	60.226		1.020.247
Twenterand	33.600	5,41%	90.266	319.240	18.049	59.372	3.978	979.013	20.021	-9.735	96.389		1.576.592
Wierden	23.440	3,77%	62.972	222.708	12.591	41.419	2.775	925.047	13.967	-6.792	67.243		1.341.929
Totaal	621.267	100,00%	1.669.035	5.902.783	333.720	1.097.786	73.552	17.302.470	370.181	-180.010	1.782.237	738.619	29.090.373

Bijlage 5: Overzicht baten & lasten voor resultaatbestemming

	Begroting 2010		
	Baten	Lasten	Saldo
Programma			
Gezondheid	4.280.885	21.583.354	17.302.470
Leefomgeving	39.321.185	43.982.036	4.660.851
Veiligheid	3.483.127	9.385.910	5.902.784
Service en Samenwerking	1.092.960	2.966.985	1.874.025
Subtotaal programma's:	48.178.157	77.918.285	29.740.128
Algemene dekkingsmiddelen			
Gemeentelijke bijdragen	29.090.373		29.090.373-
Saldo financieringsfunctie	340.000		340.000-
Resultaat voor bestemming:	77.608.530	77.918.285	352.128
Resultaatbestemming Ten gunste/laste van programma's			
Programma			
Gezondheid			
Leefomgeving	264.755		264.755-
Veiligheid			
Service en Samenwerking	45.000		45.000-
Resultaat na bestemming:	77.918.285	77.918.285	-

- = voordelig saldo

+ = nadelig saldo